

PRITARTA

Vilniaus miesto savivaldybės
administracijos direktoriaus

2017 m. _____ d.

sakymu Nr.

PATVIRTINTA

Vilniaus Vaduvos darželio-mokyklos
direktoriaus 2017 m. _____ d.

sakymu Nr.

IKIMOKYKLINIO UGDYMO PROGRAMA

Vilnius, 2017

TURINYS

1. Bendrosios nuostatos	3
2. Ikimokyklinio ugdymo principai	6
3. Ikimokyklinio ugdymo tikslas ir uždaviniai	7
4. Ugdymosi turinys, priemonės ir metodai	8
4.1. Socialinė kompetencija	10
4.2. Pažinimo kompetencija	23
4.3. Komunikavimo kompetencija	37
4.4. Meninė kompetencija	45
4.5. Sveikatos saugojimo	60
5. Ugdymosi pasiekimai ir jų vertinimas	69
6. Naudota literatūra ir šaltiniai	71
7. Priedai	72

I. BENDROSIOS NUOSTATOS

1. **Švietimo teik jo pavadinimas** – Vilniaus Vaduvos darželis – mokykla. Darželis – mokykla registruota Juridini asmen registre, kodas – 290013960. Darželio – mokyklos veiklos koordinatorius – Vilniaus miesto savivaldyb s administracijos Švietimo, kult ros ir sporto departamentas.
2. **Teisin forma** – biudžetin staiga.
3. **Grup** – ikimokyklinio ugdymo mokykla, bendrojo ugdymo mokykla.
4. **Tipas** – pradin mokykla.
5. **Adresas** - Vaduvos g. 14a, LT-02308 Vilnius.
6. **El. pašto adresas:** info@vaduvos.vilnius.lm.lt
7. **Internetin s svetain s adresas:** www.vaduvos.lt
8. **Mokymo kalba** – lietuvi .
9. **Mokymo forma** – dienin , grupinis ir pavienis mokymas, ugdymo b dai – kasdienis, individualus.

Darželis – mokykla (*toliau tekste Mokykla*) yra viešasis juridinis asmuo, turintis antspaud , atsiskaitom j ir kitas s skaitas Lietuvos Respublikos registruotuose bankuose, atributik , savo veikl grindžia Lietuvos Respublikos Konstitucija, Lietuvos Respublikos statymais, Lietuvos Respublikos Vyriausyb s nutarimais, švietimo ir mokslo ministro sakymais, kitais teis s aktais ir šiais Nuostatais.

Vaikai ir j poreikiai

Mokykl lanko vaikai nuo 1,5 iki 6 met amžiaus. Mums svarbiausias ugdymo dalyvis inicijuojantis pa i ugdymosi s veika - vaikas, siekiantis veikimo vairov s bei reflektuojantis kartu su bendraamžiais ir suaugusiais. Juo pasitikima ir sukuriamos s lygas asmenyb s sklaidai, kuri b t nukreipta vaiko kult r , vis grup ir kartu atskir vaik . Vienas iš pagrindini ir esmini vaiko poreiki - *žaidimas*, kurio metu kaupiama patirtis ir tobul jama. Žaidžiant vaikas patiria motyvuot pasitenkinim , kurio metu svarbiausia veikla, o ne jos rezultatas. Vaikui žaidimas yra sud tinga išoriniais ir vidiniais prieštaravimais grindžiama veikla, reikalaujanti iš jo didžiuli psichini ir fizini pastang . Tenkinant *saugumo ir pripažinimo* poreik didel d mes skiriame emocini – socialini g dži ugdymui. Integruojame tarptautin vaik socialini geb jim ugdymo program „Zipio draugai“, puosel jame adaptacijos, nusiramino, apm stym erdves., integruojame specialij ugdymosi poreiki vaikus. Mokykloje sudarytos s lygos vaik talentams, pom giams atsiskleisti, aktyviai dalyvauti pristatant ir viešinant staig . *Bendravimo* poreikis lemia vaiko augim ir vystymosi s km , bendraudamas vaikas užmezga ir palaiko ryšius su j supan ia bendruomene, reiškia, mintis, savo nuomon , ugdomi šnekam j kalb . Daug d mesio skiriame dvikalbi šeim vaikams, puosel jame tautiškumo bei pilietiškumo tradicijas. Smalsaudami, dom damasi aplinka, šiuolaikin mis technologijomis vaikai tenkina *pažinimo* poreik . Tai pagrindinis b das suvokti pasaul , mokytis m styti, spr sti problemas b ti ne tik aktyviais veiklos bet ir planavimo dalyviais. Svarbu žvelgti individualius vaiko ugdymosi poreikius, sudaryti galimybes tobulinti jau turim patyrim , garantuojant s km kiekvienam vaikui ia ir dabar. Tenkinant *saviraiškos* poreik stengiam s pad ti vaikui atsiskleisti, rasti srit , kurioje jis jau iasi laisvai gyvendindamas savo sumanymus. Sudarydami s lygas nat raliam fiziniam vaiko aktyvumui, inicijuodami ar inspiruodami vairias žaidybines veiklas, k rybines id jas skatiname *savarankiškumo, aktyvumo, jud jimo* poreikio tenkinim .

Mokytojų ir kit specialist pasirengimas

Mokykloje su ikimokyklinio amžiaus vaikais dirba kvalifikuoti ikimokyklinio ugdymo pedagogai bei pagalbos vaikui specialistai (logopedas, psichologas, socialinis ir specialusis pedagogai). Kvalifikuoti pedagogai geba keistis, aktyviai ieškoti naujovi ir jas gyvendinanti, geba pagrįsti savo veiklą, ją sisteminti ir skleisti pozityvų darbo patirtį. Siekdami nuolatinio profesinės kompetencijos augimo, pedagogai nuolat dalinasi gerąja praktinio darbo patirtimi: skaito paskaitas, veda atviras veiklas respublikos, miesto, metodinio ratelio ikimokyklinio ugdymo pedagogams, dalyvauja vairiuose kvalifikaciniuose renginiuose, konferencijose, seminaruose, mokymuose.

Ugdymosi procese pedagogai stengiasi pažinti individualius kiekvieno vaiko poreikius, parinkti ir taikyti tinkamas ugdymosi strategijas, kurti žingeidžią, psichologiškai saugią aplinką. Ugdydami vaiką suteikia jam pagalbą, atsižvelgdami individualius ar specialiuosius ugdymosi poreikius, jo galimybes, žvelgdami daromą pažangą.

staigos savitumas

staigos modelis, darželis - mokykla, dkingas nuoseklumo, perimamumo, vientisumo principams gyvendinti. ugdymo procesas integruojama projektinė veikla, didelis dėmesys skiriamas sveikatos, emociniam – socialiniam ugdymui, pažintinei aplinkai, bendradarbiavimui su šeima.

Mokykla traukia *Sveikat stiprinančią mokyklą tinkl*, aktyviai dalyvauja Respublikini ikimokyklini staig darbuotojų asociacijos „Sveikatos želmėn liai“ veikloje, vykdo individuali staigos sveikatingumo ugdymo programa „Sveiki vaduviečiai“. Privalumas – didelė mokyklos teritorija, kurioje yra aktyvaus užimtumo zonos, stadionas, šik r s *Vaduvos edukacinis sodas*.

„Iš darželio mokyklą“ projekto metu stebima derm tarp ikimokyklinio, priešmokyklinio ir pradinio ugdymo program . pagalb pasitelkiama vaik socialini geb jim ugdymo programa „*Žipio draugai*“. Individual s grupi bendruomeni projektai, socialin s akcijos formuoja pozityv požiri bendruomen , šeimos bei staigos kult r .

Mokyklos gamtovaizdis ir istorin s vietos suteikia daug galimybi ugdyti pilietiškumo ir pažinimo patirt . Integruojamas ilgalaikis projektas „*Mes Lietuvos vaikai*“, kurio metu patys vaikai aktyviai veikia, tyrin ja, kuria aplink , realizuoja id jas ir sumanymus.

Tai vienintel ugdymo staiga mikrorajone, todėl yra atvira rajono bendruomen s poreikiams ir bendradarbiavimui. Bendradarbiaujame su Vilkp d s seni nija, LEU, Gerosios Vilties progimnazija, darželiu – mokykla „*Lokiukas*“, Vilkp d s darželiu - mokykla, lopšeliu – darželiu „*Delfinukas*“. staiga bendradarbiauja su neformal j vaik švietim teikian iomis organizacijomis ir si lo plat veikl pasirinkim : sportiniai ir tautiniai šokiai, krepšinis, karate, keramika, angl kalba, muzikin studija, robotika.

T v ir vietos bendruomen s poreikiai

T vai aktyv s, reikl s, bendradarbiauja siekiant vairiapusiško ugdymo staigoje. Dalyvauja staigos savivaldoje ir ugdymo procese. Kasmet vykdomė t v apklaus siekdami sužinoti j nuomon apie ugdymo proceso kryptis, prioritetus.

T v l kes i analiz parod , jog daugeliui t v svarbu, kad: vaikas darželyje b t saugus ir gerai jaust si; nor t veikti, pažinti ir patirti; išmoks bendrauti su bendraamžiais; gyt savarankiškumo ir atsakomyb s jausm ; tur t s lygas individualiems geb jimams vystytis; pasirengt mokyklai.

Atsižvelgdami t v pageidavimus ir l kes ius tenkiname vaiko ir šeimos poreikius. Programos principai, tikslas ir uždaviniai, ugdymo kryptys bei ugdymo turinys orientuoti vaik saugumo, sveikatos bei pažintini poreiki tenkinim : žaisti, eksperimentuoti, patirti, atrasti, kurti, aktyviai reikštis vairiomis saviraiškos formomis.

Programos parengimo aspektai, filosofinis pagrindimas

Ikimokyklinio ugdymo programos (*toliau tekste Programa*) filosofija: - duoti savarankiškai vaiko iniciatyvai erdv s, laiko ir profesionalaus d mesio; - skatinti tyrin ti pasaul , bandyti ir klysti; - pripažinti vaiko saviraiškos form vairov ; - dialogu ir teigiamu poži riu gr sti vaiko ir suaugusiojo santykius; - rodyti pagarb vaiko asmenybei. Ikimokyklinio amžiaus vaikas – pilnavertis, dideli galimyb žmogus, asmuo, asmenyb , individualyb , kur svarbu pasteb ti ir vertinti kiekvieno iš j saviraišk .

Programa rengta vadovaujantis Ikimokyklinio ugdymo metodin mis rekomendacijomis, Ikimokyklinio amžiaus vaik pasiekim aprašu bei pagrindiniais teisiniais dokumentais, reglamentuojaniais ikimokyklinio ugdymosi veikl : Lietuvos Respublikos švietimo statymu, Vaiko teisi konvencija, Lietuvos Respublikos vaiko teisi apsaugos pagrind statymu, Vaiko gerov s politikos koncepcija, Lietuvos Respublikos Konstitucija ir Mokyklos nuostatais, atsižvelgiant vaik poreikius, t v l kes ius, staigos vertybines nuostatas bei programos filosofij . Remiantis Jungtini taut vaiko teisi konvencija, kiekvienas vaikas pripaž stamas kaip unikali, besikei ianti, aktyvi individualyb , ikimokyklinio ugdymo grup se puosel jamas vaiko orumas, pripaž stama vaiko nuomon , jo teis rinktis, spr sti, tartis. Ugdymo ir ugdymosi procesas grindžiamas socialinio teisingumo, lygiavertiškumo, tolerancijos vertyb mis.

Ugdymo turinyje vaik amžius tik s lyginai siejamas su pasiekim žingsniais, d mesys skiriamas individualiam vaiko tobul jimui, stebima individuali pažanga, kuri neb tinai atitinka vaiko amži . Programa skirta, pad ti šeimai ugdyti ir aukl ti vaik . Programa bus nuolat atnaujinama, tobulinama atsižvelgiant vaiko poreiki ugdymosi pasikeitim analiz s rezultatus, t v l kes ius, pageidavimus, pedagog rekomendacijas.

Programos ugdymo samprata grindžiama humanistine ir progresyvine ugdymo koncepcijomis.

Humanistin ugdymo koncepcija gina vaiko unikalum , jo poreikius, s km s garantijas, savigarbos puosel jim ir saugojim per k rybingum , saviraišk (A. Maslow, C. Rogerts). Partneryst , demokratinis stilius ir žmonišk j santyki normos yra svarbiausi pedagogin s veiklos ypatumai, kurie grindžiami šiais s veikos principais: - nuoširdaus bendravimo; - pagalbos suvokti save; - bendradarbiavimo planuojant ugdymo veikl ; - ugdymo proceso optimizavimo, grindžiamo ugdytini poreikiais.

Progresyvin je ugdymo koncepcijoje pabr žiama ugdytinio individualyb laisvai pl trai, remiantis jo interesais (A.Ferjeras) bei taikomas individualizuotas ugdymo turinys, ieškoma individualizavimo metod (O.Dekroli, S.Fren). Suteikiamas s km s pajautimas kiekvienam, skatinamos saviraiškos galimyb s, pažinimo motyvacija, siekiama kartu reflektuoti. Progresyvin ugdymo filosofija remiasi: - laisv s; - individualios patirties; - eksperimentavimo; - pedagoginio konsultavimo; - r mimosi šeima principais.

II. IKIMOKYKLINIO UGDYMO PRINCIPAI

Mokykloje ugdymas orientuojamas vaiko socialin s patirties sklaid ir poreikius, aplink , kurioje visuminis vaiko ugdymasis b t inspiruojamas pažinimo ir atradimo džiaugsmu. Atsižvelgiant numatyt programos tiksl bei tikslo realizavimo etapus, mokykla vaik ugdym si organizuoja vadovaujantis šiais principais:

Individualumo - Vaiko gali ir jo asmenini savybi puosel jimas atsižvelgiant jo individualyb , poreikius ir nuomon taikomos individualaus ugdymo formos.

Humaniškumo - Pripaž stama vaiko teis b ti kitokiu negu visi, pl tojamas jo individualumas, nepriklausomyb ir savarankiškumas. Ugdymas grindžiamas vaikui asmeniškai reikšmingais faktais, procesais, problemomis. Sudaromos s lygos vairi vaiko gali pl tojimuisi, harmoningam asmenyb s vystymuisi.

Demokratiškumo – Skatinama lygiavert vaiko ir suaugusiojo partneryst ir s veika, kai ugdytojas orientuojasi vaik kaip asmenyb . Pedagogai, vaikai ir šeima dalyvauja ugdymo procese. Vaikams sudaroma galimyb kritiškai m styti, rinktis sau domi veikl , elgtis savarankiškai, ta iau susitariama d l taisykli .

Refleksijos principas - Skatinamas šeimos ir aukl toj keitimasis informacija apie vaiko ugdym si, nuolatinis ugdymo proceso vertinimas, aukl tojo veiklos refleksija padedanti analizuoti vaik pasiekimus ir inspiruojanti kokybinius poky ius. Vadovaujamasi principu, kad viskas, kas daroma, daroma vaiko labui. Gr žtamasis ryšys padeda analizuoti pasiekimus ir siekti kokybini poky i .

T stinumo principas - Ugdymo turinys nuoseklus suderintas su priešmokyklinio ugdymo turiniu, atsižvelgiant vaiko turim patirt bei ugdymosi perspektyv . Kuriama nam aplinka, šven iamos šeimos švent s, kalbama apie tuos darbus, kuriuos dirba vaik t vai, šeimos nariai, skaitomos knygos, ži rimos vaiko šeimos fotografijos, susitinkama su staig lankan iais broliais ar seserimis, bendraujama su mokiniais, b simu priešmokyklinio ugdymo pedagogu, pradinio ugdymo mokytoju. Vaiko gyvenimas mokykloje – šeimos gyvenimo t sa.

Konfidencialumo - Teikiama informacija apie vaiko ugdymosi pasiekimus ir problemas tik asmeniškai šeimai.

Diferencijavimo - Ugdymo procesas grindžiamas visapusišku amžiaus ypatum žinojimu, atsižvelgiama vaiko ar vaik grup s ugdymosi poreikius. Ugdymo tikslai diferencijuojami ir individualizuojami. Sudaromos palankios ugdymosi s lygos vaikams, turintiems ypating poreiki (gabiems, turintiems specialius poreikius, socialiai ar pedagogiškai apleistiems ar kt.). Ugdymo priemon s diferencijuojamos pagal poreiki reikmes.

III. IKIMOKYKLINIO UGDYMO TIKSLAS IR UŽDAVINIAI

Tikslas:

Atsižvelgiant vaiko prigimtines galias, jo individuali patirtį, vadovaujantis raidos d sningumais, padėti vaikui išsiugdyti savarankiškumo, sveikos gyvensenos, pozityvaus bendravimo su suaugusiais ir vaikais, kūrybiškumo, aplinkos ir savo šalies pažinimo, mokėjimo mokytis pradmenis.

Uždaviniai:

Siekti, kad vaikas:

- *Vadovauti sveikos gyvensenos vertybinėmis nuostatomis, ugdyti vaiko fizinę veiklos patirtį, gyventi teisingą požiūrį į supantį pasaulį;*
- *Pozityviai bendrauti ir bendradarbiauti su suaugusiais ir vaikais, atpažinti savo ir kitų emocijas, mokytis tinkamai jas išreikšti, gebėti spręsti kasdienines problemas;*
- *Domėtis aplinkiniu pasauliu, tyrinėti jį, būti aktyvus tenkinant savo pažintinius poreikius, smalsauti ir aktyviai veikti renkantis veiklos būdus ir priemones;*
- *Pasitikėti savimi, mąstyti, samprotauti, mokytis reikšti mintis žodžiais ir sakiniiais, domėtis raidėmis ir knygomis;*
- *Aktyviai dalyvauti ir kūrybiškai išreikšti save bendruomenėje, gebėti prisitaikyti ir gyventi supratimą apie meninę priemonę visais būdais.*

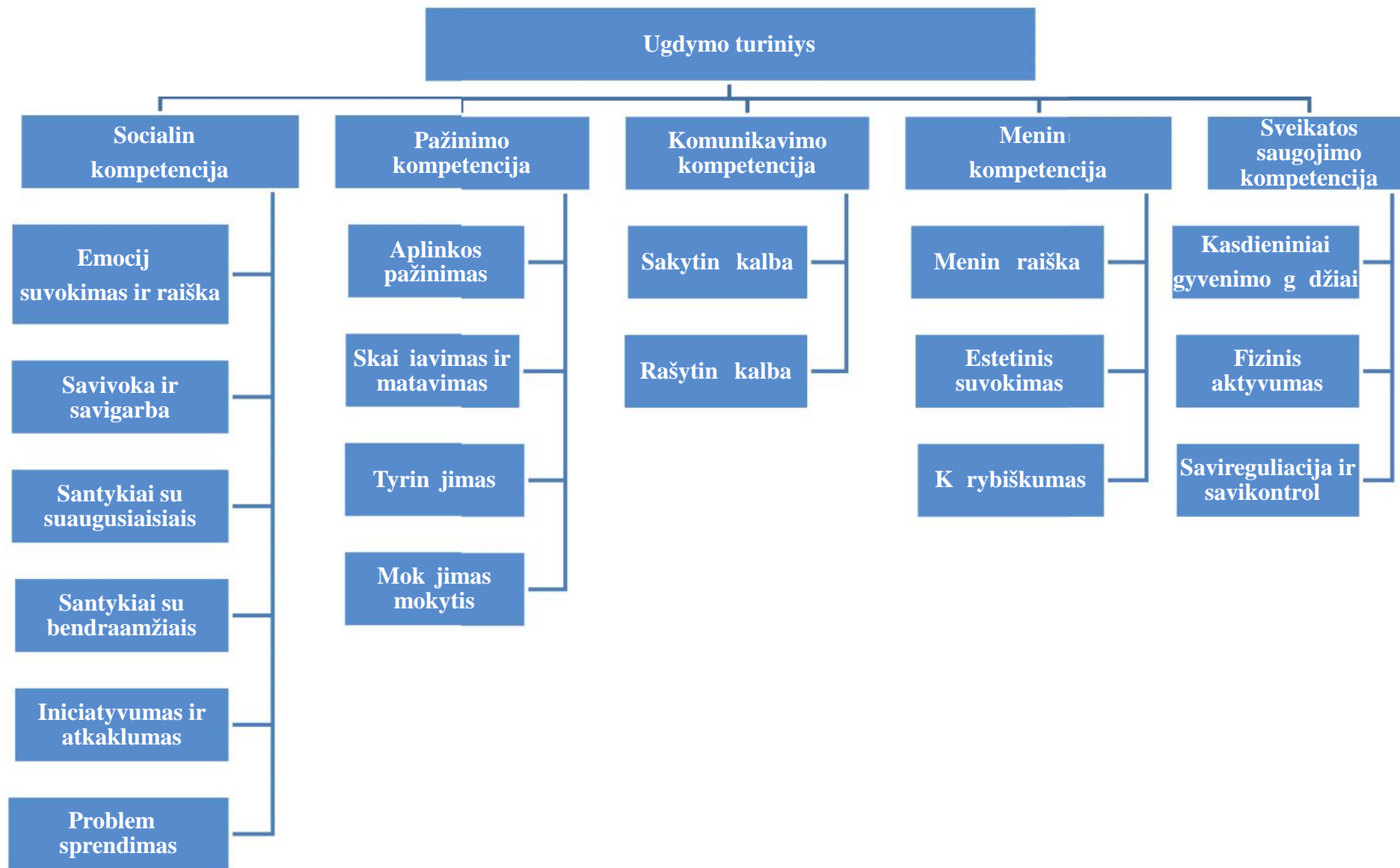
IV. UGDYMO TURINYS, PRIEMONĖS IR METODAI

Ugdymo turin skirstome pagal kompetencijas: socialin , pažinimo, komunikavimo, menin ir sveikatos saugojimo. Kiekvienai iš kompetencij priskiriame ugdymosi pasiekim sritis (*1 pav.*). Išskirtos kompetencijos glaudžiai siejasi tarpusavyje ir viena su kita persipina, todėl būtina atsižvelgti formuojam pasiekim visum . Ugdymo turinys parenkamas orientuojantis vaiko poreikius, interesus, saviraiškos ir savirealizacijos galimybes, ypatumus bei kompetencijas ir pritaikomas pagal individualius geb jimus, atsižvelgiant vaik ugdymosi pasiekim gaires. Modeliuojant ugdymo turin išskiriama vertybin nuostata ir esminis geb jimas. Tai ugdymo ir ugdymosi procese gytas nusiteikimas, polinkis, poži ris išreiškiantis vaiko santyk su savimi, su aplinka ir kitais ir nuo vieneri iki šešeri met kiekvienoje iš ugdymosi ir pasiekim vertinimo sri i gytas svarbiausias vaiko geb jimas veikti, elgtis kurti. Taip pat vaiko ugdymosi pasiekim žingsniai, amžius, ugdymosi pasiekimai, veiksenos, veiklos formos (*1 lent.*).

Trumpalaikis ugdomosios veiklos planavimas yra lankstus ir suteikia veikimo, k rybos ir saviraiškos laisv (*2 priedas*). Vaikai sulaukia kryptingo ir tikslingo ugdymosi paskat , patys eina ten, kur veda j poreikiai, interesai, vaizduot , patirtis, išš ki , nuotyki paieška. Vaikas drauge su aukl toja kuria ugdymosi situacijas, gyja naujos patirties, ple ia savo žinias, kuria vaikiškas teorijas apie aplinkin pasaul . Kil vaiko sumanymai palaikomi, padedama išpl toti, skatinama žvelgti problemas ir jas spr sti, ieškoti nauj , dar neišbandyt sprendimo b d . vaiko ugdymosi rezultatus orientuotas atvirasis ugdomosios veiklos planavimas sukuria s lygas aktyviam vaiko ugdymuisi ir numatytiems pasiekimams gyti.

Ugdymo metodai. Ugdymo metodus ir formas parenka pedagogas, atsižvelgdamas pasirinkt ugdymo turin , individualius vaik poreikius ir galimybes. Parenkami vaikams priimtini metodai. **Žaidybinis** – pagrindin vaik veikla – žaidimas, kur integruojami projektai, pokalbiai, eksperimentai, išvykos, susitikimai su vairi profesij atstovais, šeimos nari traukimas, švent s. Žaidimo metu siekiama sudaryti galimybes vaikams rinktis domi ir prasming veickl : diskutuoti, klausin ti, smalsauti, spr sti problemas. **Vaizdinis** – formuojasi j supan io pasaulio vaizdiniai, išvyk , ekskursij metu turtinama vaik pažintin patirtis, gyjami socialiniai g džiai. **Žodinis** - sisteminama ir perduodama informacija, vystomi pokalbiai, diskusijos, min i lietus, sudaromos s lygos vaiko m stymo g džiams ugdyti, apib dinti savo veickl , išsakyti savo nuomon . **K rybinis** - sudaromos s lygos kurti, išbandyti vairias priemones, realizuoti savo id jas ir sumanymus. **Eksperimentinis** – galimyb patirti naujus sp džius išbandant vienoki ar kitoki pažintin – tiriam j veickl . **Praktinis** – padeda vaikams suprasti juos supan i aplink , palaikoma vaik iniciatyva, k ryba. **Projektinis** – per turim patirt skatinamas smalsumas, aktyvi veikla, kuriamos situacijos, kuriose vaikai turi priimti teisingus sprendimus, vadovautis taisykl mis.

Ugdomoji aplinka. vairiomis edukacin mis priemon mis turtinga aplinka, saugi, jauki, primenanti namus, kvie ianti, skatinanti eksperimentuoti, kurti, lengvai prieinama, patogi, atitinkanti vaiko raid . Grupi erdv s tampa laboratorijomis, kuriose patys vaikai mokosi žaisdami ir naudodami vairias priemones. Vaikai keliauja iš vienos erdv s kit . Nuo tradicini grupi erdvi pereinama prie „grupi be sien “: ugdymosi procesas gali vykti koridoriuje, hole, darželio kieme ir kitose staigos vidin se bei išorin se patalpose, numatytos galimyb s ugdytis individualiai ir grup mis, tyloje ir bendraujant.

1 pav. Ugdymo turinio skirstymas pagal kompetencijas ir ugdymosi pasiekimų sritis

Ugdymo turinys

4.1. Socialin kompetencija					
Vaiko ugdymosi pasiekim žingsniai, amžius, ugdymosi pasiekimai, veiksena, veiklos formos					
Ugdymosi pasiekim sritis	1-asis / 2-asis žingsnis	3-asis žingsnis	4-asis žingsnis	5-asis žingsnis	6-asis žingsnis
	0 - 3 metai		4 - 6 metai		
4.1.1 <i>Emocij suvokimas ir raiška</i>	<ul style="list-style-type: none"> Mimika, k no judesiais ir garsais išreiškia džiaugsm , li des , baim , pykt . Patiria išsiskyrimo nerim , atsiskyrus nuo t veli , džiaugiasi jam sugr žus. Išreiškia nerim , pamat s nepaž stam žmog . Emocijos pastovesn s, ta iau dar b dinga greita nuotaik kaita. Atpaž sta kit džiaugsmo, li desio, pyk io emocij išraiškas. 	<ul style="list-style-type: none"> Praded a atpažinti, k pats jau ia, turi savus emocij raiškos b dus. Praded a naudoti emocij raiškos žodelius ir emocij pavadinimus. Pastebi kit žmoni emocij išraišk , atpaž sta aiškiausiai reiškiamas emocijas ir jas skirtingai reaguoja. Geriau valdo savo emocij raišk ir veiksmus, reaguodamas juo besir pinan io suaugusiojo veido išraišk , balso intonacij , žodžius. 	<ul style="list-style-type: none"> Praded a suprasti, kad skirtingose situacijose jau ia skirtingas emocijas, kad jas išreiškia mimika, balsu, veiksmis, poza. Pavadina pagrindines emocijas. Atpaž sta kit emocijas pagal veido išraišk , elges , veiksmus. Geriau supranta kit emocijas ir jausmus, dažnai tinkamai juos reaguoja (pvz., stengiasi paguoti, pad ti). Praded a suprasti, kad 	<ul style="list-style-type: none"> Atpaž sta bei pavadina savo jausmus ir vardija situacijas, kuriose jie kilo. Vis geriau supranta ne tik kit jausmus, bet ir situacijas, kuriose jie kyla (pakvie ia žaisti nuli dus vaik , kurio žaidim nepri m kiti). Praded a kalb tis apie jausmus su kitais – pasako ar paklausia, kod l pyksta, kod l verkia. 	<ul style="list-style-type: none"> Apib dina savo jausmus, pakomentuoja juos suk lusias situacijas bei priežastis. Beveik neklysdamas iš veido mimikos, balso, k no pozos nustato, kaip jau iasi kitas, pastebi nuskriaust , nusiminus ir dažniausiai geranoriškai stengiasi jam pad ti. Praded a kalb tis apie tai, kas gali pad ti pasijusti geriau, jei esi nusimin s, piktas.

			jo ir kit emocijos gali skirtis (jam linksma, o kitam tuo pat metu li dna).	
Vertybinių nuostatų. <i>Domisi savo ir kit emocijomis ir jausmais.</i>				
Esminis gebėjimas. <i>Atpažinti ir vardinti savo emocijas ir jausmus bei jų priežastis, atpažinti ir vardinti kit emocijas ir jausmus, prastose situacijose emocijas ir jausmus išreikšti tinkamai, kitiems priimtinais būdais.</i>				
Vaiko veiksenos	<p>Pozityviai nusiteikę išsiskiria su tveliais.</p> <p>Žaisdamas išreikšia savo jausmus. Atpažinti džiaugsmą ir liūdesį, rimdamas paveikslėlius, nuotraukas, knygeles, matydamas savo atvaizdą veidrodyje.</p> <p>Nusako su koku žaislu nori žaisti, klabiausiai męsta veikti.</p> <p>Pasako kaip jaučiasi. Pasako kur mergaitę kur berniukas. Žaisdamas ir bendraudamas su bendraamžiais išreikšia daugiau emocijų ir jausmų, žaidimų metu pasako kaip jaučiasi, vartoja daugiau žodžių emocijoms vardinti. Žaisdamas su bendraamžiais stengiasi bendrauti, derintis prie kito veiksmų, dalintis žaislais. Mandagiai pasisveikina ir atsisveikina, žodines praplečiamas žodžiais: ačiū, prašau. Noriai žaidžia su suaugusiuoju, kopijuoja jo veiksmus ir mimiką, gestus. Žaidžia vaizduoti žaidimus.</p>	<p>Žaisdamas stalo žaidimus „Jausmų lotė“ ir kt. aiškinasi, kad žmonės būna: pikti, laimingi, nusiminę, džiaugsmingi. Jie džiaugiasi, liūdi, verkia. Gyja patirti, kad visi žmonės patiria jausmus, emocijas, mintis: gali pykti, džiaugtis, būti laimingi ir nelaimingi.</p> <p>Žaisdami prieš veidrodį atlieka mimikos pratimus, vaizduodami jausmus ir emocijas ir jas pavadindami.</p> <p>Klausosi suaugusiojo skaitomą kūrėlinį, audio rašę apie jausmus, nuotaikas, bando suprasti ir vardinti kokios nuotaikos nematomi žmonės.</p> <p>Vardina savo emocijas variose gyvenimiškose situacijose.</p> <p>Naudoja „nuotaikų lentę“: gamina veidukus, simbolines nuotaikų korteles ir vaizduoja tam tikrą išraišką, savo nuotaiką.</p> <p>Žaisdami su bendraamžiais susilaiko nuo netinkamų emocijų.</p> <p>Liūdnams, piktiems vaikams padeda patarimų korteles (simbolius).</p> <p>Kitiems reiškia supratimą, užuojautą tinkama balso intonacija. Simboliniais paveiksliais ženklinama knygelėse, siužetiniuose paveikslėliuose pavaizduoti žmonės, nuotaiką. Kuria nuotaikingą veidą paveikslėliu.</p> <p>Išmoksta atsipalaiduoti ir nusiraminti nuliūdus, supykus.</p> <p>Klausosi skirtingos nuotaikos muzikos kūrėlinį, jas išreiškdami spalvomis, linijomis, formomis.</p> <p>Žaidžia saviraiškos žaidimus, išjudėsi, mimikos spėdami, kas ką veikia, kaip</p>		

		<p>jau iasi, sitikdami, kad k no kalba galima daug k išreikšti. Kasdien s, ugdomosios veiklos, pasivaikš iojim , išvyk bei ekskursij metu, bendraudami rodo jautrum kitiems. Domisi draugo savijauta, stebi, kada kitam li dna, skauda, gera ar linksma, nuramina, džiaugiasi kartu. Paguodžia kitus.</p>			
<p>Ugdymo gair s. Vaikai skatinami kalb tis apie tai, kada buvo linksmas, kada – li dnas ar piktas; samprotauti, kas pradžiugino, kas nuli dino ar papiktino, kod l?, kaip jau iasi j draugai, artimieji, kas gali juos pradžiuginti, kaip galima juos paguosti. Skatinami bendri žaidimai, kuriuose reikia suprasti vienas kit ir geranoriškai bendradarbiauti. Su vaikais aptariami tinkami ir netinkami konflikt sprendimo b dai, jie skatinami taikiai spr sti konfliktus, kritiniu atveju kreipiantis pagalbos suaugus j .</p>					
<p>4.1.2. Savivoka ir savigarba</p>	<ul style="list-style-type: none"> • Reaguoja pasakyt savo vard . Apži rin ja, lie ia kit vaik , tyrin ja jo k n . • Turi savo k no išor s vaizdinius – atpaž sta save neseniai darytose nuotraukose, savo atvaizd veidrodyje, pavadina kelias k no dalis. Supranta, k ir kaip gali padaryti pats, išreiškia savo norus, pyksta, kai suaugusysis neleidžia to daryti. • Džiaugiasi did jan iomis savo galimyb mis jud ti, 	<ul style="list-style-type: none"> • Kalba pirmuoju asmeniu „Aš noriu“, „mano“. Savo „aš“ sieja su savo veikla ir daikt tur jimu – pasako, k daro, k turi. Pasako, kas jis yra – berniukas ar mergait , atskiria berniukus nuo mergai i , pavadina 5-6 k no dalis. • Didžiuojasi tuo, k turi ir k gali daryti, tikisi, kad juo besir pinantys suaugusieji ir kiti vaikai j m gsta ir priima. 	<ul style="list-style-type: none"> • Supranta, kad turi nuo kit atskir savo nor , ketinim , jausm pasaul . • Pasako, kaip jau iasi, ko nori jis, ir kaip jau iasi, ko nori kitas. • Supranta, kad suaug s negal jo matyti to, k jis mat , k dar arba kas atsitiko, jeigu nebuvo kartu. • Mano, kad jis yra geras, tod l kiti j m gsta, palankiai vertina. 	<ul style="list-style-type: none"> • Supranta, kad jis buvo, yra ir visada bus tas pats asmuo: atpaž sta save k dikyst s nuotraukose, teisingai pasako, kad suaug s bus vyras (moteris), t velis (mamyt). • Jau iasi es s šeimos, vaik grup s narys. Apib dina savo išvaizd , kalba apie šeim , draugus. • Sav s vertinimas nepastovus, priklauso nuo tuo metu išsakyto suaugusiojo vertinimo, siekia kit d mesio, 	<ul style="list-style-type: none"> • Vis geriau suvokia savo norus, jausmus, savybes, geb jimus, šeim , bendruomen , T vyn . Ima suvokti save, kaip galint daryti tak kitam ir atsakingai pasirinkti. Juokiasi iš savo klaid ar maž nelaimi , jeigu jos nesuk l rimt pasekmi . • Save apib dina, nusakydamas fizines ir elgesio savybes, priklausym šeimai, grupei, gali pasakyti savo tautyb . • Save ir savo geb jimus

	atlikti veiksmus, kalbėti, tikisi juo besirpinančio suaugusiojo pritarimo, palaikymo, pagyrimo.			palanki vertinim .	vertina teigiamai. Stebi ir atpažsta kit palankumo ir nepalankumo jam ženklus.
Vertybin nuostata. <i>Save vertina teigiamai.</i>					
Esminis geb jimas. <i>Supranta savo asmens tapatum (aš esu, buvau, b siu), pasako, kad yra berniukas/mergait , priskiria save savo šeimai, grupei, bendruomenei, palankiai kalba apie save, tikisi, kad kitiems jis patinka, supranta ir gina savo teises.</i>					
Vaiko veiksenos	<p>Pasako savo vard . Piešia „Mano namas“, „ ia Aš“.</p> <p>Tyrin ja save veidrodyje, žaidžia vairius žaidimus su veidrodžiu, tapatina su draugais. vardina - berniuk , mergait .</p> <p>Žaidžia vard žaidimus: atsiliepia, pašauktas vardu; padr sintas, save vadina vardu; pasako vard kitam, parodydamas pirštukais metus. Apži rin ja savo ir draug šeimos nuotraukas, darželio darbuotojus, grup s draugus, tam tikros profesijos žmones. Žaidžia emoci n intelekto žaidim „Linksmas - li dnas“.</p> <p>Aiškinasi, kad kiekvienas žmogus turi šeim , namus, atlieka tam tikrus darbus. Mokosi papasakoti apie save. M gdžioja suaugusiojo rodomus judesius, imituoja gyv n k no dali judesius. Kartu su aukl toja suklijuoja suplyšusias knygutes. Žaidžia žaidim „Žmogaus k no dalys“. Aiškinasi, kam reikalingos kojos, ausys, akys ir kt. k no dalys.</p>	<p>Žaidžia žaidimus: „Kas aš esu?“, „Mano k nas“, „Žmoni panašumai ir skirtumai“, „Mano ir kit pom giai“, „Mano ir kit jausmai“. Domisi ir klausin ja apie savo sp džius, jausmus. Klausosi literat ros k rin li ir aiškinasi, kas patinka, o kas ne, kas gera, o kas bloga. Lygina save, koks yra dabar ir koks buvo anks iau: pasakoja, k geba. Ži rin ja savo ankstesni ir dabartini met k rybini darb albumus, pasteb dami, kiek daug išmoksta.</p> <p>Kalbasi apie savo praeit , dabart ir ateit . Tyrin ja savo ir kit žmoni panašumus ir skirtumus, pom gius, analizuoja savo elges vairose situacijose. Dalyvauja vairoje veikloje (menin , sportin , gamtos, aplinkos pažinimo, technin , žygiai, talkos ir kt.), kurioje atskleidžia geriausias savo savybes. Apie savo veikl pasakoja suaugusiems ir vaikams, džiaugiasi, rodo, k nuveik s. Žaidimo metu vertina vienas kito ger sias savybes.</p> <p>Samprotauja apie save, savo pom gius, veikl : „Kas? Kada? K ? Kur? Kaip? Su kuo?“ („Kur buvai? Su kuo buvai? K m gsti veikti?“). Klausosi k rin li , diskutuoja apie graž šeimos nari bendravim , pagarb , r pinim si vieni kitais, vaik , seneli bei t v panašum . Vaikas renkasi pats, nepažeisdamas savo ir kit saugumo bei nustatyt elgesio taisykli . Skatinamas pasteb ti juoking pus savo klaidose ir pozityviai reaguoti savo klaidas, s moningai suklystant, pademonstruojant, kaip galima juoktis iš savo apsirikim .</p>			

		<p>Kalbasi, diskutuoja apie fizines savybes, pomgius ir elgesio savybes, šeimą, grupę, Tėvynę, domisi tradicijomis, papročiais, vietiniais šventėmis, dalyvauja jose. Atpažįsta, atkartoja girdėtą informaciją iš gimtojo miesto istorijos.</p>			
<p>Ugdymo gairės. Vaikai skatinami samprotauti apie save, savo pomgius, veiklą: „Kas? Kada? Kur? Kaip? Su kuo?“ („Kur buvai? Su kuo buvai? Kur mįstelė?“). Siūlo idėjas, šeimos, kitų žmonių, grupių, Tėvynės tyrinėjimams. Leidžiama vaikui vis daugiau rinktis pačiam, nepažeidžiant savo ir kitų saugumo bei nustatytą elgesio taisyklę. Skatinama pastebėti juokingą pusį savo klaidose ir pozityviai reaguoti savo klaidas, sėkmingai suklystant, pademonstruojant, kaip galima juoktis iš savo apsirinkimų. Skatinami pokalbiai, diskusijos apie fizines savybes, pomgius ir elgesio savybes, šeimą, grupę, Tėvynę.</p>					
<p>4.1.3. Santykiai su suaugusiais</p>	<ul style="list-style-type: none"> • Atpažįsta juos besirpinant suaugusį, džiaugiasi jį pamatęs, atsako į jo kalbinamas, žaidinamas. • Verkią atsiskirdamas nuo tėvų, padedamas pedagogo nurimsta ir sitraukia veiklą. • Parodo prieraišumą prie juos besirpinančio suaugusiojo. Mėgsta žaisti kartu su juo besirpinančiu suaugusiuoju, stebi ir męgdžioja jo žodžius, veiksmus. • Geba padėti 	<ul style="list-style-type: none"> • Drisiai veikia, rizikuoja, išbando kitą nors naują. Męgdžioja, tačiau žaidime savaip pertvarko juos besirpinančių suaugusiųjų veiksmus, žodžius, intonacijas. • Nori veikti savarankiškai ir tikisi suaugusiojo palaikymo, pagyrimo. Ne visada priima suaugusiojo pagalbą, kartais užsispiria. • Lengviau nei antraisiais metais atsiskiria nuo tėvų. • Ramiai stebi 	<ul style="list-style-type: none"> • Lengvai atsiskiria nuo tėvų ar globėjų. • Grupėje jaučiasi saugus, rodo pasitikėjimą grupės pedagogais, bendradarbiauja su jais: kalbasi, klausia, tariasi. Paklaustas suaugusiajam pasako savo nuomonę. • Dažniausiai priima pedagogo pagalbą, pasiūlymus bei vykdo individualiai pasakytus prašymus. Męgsta kitą nors daryti kartu su suaugusiuoju. • Kasdieninėse 	<ul style="list-style-type: none"> • Drisiai bendrauja su pažįstamais ir mažiau pažįstamais žmonėmis grupėje. • Rodo, prašo, siūlo, aiškina, nurodinėja, traukdamas suaugusį savo žaidimus ir bendrą veiklą. Priima su veikla susijusius suaugusiojo pasiūlymus. • Tikrina suaugusiojo išsakytas leistino elgesio ribas – atsiklausia, derasi, pasako, kaip pasielgti kitas, ir laukia komentarų. Dažniausiai laikosi suaugusiojo 	<ul style="list-style-type: none"> • Nusiteikęs geranoriškai ir pagarbiai bendrauti su suaugusiais. • Susitaria su juo besirpinančiais suaugusiais dėl dienotvarkės ir elgesio taisyklės, stengiasi laikytis susitarimų, nors kartais su suaugusiuoju bendrauja priešingai. • Kasdieninėse situacijose bando tinkamu būdu išsakyti priešingą nei suaugusiojo nuomonę. • Paprašytas paaiškina, kodėl negalima bendrauti su nepažįstamais

	<p>suaugusiam tvarkyti žaislus.</p>	<p>nepažstamus žmones, kai juo besirpinantis pedagogas yra šalia jo arba matomas netoliese.</p>	<p>situacijose stengiasi laikytis suaugusiojo nustatytos tvarkos bei elgesio taisykli, tačiau supyktas, susijaudinęs gali nepaklusti, priešintis.</p>	<p>nustatyti elgesio taisykli, susitarimą, tačiau stipriai supyktas, išsigandęs, susijaudinęs gali priešintis suaugusiajam.</p>	<p>žmonims, kai šalinant ra juo besirpinantio suaugusiojo. Žino, k galima kreiptis pagalbos pasimetus, nutikus nelaimėi.</p>
<p>Vertybinių nuostatų. Nusiteiki pozityviai bendrauti ir bendradarbiauti su suaugusiaisiais.</p>					
<p>Esminis gebėjimas. Pasitiki pedagogais, ramiai jaučiasi su jais kasdieninėje ir neprastoje aplinkoje, iš jų mokosi, drąsiai reiškia jį savo nuomonę, tariasi, derasi; žino, kaip reikia elgtis su nepažstamais suaugusiaisiais.</p>					
<p>Vaiko veiksenos</p>	<p>Pradeda jausti prierašum prie juo besirpinantio pedagogo, palaikyti aki kontakt. M gsta suaugusiojo rodom asmenin d mes, palaikom vienod ritm grup je ir namuose. Rodo konkre ius ženklus apie nor pažaisti, b ti paimtam ant rank , paglostytam, panešiotam. M gsta veikti drauge su suaugusiu (žaisti, vartyti knygeles, ridenti kamuol , statyti bokšt ir kt.). Noriai žaidžia su suaugusiuoju, atkartoja jo veiksmus, žodžius. Domisi vairia veikla. Padeda aukl tojai tvarkyti žaislus. Deda daiktus ir žaislus jiems skirtas vietas. Sve iuojasi kitoje grup je. Dalyvauja pramogose, švent se, išvykose. Stato su draugu vien bokšt . Atsineša žaisl iš nam ir dalinasi juo su draugu. Palaikomas pedagogo inicijuoja vairi veikl , vaidmeninius žaidimus. Žaisdamas su kitais naudoja</p>	<p>Stebi suaugusį gyvenimą, diskutuoja apie žmoni darb , šeim . Seka suaugusį pavyzdžiu, iš jų mokosi, kreipiasi pagalbos, patarimo, klausin ja, išklaus, rodo savo darbelius, džiaugiasi savo pasiekimais. Bendrauja su jais pagarbiai, kult ringai, išsako savo nuomon . Rodo simpatij , prierašum pedagogui, patiki jam savo paslaptis. Kartu su t vais dalyvauja šeimos dienose grup je. Dalinasi sp džiaus, kaip padeda suaugusiems ir šeimos nariams. siklaus suaugusį si lymus, patarimus, atlieka nedidelius pareigojimus. Kartu su aukl toja priima sprendimus d l bendr išvyk , šven i , si lo savo id jas. Aptaria, kuria bendravimo su aplinkiniais elgesio taisykles. Klausosi patarli ir priežodži , suaugusį pasakojim , sekimo, deklamavimo, skaitymo, dain , lopšini . bando suprasti j prasm . Diskutuoja, kaip elgtis su nepažstamais žmon mis, kuria žaidybines situacijas, kaip negalima elgtis. žaidimus traukia pedagog . Žaidim metu imituoja, išbando suaugusį darbus, atitinkamoms situacijoms tinkan ius elgesio b dus. Kalbasi apie tai, kuo naudingos elgesio taisykl s, kod l b tina j laikytis, kas nutinka, kai jos pažeidžiamos. Sudaromos grup s taisykl s. Dalyvauja susitikimuose su vairi tarnyb , staig , profesij žmon mis, lankosi t v darboviet se, muziejuose, parodose, dalyvauja švent se, spektakliuose, koncertuose ir kt., bendrauja su kit vaik šeimos</p>			

	<p>siužetinius žaislus, reiškia palankum , pasitenkinim - pl toja socialin patirt . Grup je jau iasi saugiai, pasitiki pedagogais. Mimika, gestais išreiškia meil , nuotaik , nerim , pykt , susierzinim . Stebi grup at jusius sve ius, pratinasi bendrauti su nepaž stamais žmon mis.</p>	<p>nariais, mažai ar visai nepaž stamais žmon mis. Stengiasi geranoriškai bendrauti ir bendradarbiauti su suaugusiais, klausia nuomon s. Kartu su pedagogu sudaro dienotvark , tariasi d l jos pakeitim , kuria elgesio grup je taisykles. Išsako savo nuomon visais aktualiais gyvenimo grup je klausimais, diskutuoja, stengiasi ne žeisti kit . Aiškinasi bendravimo su nepaž stamais žmon mis taisykl s ir galimus pavojus. Išklauso vaik pasakojim , atsitikim su suaugusiaisiais ir svarsto kaip kit kart panašiose situacijose jie gal t elgtis. Domisi žmon mis, kurie r pinasi žmoni saugumu: policininkais, gaisrininkais, gydytojais. Susipaž sta su j profesija, aiškinasi, kokiais telefono numeriais juos galima iškviešti.</p>			
<p>Ugdymo gair s. Padedama vaikams keisti netinkamus bendravimo su suaugusiaisiais b dus, siekiant geranoriškai bendrauti. Kartu su vaikais sudaroma dienotvark , tariamasi d l jos pakeitim . Kartu kuriamos elgesio grup je taisykles. Sudaromos galimyb s vaikams išsakyti savo nuomon visais aktualiais gyvenimo grup je klausimais. Padedama vaikams išmokti b d , kaip pasakyti savo nuomon , ne žeidžiant kit t v , seneli , draug). Aiškinamasi bendravimo su nepaž stamais žmon mis taisykl s ir galimi pavojai. Išklausoma vaik pasakojamai, atsitikimai su suaugusiaisiais ir svarstoma, kaip kit kart panašiose situacijose jie gal t elgtis.</p>					
<p>4.1.4. Santykiai su bendraamžiais</p>	<ul style="list-style-type: none"> • Patinka b ti šalia kit vaik , juos liesti, m gdžioti j veido išraišk , veiksmus. Žaidžia greta kit vaik , stebi j veicl . • Jiems šypsosi, m gdžioja j judesius, veiksmus. Duoda žaisl kitam, j ima iš kito, supyk s atima žaisl iš kito, jam 	<ul style="list-style-type: none"> • Ieško bendraamži draugijos. Žaidžia greta, trumpai pažaidžia su kitu vaiku, trumpam sitraukia kito vaiko žaidim . • Bendrauja mimika, judesiais, veiksmais, dažniau kalbasi su kitu vaiku, pakaitomis atlieka veiksmus su tuo pa iu žaislu. Gali 	<ul style="list-style-type: none"> • Kartu su bendraamžiais žaidžia bendrus žaidimus. • Žaisdamas m gdžioja kitus vaikus, supranta j norus. Tariasi d l vaidmen , siužeto, žaisl . Padedamas suaugusiojo, palaukia savo eil s, dalijasi žaislais, priima kompromisin pasi lym . 	<ul style="list-style-type: none"> • S kmingai silieja vaik grup ir kartu žaidžia. • Veikia kartu su kitais, si lydamas sumanym ar priimdamas kit sumanym , fantazuodamas. • Tikslingai atsineša žaisl iš nam bendram žaidimui su žaidimo draugu. • Paprašius kitam vaikui, 	<ul style="list-style-type: none"> • Rodo iniciatyv bendrauti ir bendradarbiauti su kitais vaikais, palaiko su jais gerus santykius. • Diskutuoja d l žaidim sumanym ir veiklos. Palaiko pastovi draugyst mažiausiai su vienu vaiku. Dalijasi žaislais ir kovoja už kit teis žaisti paeiliui.

	<p>suoduoda.</p>	<p>simpatizuoti kuriam nors vaikui. Audringai reiškia teises savo daiktus, žaislus, nori kito vaiko jam patinkančio žaislo.</p>	<ul style="list-style-type: none"> Gali turėti vien ar kelis nepastovius žaidimų partnerius. Su jais lengvai susipyksta ir susitaiko. 	<p>duoda pažaisti savo žaislu arba žaidžiau paeiliui. Gali padėti kitam vaikui. Pats randa konflikto sprendimo būdą arba prašo suaugusiojo pagalbos.</p> <ul style="list-style-type: none"> Gali turėti draugą arba kelis kur laik nesikeičiančius žaidimų partnerius. 	<ul style="list-style-type: none"> Siekdamas rasti kompromisą, siūlo derybų procesą. Supranta, kad grupės vaikams, norint daryti sutartinai, turi susitarti dėl visiems priimtino elgesio. Supranta, koks elgesys yra geras ar blogas, ir kodėl. Suvokia savo veiksmų pasekmes sau ir kitiems. Turi draugą arba kelis pastovius žaidimų partnerius.
--	------------------	---	--	---	--

Vertybinių nuostatų. Nusiteikiu pozityviai bendrauti ir bendradarbiauti su bendraamžiais.

Esminės gebėjimų. Supranta, kas yra gerai, kas blogai, draugauja bent su vienu vaiku, palankiai bendrauja su visais (dalinasi žaislais, tariasi, supranta kitų norus), padedamas supranta savo žodžių ir veiksmų pasekmes sau ir kitiems.

<p>Vaiko veiksenos</p>	<p>Žaidžia, neatimtinai žaislų, netrukdo draugams, neskriaudžia ir netrukdo aplinkiniams, veikia draugiškai, dalinasi žaislais, džiaugiasi savo ir kitų žaidimu ar darbo rezultatais. Domisi vaikais, ieško draugo žaidimui. Bendradarbiauja žaidžiant, mokosi suprasti draugo ketinimus, spręsti ginčus. Bando sulaikyti neigiamus jausmus. Draudimui dažnai nepaiso. Individualiai ir grupelėmis klausosi skaitymo. Domisi</p>	<p>Renkasi draugus ir drauges. Aiškinasi su vokais „draugas“, „draugystė“. Diskutuoja apie grupės draugus, domisi jų žaislais, daiktais, sumanymais, nuomone. Minėti lietuje – aiškinasi, koks gali būti draugas (geras, draugiškas, kantrus, nuoširdus, ramus, išradingas, paslaugus, užsispyręs). Domisi naujais žodžiais, vardija, kieno koks žaislas, daiktas, drabužis. Naudoja susidraugavimo būdus: sveikinasi, vartoja mandagumo žodžius – ačiū, prašau, atsiprašau. Siūlo kartu pažaisti, dalinasi žaislais ir kviečia žaisti kartu. Žaidime kalbasi, koks nors praneša, pasakoja apie vairius svarbius jam vykius. Išklauso kito vaiko poziciją, kartu tariasi, diskutuoja,</p>
-------------------------------	--	---

<p>suaugusiais, esančias grupėje, atsako pakalbinti. Domisi kitais vaikais, pats ieško draugo žaidimui. Dažnai konfliktuoja (ima t pat žaisl, atima). Taikiausiai žaidžia 2-3 vaikai.</p> <p>Reiškia palankum: šypsosi, glosto, bučiuoja, vadina vardu ir kt. Savo teises gina protestuodamas. Pradedama domtis vienas kitu: pavadina žaislus, veiksmus, prašo, komentuoja. Stebi kitų vaikų žaidimus, kartais ieško draugo žaidimui. Mėgdžioja kito vaiko judesius, kalba savo kalba, siūlo žaisl. Mėgta žaisti pirštukinius žaidimus. Moko naują žodžių, trumpų dainelių, lopšinių.</p>	<p>kuria bendrus darbus, ieško susitarimo.</p> <p>Kuria grupės tradicijas, elgesio taisykles, piešia jas, užrašo, parenka simbolinius paveikslėlius. Lankosi kitose darželio grupėse, patirdami, kad aplink yra daug kitų vaikų, kad jie yra draugiški, neskriaudžia, kad žaisti kartu yra smagiau. Vairios veiklos metu išklauso kitų, pagelbsti silpnesniam, jaunesniam už save, nesišaipoma iš kito nelaimės, nesijuokia draugui padariusi nors ne taip. Menininkų veiklos metu gamina dovanėles, atvirutes draugams. Žaidžia vaidmeninius, kurybinius, statybinius žaidimus, išbando varias žaidimo galimybes, tariasi dėl vietos, vaidmenų, klausosi draugų norų, siūlymų, dalinasi žaislais. Žaidžia „vard“, bendravimo, draugystės, situacij modeliavimo žaidimus, ieško problemų sprendimo būdų. Organizuoja malonių linkėjimų, gražių pastebėjimų ratą (siūnia ratą žaisliukų). Žaidžia judriuosius žaidimus – laikosi žaidimų taisyklių, derina savo veiksmus, kartu patiria džiaugsmą. Interpretuoja, vaidina, fantazuoja drauge su kitais, išreiškdami savo spąžius, išgyvenimus, socialinę patirtį. Stebi, tyrinėja, apmąsto, komentuoja savo santykius su grupės vaikais. Dovanoja, keičia arba dalinasi patikusiais ženkliukais, atvirutėmis, mažais žaisliukais. Noriai dalyvauja gimtadienio arba kitos šventės pobyje. Dažnai apžaidžia išgyventus jausmus, patirtus spąžius savo žaidimuose.</p>
<p>Ugdymo gairės. Sudaromos galimybės vaikams gauti naują spąžį, galinti praturtinti jų žaidimus. Atkreipiamas vaikų dėmesys tinkamoms joelgiams bei santykiams su kitais, pabrėžiant, kad tai padeda visiems pasijusti laimingesniems. Skatinama vaikų aiškintis, kas yra gerai, o kas blogai. Kartu su vaikais kuriamos taisyklės, susitarimai, pasiryžtant jį laikytis. Siūlomose veiklose, kuriose skatinamas vaikų bendradarbiavimas. Kalbamasi, žiūrimi filmukai, skaitomos istorijos prie draugų ir draugystės. Skiriama pakankamai laiko ir vietos vaikų bendriems žaidimams. Naudojamas smailio laikrodis, susitarimai ir kiti būdai, padedantys vaikams sulaukti savo eilės, skatinama paprašyti žaislo, tartis dėl žaislo, žaisti juo kartu. Komentuojami priimtini ir nepriimtini vaiko veiksmai, primenant elgesio taisykles. Atkreipiamas dėmesys ir pagiriamas vaiko noras pasidalinti, ypač tose situacijose, kai tenka trumpam atidėti savo norą patenkinimui. Vairiose situacijose atkreipiamas vaiko dėmesys jo veiksmų pasekmei kitam. Vengiama lyginti vaikus, vartojant žodžius „geresnis“, „blogesnis“.</p> <p>Skatinamos ir palaikomos vaikų draugystės.</p>	

<p>4.1.5. Iniciatyvumas ir atkaklumas</p>	<ul style="list-style-type: none"> • Pats juda (šliaužia, ropoja, eina) sudominusi žaisl , daikt link. Trumpam sutelkia žvilgsn , sek judant daikt akimis, klausosi atlieka tikslingus judesius, veiksmus su daiktais. • Šypsodamasis, žvelgdamas akis, iaušk damas, duodamas žaisl kitam paskatina su juo žaisti, išreikšdamas norus parodo „taip“ arba „ne“. • Pats pasirenka daiktus, su jais žaidžia, daug kart atkakliai bando atlikti nauj veiksm , kartoja tai kas pavyko. Judes , veiksm ar gars gali pakartoti tuoj pat, po keli valand , dien , tod l savarankiškai 	<ul style="list-style-type: none"> • Nuolat energingai žaidžia, k nors veiklia, laisvai juda erdv je, pats kei ia veikl , pasirenka viena iš keli daikt , sugalvoja b dus, kaip pasiekti neprieinam norim daikt . • M gst išbandyti suaugusiojo pasi lytus naujus žaislus, žaidimus, ne prast veikl . • Ekspresyviai reiškia savo norus, sako „ne“. 	<ul style="list-style-type: none"> • Dažniausiai pats pasirenka ir kur laik kryptingai pl toja veikla vienas ir su draugais. • Kvie iant sudominant sitraukia suaugusiojo pasi lyt veikl jam, vaik grupei ar visai vaik grupei. • Susid rus su kli timi ar nes kme , bando k nors daryti kitaip arba laukia suaugusiojo pagalbos. Siekia savarankiškumo, bet vis dar laukia suaugusi j paskatinimo, padr sinimo. 	<ul style="list-style-type: none"> • Pats pasirenka ir ilgesn laik kryptingai pl toja veikl vienas ir su draugais. • Lengviau pereina nuo paties pasirinktos prie suaugusiojo jam , vaik grupei ar visai vaik grupei pasi lytos veiklos. Suaugusiojo pasi lyt veikl atlieka susitelk s, išradingai, savaip, savarankiškai. • Ilgesn laik pats bando veikti kli tis savo veikloje, nepavykus kreipiasi pagalbos suaugus j . • Didžiuojasi savimi ir did jan iais savo geb jimais. • Savo iniciatyva pagal pom gius pasirenka veikl , ilgam sitraukia ir j pl toja, geba prat sti veikl po tam tikro laiko tarpo, 	<ul style="list-style-type: none"> • Nusiteik s prad ti, si lyti nauj veikl , j užbaigti, užmegzti nauj draugyst , nauj kontakt su suaugusiais. • Savo iniciatyva pagal savo pom gius, interesus pasirenka veikl , ilgam sitraukia, j pl toj . • Nuo pradžios iki pabaigos gali atlikti ir nepatraukli veikl . • Palankiai priima išš kius, bando pats veikti kli tis. • Kreipiasi suaugus j pagalbos, kai pats nepaj gia susidoroti su kilusiais sunkumais.
--	--	--	---	--	---

	<p>modeliuoja kelis judesius ar veiksmus vien sek . Trumpam atitraukus d mes v l sugr žta prie ankstesn s veiklos.</p> <ul style="list-style-type: none"> • Pats noriai mokosi iš t , su kuriais jau iasi saugus. • Veiksmiais ar atskirais žodžiais reiškia norus, veda suaugus j prie dominan i daikt . • Protestuoja reiškia nepasitenkinim , negal damas veikti kli ties. 			<p>kreipiasi suaugus j pagalbos, kai pats nepaj gia susidoroti su kilusiais sunkumais.</p>	
<p><i>Vertybin nuostata. Didžiuojasi savimi ir did jan iais savo gabumais.</i></p>					
<p><i>Esminis geb jimas. Savo iniciatyva pasirenka veikl , ilgam sitraukia, j pl toja, po tam tikro laiko tarpo veikl prat sia, kreipiasi suaugus j pagalbos, kai pats nepaj gia susidoroti su kilusiais sunkumais.</i></p>					
<p><i>Vaiko veiksena</i></p>	<p>Turi m gstim žaisl , pamat s j , atkakliai jo siekia rankyt mis, rodo mimika, gestais, kad nori jo. Domisi žaislais kurie skleidžia garsus, žybsi, juda. M gstimus žaidimus, pakutenimus “prašo” aukl tojos pakartoti akimis, tiesdamas rankyt mis. Atkakliai bando užsegti sag , nepavykus v l bando, spraud s saga kilp apsidžiaugia. Kelis kartus atsega ir užsega saga.</p>			<p>Rodo iniciatyv vadovauti sugalvotam žaidimui, ir buria, kvie ia, kitus vaikus. Noriai dalyvauja aukl tojos organizuojamoje ryto veikloje. Stengias išbandyti savo galimybes menin se veiklose. Noriai dirba keliomis technikomis. Pvz., spalvoja, v liau nuspalvot piešin aplikuoja. Patys sugalvoja žaidim ir ilgai j pl toja. (parduotuv , namus, ir kt). Geba savarankiškai pasirinkti kaip atlikti menine veikl . Pvz., spalvoti kreidel mis, guašu, pieštukais, flomasteriais ir t.t.</p>	

	<p>Bando užtraukti užtrauktuk , nepavykus daug syki bando iš naujo – pavykus džiaugiasi rodo aukl tojai. Bando laikyti taisyklingai šaukšt . Sud lioja visas formeles lizdus. Jas v l išima ir v l sud lioja Pasilipa ant k d s, kad pasiekt žaisl , ar knygele, pad ta ant palang s. Deda d lione nepaisant šalia keliamo triukšmo. Ilgai tyrin ja nauj žaisl . Ilgam susitelkia bandydama užsegti sagas, užtraukti megztuko užtrauktuk . Užsimerk s sukasi ratu tol kol, kol nugri na. Atkakliai tvirtina, kad nenori valgyti, rengtis, miegoti.</p>	<p>Noriai bando atkartoti matytus, gird tus žaidimus. Kuriam žaislus, nepavykus prašo pagalbos suaugusiojo. Domisi naujomis veiklomis. Žaidži ilg laik trunkan ius k rybinius žaidimus (pvz.: vaikai vis savaite žaidži šeim , mokykl ir t.t.). Aukl tojos pasi lytoje menin je veikloje, pateikia savo id j , kaip b t galima atlikti „gražiau“. Nepavykus sukonstruoti statinio prašo pagalbos draugo. Dažniau tikslinasi informacija klausia suaugusiojo, draugo, ieško informacijos knygoje ir t.t. Noriai rodo draugams , suaugusiems k yra išmok s. Siekia pripažinimo.</p>			
<p>Ugdymo gair s. Sudaroma s lygas grup je vaik sumanymus ir aukl tojo pasi lyt veikl pl toti po kelet dien , neardant vaik susikurtos aplinkos, nebaigt darbėli . Pasi lyti vaikams domios veiklos id j , sumanym vaik grupeli veiklai. Pasteb ti vaiko sumanymus, juos palaikyti, pad ti išpl toti. Skatinama vaikus pabaigti prad tus darbus, pad ti vienas kitam veikti problemas. Si loma vaikams kruopštumo, susikaupimo.</p>					
<p>4.1.6. Problem sprendimas</p>	<ul style="list-style-type: none"> • Pakartoja nepasisėkus veiksm , j kei ia, kad pasiekt laukiam rezultat . Mimika, gestais ir žodžiais parodo, kad susid r su kli timi, tik damasis suaugusiojo ar vyresnio vaiko pagalbos. • Susid r s su sud tinga veikla, kli timi, 	<ul style="list-style-type: none"> • Dr siai imasi sud tingos veiklos, atkakliai, keisdama veikimo b dus bando j atlikti pats, stebi savo veiksm pasekmes. • Nepavykus veikti sud tingos veiklos ar kli ties, prašo pagalbos arba meta veikl . 	<ul style="list-style-type: none"> • Supranta, kad susid r su sud tinga veikla, kli timi, problema. Nori j veikti, išbando paties taikytus, steb tus ar naujai sugalvotus veikimo b dus. • Stebi savo veiksm pasekmes, supranta, kada pavyko veikti sunkumus. Nepasisėkus 	<ul style="list-style-type: none"> • Retsykiais pats ieško sunkum , kli i , aktyviai bando veikti sutiktus sunkumus. Ieško tinkam sprendim , tariasi su kitais, mokosi iš nepavykusi veiksm , poelgi . • Nepasisėkus samprotauja, k galima 	<ul style="list-style-type: none"> • Atpaž sta, su koku sunkumu ar problema susid r . Ieško tinkam sprendim , pradeda numatyti priimt sprendim pasekmes, tariasi su kitais ir atsižvelgia j nuomon , si lo ir priima pagalb , mokosi iš savo ir kit klaid .

	išbando jau žinomus veikimo būdus. Stebi, kaip elgiasi panašioje situacijoje kiti ir išbando jų naudojamus būdus. Nepavykus veikti klaidingai, meta veikti arba laukia pagalbos.		prašo suaugusiojo pagalbos.	daryti toliau, kitaip arba prašo suaugusiojo pagalbos.	<ul style="list-style-type: none"> • Nepasisekus bando kelis kartus, ieškodamas vis kitos išeities, arba prašo kito vaiko ar suaugusiojo pagalbos.
Vertybinių nuostatų. Nusiteikius ieškoti išeiki kasdieniams sunkumams bei iššūkiams veikti.					
Esminių gebėjimų. Atpažinti nors veikiant kilusius sunkumus bei iššūkius, dažniausiai supranta, kodėl jie kilo, suvokia savo ir kitų ketinimus, ieško tinkamą sprendimą nors išbandydamas, tyrindamas, aiškindamasis, bendradarbiaudamas, pradeda numatyti priimtą sprendimą pasekmes.					
Vaiko veiksenos	<p>Žaidžia su formomis, vienas kitą dedamais indeliais. Paima didesnį indelį ir kelis kartus kantriai bando dėti į mažesnį. Nepavykus didesnį indelį padeda, paima mažesnį ir deda į kitą. Vaikas bando sudėti dlion. Nepavykus, pradeda šaukti taip pagalbą kviesdamas suaugusįjį. Pamatęs uždarytus užsukamoje dėžutėje žaislus, kramtomą, miltų, deda burną, paima, perdeda iš rankos rankai, paglosto, sugniaužia.</p> <p>Stebi, kaip auklėja atsuka ir užsuka dėžutės kamštelį. Paima buteliuką ir bando kamštelį atsukti pats. Pavykus džiaugiasi. Bando sudėti kaladėles į joms skirtas vietas. Išima, deda, vėl išima, dalį deda. Po 5–6 veiksmų nueina šalin taip ir nepabaigęs sudėti kortelių. Vaikas bando sujungti lego kaladėles, nepavykus nenusimena ir bando dar kartą.</p>		<p>Dėlioja naują dlion, kadangi ji nauja, tai ir sudėtinga. Dėlioja ją kiekvieną dieną, bando tol kol pavyksta. Mergaitė pripila buteliuką vandens ir nori nunešti draugei. Tai vandeniu liejasi, kai ji jį neša. Pripila vandens tik pusbuteliuko arba kreipiasi suaugusiąją prašydama surasti kamštelį.</p> <p>Imasi kurti darbelį iš popieriaus, kur reikia tiksliai lankstyti, bet nėra tikras, ar jam pavyks. Nepavykus tinkamai perlenkti, ima kitą lapą ir bando dar kartą. Susipykęs su draugu, po kurio laiko bando išspręsti nesutarimą – pasiūlo savo pieštukus, pakviečia žaisti, atsiprašo. Nepasisekęs nupiešti piešinio, vaikas iškirpo tik dalį piešinio ir jį priklijavo kitame lape.</p> <p>Numatydamas pasekmes, žaidimą nenori priimti vaiko, kuris dažnai nesilaiko taisyklių. Pasako, kaip jausis kitas vaikas, jei kas nors jį užgaus. Žino ir pasako, kaip galima elgtis, kai niekas su tavimi nedraugauja. Išvardija kelias savo grupei būdingas problemas. Iš popieriaus bando pagaminti kaukę. Iš pradžių gamina, kiek prisimena. Po to paima draugo padarytą kaukę, ją apžiūrinėja ir bando pats. Nepavykus paprašo draugo, kad jam parodytų, kaip iškirpti.</p>		

Ugdymo gairės. Siūloma vaikams sudėtingos veiklos, daryti išbandymus, eksperimentuoti, tartis su kitais. Skaitoma knyga apie vaikus ir jų veiksmus, poelgius ir jų pasekmes. Kai vaikai susiduria su problema, paprašoma viską pagalvoti, ką galima daryti toje situacijoje. Padedama vaikams geriau suprasti kiekvieno pasirinkimo sprendimo pasekmes. Užduodama vaikams atviruosius klausimus, padedančius apmąstyti problemą: Kas atsitiko? Kaip tu jautiesi? Kaip jaučiasi kiti? Vaikui susidarius su problema, klausiami: Ką tu darei? Ar tai padėtų veikti problemą? Ką dar galima daryti? Ar tai padėtų veikti problemą? Siūloma vaikams probleminei užduočiai, kurias turėtų veikti jie patys.

Veiklos formos. Išvykos. Siužetiniai, vaidmeniniai žaidimai. Žaidimų savaitės. Gimtadienių šventimo tradicijos. Viktorinos. „Minimieji lietus“. Probleminių situacijų karmas bei sprendimas ir diskusijos. Vaikų elgesio modeliavimas. Grupų taisyklių karmas. Kasdieninis bendravimas. Veikla grupėje. Bendravimas ryto rate. Bendravimo valandėlės. Atsipalaidavimo minutės. Džiaugsmo minutės. Saviraiška menu. Susitikimai su vairiais žmonėmis.

4.2. Pažinimo kompetencija

Vaiko ugdymosi pasiekimų žingsniai, amžius, ugdymosi pasiekimai, veiksenos, veiklos formos

Ugdymosi pasiekimų sritis	1-asis/2-asis žingsnis	3-asis žingsnis	4-asis žingsnis	5-asis žingsnis	6-asis žingsnis
	(1-3 metai)		(4-6 metai)		
4.2.1. Aplinkos pažinimas	<ul style="list-style-type: none"> • Dėmisi aplinka, sutelkia dėmesį daiktams. • Stebi, atpažįsta artimiausi savo aplinkoje, orientuojasi joje. Reaguoja skirtingus vaizdus, paviršius, kvapus, garsus, skonius. Atpažįsta artimus žmones, žaislus, daiktus. • Pažįsta ir pavadina kai 	<ul style="list-style-type: none"> • Atpažįsta ir pavadina vis daugiau artimiausioje aplinkoje esančių augalų (sodo, daržo, lauko), gyvūnų, daiktų, dėmisi jais. Skiria atskirus gamtos reiškinius. • Orientuojasi savo grupėje, darželio, namų aplinkoje. Žino savo ir savo šeimos narių vardus. 	<ul style="list-style-type: none"> • Pažįsta gyvenamosios vietovės objektus (namai, paruoštus ir pan.). Pasako miesto, gatvės, kurioje gyvena pavadinimus, savo vardą ir pavardę. • Atpažįsta gamtoje ar paveiksluose dažniausiai sutinkamus gyvūnus, medžius, daržoves, grybus, gėles, pasako jų pavadinimus. 	<ul style="list-style-type: none"> • Žino kas yra šeima, pasakoja apie ją, jos būitį. • Gali savarankiškai nueiti darželio salę. Žino savo gatvės pavadinimą. • Atranda buitines prietaisus, skaitmeninių technologijų panaudojimo galimybes, noriai mokosi jais naudotis. • Atpažįsta ir vardija ne 	<ul style="list-style-type: none"> • Žino savo tėvų profesijas, žino savo namų adresą, vardija savo giminaičius. • Žino savo šalies ir sostinės pavadinimą. Skiria ir pavadina suaugusiųjų profesijas, būitį ir darbą. • Žino tradicines šventes. • Pastebi aiškiai matomus skirtumus ir panašumus tarp gyvūnų ir augalų. Samprotauja

	<p>kuriuos gyv nus, žmones, daiktus, j atvaizdus. Žino kai kuri daikt paskirt ir jais naudojasi (šukos, šaukštas, nosinait).</p>	<p>Dalyvauja priži rint augalus ar gyv nus.</p>		<p>tik naminius, bet ir laukinius gyv nus.</p> <ul style="list-style-type: none"> • Pasako namini ir laukini gyv n gyvenimo skirtumus. • Skiria daržoves, vaisius, uogas nusako panaudojimo maistui b dus. • Domisi dangaus k nais, gamtos reiškiniiais, kuri negali pamatyti (pvz. ugnikalni išsiveržimu, žem s dreb jimu ir pan.). 	<p>apie tai, kur jie gyvena, kuo minta naminiai ir laukiniai gyv nai. Moka priži r ti ir steb ti kambarini augal , daržovi augim .</p> <ul style="list-style-type: none"> • Žino apie namini gyv n naud žmogui ir augal panaudojim maistui. • Pradeda suprasti Žem s, Saul s, M nulio ir kit dangaus k n ryšius. • Mokosi r šiuoti atliekas. • Rodo pagarb gyvajai ir negyvajai aplinkai ir besiformuojan i atsakomyb už jos išsaugojim .
--	---	---	--	---	---

Vertybinių nuostatų. Nori pažinti, suprasti save bei aplinkinį pasaulį, džiaugiasi sužinojusi ką nors nauja.

Esminis gebėjimas. Vardija, bando paaiškinti socialinius bei gamtos reiškinius, apibūdinti save, savo gyvenamąją vietą, šeimą, kaimynus, gyvosios ir negyvosios gamtos objektus, domisi technika ir noriai mokosi ją naudoti.

<p>Vaiko veiksenos</p>	<p>Stebi save veidrodyje, ieško išvaizdos panašum ir skirtum tarp draug , tyrin ja savo k n , tapatina save su to paties amžiaus ir lyties vaikais Žino savo vard , pirštukais pasako kiek met . Su aplinka susipaž sta per paveiksl lius ir žaislus, stebi žmones, domisi k veikia, patirtus sp džius atkuria žaisdamas, orientuojasi artimoje aplinkoje, teisingai pavadina jam žinomus daiktus, reiškinius, vardina pagrindinius gamtos reiškinius(sninga, lyja) paž sta paukšt , gyv n , med , juos parodo paveiksl lyje.</p> <p>Pradedą konstruoti, daiktus r šiuoja pagal dyd , supranta ir vartoja žodžius: vienas, daug, n vieno, juos d lioja, grupuoja, pradeda žaisti vaidmeninius - siužetinius žaidimus. Žaidim siužet tapatina su suaugusiojo veikla, supranta apie suaugusiojo darbo reikšm , susikuria savo personažus, naudoja varias priemones (skareles, kepures, skraistes, rankines), sik nija kito asmens vaizd , patiria malonum supanaš damas ir tapdamas kitu, susipaž sta su aplinka per poj ius; liesdamas (karštas, šaltas) ragaudamas (saldus , r gštus, s rus) uosdamas (kvepia, nekvepia).</p> <p>Stebi aplinkinius, naudojasi buities daiktais, žino j paskirt (šaukštu valgome, plaktuku kalame, iš puoduko geriame, šluota šluojame ir kt.), paprašius parodo, o v liau ir vardina buities priemones (stalas, k d , šaukštas, l kšt ir kt.), domisi augalais ir gyv nais, r pestingai su jais elgias., žino kai kuriuos</p>	<p>Smalsauja, domisi ir kaupia informacij apie aplinkin pasaul , žmones, susipaž sta su žymiais žmon mis gamtos reiškinius, šeim , gimtin , savo šal kult rines tradicijas, šventes. Domisi savo miesto savitumu, statiniais, šalies žymyb mis , pasako gatv s pavadinim , kurioje gyvena, ieško informacijos knygose, varto knygas, ple ia akirat , susipaž sta su šalies sostine Vilniumi, šalies simbolika, prezidentu. Veikl metu susipaž sta su liaudies k ryba. Perkelia grup savo šeimos patirt : bendravimo b d , žaidimus, elgesio b dus, juos perima, k rybiškai pritaiko. Išvyk ir ekskursij metu stebi aplinkini žmoni darb , domisi vairiomis profesijomis, ieško galimybi daugiau sužinoti naudojantis knygomis, skaitmenin mis technologijomis, sužino apie suaugusi j darbus, savo žinias pritaiko tolimesniuose žaidimuose. Domisi gamta, supranta gamtos naud žmogui, gyv nui, paukš iams, augmenijai. Pasivaikš iojim metu stebi augalus, paukš ius, vabzdžius, siklauso sklindan ius gamtoje garsus, išvyk bei ekskursij metu pratinasi globoti ir saugoti gamt , augmenij , gyv nij , žino elgesio gamtoje taisykles, stengiasi j laikytis ir tinkamai elgtis gamtoje, viešose vietose. Kaupia vairi medžiag apie gyv nus, augalus, varto knygas apie gamt , domisi laukiniais ir naminiais gyv nais, domisi j gyvenimo s lygomis ir prieži ra. Pasivaikš iojim metu gamtoje pastebi augal vairov , ieško išskirtini augalo požymi bei savybi . Aiškinasi iš koki dali sudarytas augalas, iš kur jis atsiranda, koki reikia s lyg , kad augalas augt ir duot vaisi , kokia jo reikšm gamtai ir žmogui. vairi priemoni pagalba kaupia informacij apie naminius ir laukinius gyv nus, vabzdžius, paukš ius, žuvis, j jaunikius, išorinius požymius, gyvenimo b d ir mityb . Pokalbi metu pasakoja apie savo augintinius, j prieži r ir poreikius, zoologijos sode ar miške matytus gyv nus, kaime auginamus gyvulius. Žiem r pinasi paukš iais, kabina lesykl les, maitina, stebi, analizuoja, veiklos metu vyksta diskusijos ir išsakomos mintys. R pinasi grup je augan iomis g l mis, skiria pavadinimus, mokosi prieži r ti, laiku palaistyti, laikui</p>
-------------------------------	--	--

<p>gyv n skiriamuosius požymius (uodega, sparnai, pelekai), judesius (skrenda, plaukia, b ga, striksi ir kt.). Stebi daiktus aplinkoje, bando pasakyti spalv , suskai iuoti ir pasakyti kiek . vairi poj i pagalba, susipaž sta su vaisi ir daržovi savyb mis (spalva, dydis, skonis, kvapas). R šiuoja pagal tam tikrus požymius (spalv , dyd , form). gyt patirt pritaiko žaidimuose. Eksperimentuoja ir stebi savo veiksm rezultatus. Žaidim aikštel se, grup je susitvarko žaidimo viet . Suaugusiems priži rint atsargiai ir saugiai žaidžia su žaislais, žaidžia su statybine medžiaga, stato matytus ar kuria pa i sumanytus statinius. R pinasi l l mis ir kitais siužetinais žaislais, žaidžia lyg su gyvais: glosto, maitina, migdo, prausia, šukuoja, rengia, vežioja ir pan. Žaidžia su daiktais, dažnai matomais realioje aplinkoje (l kštut , puodelis, servet l ir pan.) . Domisi, stebi, dalyvauja pokalbiuose, d miai klauso suaugusiojo ir aplinkini , skiria ir pavadina paros dalis Gamtoje pastebi augalus, kartu su suaugusiu sodina, juos stebi, atlieka paprastus bandymus su sniegu, vandeni, augalais, savo bandymus tyrin jimus vaizduoja piešiniuose, juos vardina. Skiria gamtoje augan ius augalus (medžiai, g l s, daržov s, vaisiai) vardina daržovi ir vaisi pavadinimus, domisi ir pavadina naminius gyv nus (šuo, kat , karv , arklys, gaidys, višta, kiaul ir pan.) pavadina j jauniklius,</p>	<p>at jus, kartu su suaugusiu, persodinti augal . Dalyvauja "ŽALIOSIOS PALANG S" projekte, s ja s klas, r pinas, kartu kuria augal kompozicij , pats prisideda prie grožio k rimu. Puosel ja aplink , r pinasi švara ir tvarka grup je, lauko aikštel je. Aiškinasi, kod l reikia taupyti popieri , elektr , vanden , r šiuoja atliekas.</p> <p>Nusako paros met (diena, vakaras, naktis, rytas), apib dina dienos or , jo poky ius pavadina ir žymi kalendoriuje. vairi bandym metu susipaž sta su sniego ir vandens savyb mis. Steb jimams ir tyrin jimams naudoja vairias priemones, matuoja skyst ir biri medžiag t r, naudoja s lyginius matus. Mokosi b ti saugiais, jau ia atsakomyb už save ir kitus.</p>
--	--

	<p>atpaž sta laukinius gyv nus (kiškis, lap , meška, vilkas ir kt.), pasako paukš ius (varna, žvirblis, gandra ir kt.) Domisi vandeni, apib dina vandens paskirt (j geriam, maudom s, prausiam s, skalbiame), nurodo met laik ypatybes (vasar - šilta, karšta švie ia saul , žiem - šalta, balta ir t. t.)</p>				
<p>Ugdymo gair s. Organizuojama vaik išvykas gamt (gyv nai, augalai, grybai, j požymiai, poreikiai), muziejus (daiktai ir j istorija), kius (namini gyv n prieži ra, kult rini augal auginimas), t v darbovietes (profesijos), skiriant jiems nedideles užduotis, k tur t pasteb ti, ko paklausti. Gr žus padedama vaikams sud lioti parod l grup je iš rast domi daikt , gamtin s medžiagos (akmenukai, plunksnos, s klos, lapai ir t. t.), piešini , paveiksliuk , bukletuk ir pan. Parsinešt gamtin medžiag mokoma grupuoti pagal požymius. Vaikams sukuriama situacijas aiškintis (ragauti), kaip daržov s, vaisiai, uogos vartojami maistui, kuo jie naudingi, diskutuoti apie tai, kuriuos jie m gsta ir kuri – nelabai. Vaikams suteikiama proga išbandyti technik , kuri padeda tyrin ti jud jim , pvz., ratai, skridiniai, magnetai, s pyn s. Skatinama dom tis šeimos tradicijomis ir apie jas kalb ti. Parodoma, kad ir darželyje laikomasi tradicij , šven iamos švent s. Traukiama pasiruošim joms visus vaikus, sudaroma jiems s lygas dalyvauti, klausytis vaik id j ir padedama jas gyvendinti, stengiamasi, kad tai b t tikra švent , o ne koncertinis pasirodymas.</p>					
<p>4.2.2. Skai iavimas ir matavimas</p>	<p>Skai iavimas</p> <ul style="list-style-type: none"> Gestais, mimika parodo, jog suvokia, k reiškia yra/n ra, dar, taip/ne. Supranta k reiškia vienas, du, daug. <p>Matavimas</p> <ul style="list-style-type: none"> Domisi kitokios formos, didžio, spalvos daiktais: siekia juos paimti, tyrin ja. Atkreipia d mes 	<p>Skai iavimas</p> <ul style="list-style-type: none"> Skiria s vokas mažai (vienas, du) ir daugiau. Pradeda suprasti, k reiškia padalinti daiktus po vien , po lygiai. Geba išrikiuoti daiktus eil . <p>Matavimas</p> <ul style="list-style-type: none"> Skiria s vokas mažai (vienas, du) ir daug. Pradeda suprasti, k 	<p>Skai iavimas</p> <ul style="list-style-type: none"> Pradeda skai iuoti daiktus, palyginti keli daikt grupes pagal daikt kiek grup je. Padalina daiktus po lygiai. Pradeda vartoti kelintinius skaitvardžius pirmas, antras. <p>Matavimas</p> <ul style="list-style-type: none"> Atpaž sta apskritos, 	<p>Skai iavimas</p> <ul style="list-style-type: none"> Supranta, kad daikt skai ius nepriklauso nuo daikt formos, dydžio, daikt savybi , j pad ti erdv je. Skai iuoja bent ik 15. D liodamas kelis daiktus, sugeba atsakyti klausimus: Kiek iš viso? Kiek daugiau? Kiek tr ksta. 	<p>Skai iavimas</p> <ul style="list-style-type: none"> Susieja daikt kiek su atitinkamu daikt skai i žymin iu simboliu. Skai iuoja bent iki 10. Palygina mažai daikt turin ias grupes pagal kiek . Supranta ir vartoja s vokas daugiau/mažiau, po lygiai, vienu, dviem,.... daugiau/mažiau,

	<p>judan ius, art jan ius daiktus, daug kart kartoja matytus veiksmus su daiktais.</p> <ul style="list-style-type: none"> • Žaisdamas stengiasi rasti reikiamos • formos, dydžio ar spalvos daikt . Nuotraukoje, piešinyje atpaž sta anks iau matyt daikt . Supranta vis daugiau žodži , kuriais nusakoma daikto forma, dydis, spalva, jud jimas erdv je: paimti, didel , nueiti iki, paži r ti virš ir pan.). 	<p>reiškia padalinti kelis daiktus po vien , po lygiai. Geba išrikiuoti daiktus eil .</p>	<p>keturkamp s, kvadratin s formos daiktus. Atrenka vienodos formos, dydžio ar spalvos daiktus. Manipuliuodamas daiktais (juos vartydamas, pad damas šalia, užd damas ant, d damas , atsižvelgdamas daikto form , dyd , spalv) bando konstruoti, komponuoti, grupuoti.</p> <ul style="list-style-type: none"> • Labai skirtingus ir vienodus daiktus palygina pagal ilg , stor , aukšt , mas ir pan. Dydžiams, dydži skirtumams apib dinti pradeda vartoti žodžius: didesnis – mažesnis, ilgesnis – trumpesnis, storesnis – 	<ul style="list-style-type: none"> • Pastebi, kaip sudaryta daikt , element seka, sugeba prat sti j 1-2 daiktais. • Skiria kelintinius skaitvardžius. Matavimas • Skiria trikamp , sta iakamp formas. • Randa mažai besiskirian ius daiktus. Kalb damas apie spalv , vartoja s vokas vienos spalvos, dvispalvis. Grupuoja, komponuoja daiktus, atsižvelgdamas j spalv , form arba dyd . • Kalb damas apie nuotol , atstum , daikt ilg , plot , aukšt , stor , mas , vartoja s vokas ilgesnis – trumpesnis, siauresnis – platesnis 	<p>pusiau, 2 dalis, 4 dalis.</p> <ul style="list-style-type: none"> • Atpaž sta, atkuria, prat sia, sukuria skirting gars , dydži , form , spalv sekas su 2-3 pasikartojan iais elementais. Matavimas • Skiria plokštumos ir erdv s fig ras: skritul ir rutul , kvadrat ir kub , ta iau plokštumos ir erdv s s vok dar nevarvoja. Grupuoja, klasifikuoja daiktus pagal dyd , form arba spalv . • Matuodamas atstum , ilg , t r , mas , naudojasi vienu ar keliais s lyginiais matais, ta iau t rio, talpos, mas s s vok dar nevarvoja. Atranda, kad skirtingos formos daiktus galima
--	--	---	---	---	--

			<p>plonesnis, aukštesnis – žemesnis ir pan. Už save didesnius daiktus vadina dideliais, o mažesnius – mažais.</p> <ul style="list-style-type: none"> • Pradedama skirti dešin ir kair savo kūno pusę, kūno priekį, nugarą. Nurodymas krypt (savo kūno atžvilgiu) naudoja žodžius: pirmyn-atgal, kair n-dešin n, aukštyn žemyn. • Paros dalis siejama su savo gyvenimo ritmu. Žino metų laikus ir būdingus jiems požymius. 	<p>ir pan. Supranta, kaip reiškia sudėlioti nuo mažiausio iki didžiausio ir atvirkščiai.</p> <ul style="list-style-type: none"> • Supranta, kad knygos skaitomos iš kairės dešin ir iš viršaus apačią. Ją nurodyta kryptimi. Skiria ir žodžiais išreiškia erdvinius daikto santykius su savimi: priešais mane – už manęs, šalia manęs, kairėje manęs ir pan. • Pradedama suvokti praeitį, dabartį, ateitį. Skiria savaime vokas: šiandien, vakar, rytoj. 	<p>sutalpinti t patalpa medžiagos kiekį. Palygindamas dydžius, vartoja jų skirtumo didumą pabrėžiančius žodžius.</p> <ul style="list-style-type: none"> • Apibūdina daiktų vietas ir padėtis kitų daiktų ar vienas kito atžvilgiu, sakydamas: kairė – dešinė, aukščiau – žemiau, virš – po, šalia, greta, viduryje, tarp, priešais, prieš, paskui; šalia, vienas už kito, už, tarp, viduje, išorėje ir kt. • Pradedama suvokti laiko trukmę ir trukmę; žino, jog gamtoje esama įvairios trukmės pasikartojančių ciklų (kartojasi savaitės dienos, metų laikai ir pan.).
--	--	--	---	--	---

Vertybinių nuostatų. Nusiteiki s tyrin ti aplinkos daiktus, j ryš ir santykius.		
Esminis gebėjimas. Skiria daikt spalv , form , jau ia daikt dyd , dydži skirtumus, daikto viet ir pad t erdv je, sieja daiktus su vaizdais nuotraukose, piešiniuose. Pastebi laiko t km s požymius. Tapatina, grupuoja, klasifikuoja daiktus. Supranta ir vartoja žodžius, kuriais apib dinamas atstumas, ilgis, mas , talpa, t ris, laikas, daikt panašumai ir skirtumai, daikt tarpusavio ryšiai, santykiai, pad tis vienas kito atžvilgiu.		
Vaiko veiksenos	<p>Skai iavimas</p> <p>Žaidimo, veiklos metu kalbinama vaik , vartojant žodžius „yra“, „n ra“, „dar“, „taip“, „ne“, juos palydima atitinkamais gestais, mimika (pvz., pritariant – palinksima galva, nusišypsoma, nepritariant – papurtoma galv , susiraukiama). Klausomos ir vaidinamos vairios pasakos, eil raš iai, daineles, skai iuot s, žaidimai kuriuose skai iuojama ir minimi skai iai, vair s žodžiai nurodantys kiekyb . Žaidimo, veiklos, laisvalaikio metu vaikai yra ugdomi dalinti daiktus po lygiai (pvz. kalad li kr vel kurioje yra apie 10 kaladži , duodama vaikams, kad jas išdalint po lygiai draugams). Geba atskirti kurioje (žaisl , kalad li) kr vel je yra daug detali , kurioje viena arba kelios Žaidžiama tuos pa ius žaidimus su skirting spalv , dydži , form daiktais: priartinama – nutolinama, paslepama – parodoma, sugretinama. Nuolatos vardijant daikto spalv , dyd , form , daroma pauzes, vis pakartojama žodžius, jei norima, kad vaikas juos sid m t .</p> <p>Matavimas</p> <p>Sukuriamą aplink , kurioje vaikas gal t vartyti vairi form knygeles kietais, minkštais viršeliais, nevaržomai</p>	<p>Skai iavimas</p> <p>Supranta, kad daikt skai ius nepriklauso nuo daikt formos, dydžio, daikt savybi , j pad ti erdv je. Skai iuoja bent ik 15. D liodamas kelis daiktus, sugeba atsakyti klausimus: Kiek iš viso? Kiek daugiau? Kiek tr ksta. Pastebi, kaip sudaryta daikt , element seka, sugeba prat sti j 1-2 daiktais. Skiria kelintinius skaitvardžius. Leidžiama pasirinkti vaikui sud tingus, domius ir suprantamus stalo žaidimus, dalom j medžiag , taip pat veicl , kurioje dalyvaudamas jis gal t lavinti savo m stymo ir skai iavimo g džius, formuotis svarbius tolimesniam matematikos mokymuisi vaizdinius. Veikloje geba lygiai padalinti vairius daiktus (žaidžiant kortom, kalad l m, dalinantis saldainiais ir t.t). Atkreipiama d mes , koks daikt skai ius grup je, klausiamo „Kiek?“ „Ar daikt yra po lygiai?“ ir pan. Žaidžiama su vaiku domino. Grupuoja skai i korteles kuriuose yra pavaizduota skirtingi daikt kiekiai. Vaikai dalyvauja žaidimuose, kuriuose kas nors skai iuojama, kartojami du trys skirtingi judesiai ar gars elementai, žaidime vaikas tur t keisti savo ar daikto pad t erdv je ar daryti k nors tam tikra seka. Žaidžia sud tingesnius stalo žaidimus, kuri metu kei iamosi kortel mis, skai iuojama, laikomasi taisykli .</p> <p>Matavimas</p> <p>Formuojama supratim , kad fig ros forma nepriklauso nuo jos spalvos ir dydžio. Leidžiama vaikui manipuliuoti daiktais, steb ti kitus, kaip jie komponuoja vairius daiktus, eksperimentuoti. Pasi loma žaisti lego. Prašoma palyginti kasdien je aplinkoje pasitaikan i daikt ilg , aukšt , mas , stor , plot ir t. t., juos dedant vien prie kito, kilnojant. Formuojama supratim , kad daikto (pvz., virvut s) ilgis, mas nesikei ia, daikt (virvut) surai ius ar sulenkus</p>

	<p>ardyti ir surinkti daiktus, tyrinėti jų dydžius santykius, visai eksperimentuoti su spalvomis, dydžiais ir formomis, vairiai judėti. Domimasi vaiko veikla, jį kalbinant. Darant pauzes, pakartojant žodžius, judesius, skatinama vaikų juos sudėmėti.</p> <p>Vartoma knygeles, kuriose pavaizduoti vairių formų objektai leidžia samprotauti apie dydžius, formas, spalvas. Skatinama vaikų pakartoti paveikslėliuose pavaizduotų objektų dydį, formą, spalvą nusakant žodžius. Sudaroma galimybė raišyti daiktus. Eksperimentuojama su vairių formų ir dydžių daiktais, kaladėmis, kai iš jų norima pastatyti kuo aukštesnį bokštą, nutiesti ilgesnį kelią ir pan.</p>	<p>Karpoma, pašoma, spalvinama trikampių, stačiakampių. Iš vairių formų detalės ar piešiant (spalvinant) figūras kuriami aplikacijos, ornamentai, šventinai atributikai, vairius daiktus, kuriais galima papuošti aplinką. Skatinama vaikų naudoti su lyginamais (tėra daiktai) daiktų dydžiams palyginti (pvz., matuoti pdomis, žingsniais). Žaidžiami judrūs žaidimai kuriuose vaikai turi pavaizduoti vairias figūras.</p> <p>vairesnės aplinkose pastebėti vairius sekų sudarymo būdus ir pasiūlyti kuo vairesnės veiklos, kuriose vaikas galėtų išbandyti matytus ir paties sugalvotus sekų sudarymo būdus. Skatinama vaikų aplinkoje ieškoti daiktų ir jų dalių, savo forma primenančių pažįstamas, matytas geometrines figūras. Matuojama pdomis, sprindžiais, piršto storium, lazdele ar su lyginiu objektu. Sudaromos su lygias atrasti, kad skirtingos formos daiktai gali būti tos pačios talpos ar masės. Žaidžiama žaidimus su smailio laikrodžiu, žadintuvu. Skatinama dažniau vartoti savaitės dienų pavadinimus. Atkreipiama vaiko dėmesys, kad galima nuveikti per minutę, 10 minučių, valandą, dieną, savaitę.</p>
<p>Ugdymo gairės. Skatinama vaiko norą sužinoti, pažinti, kuo daugiau išmokyti. Leidžiama pasirinkti vaikui domius ir suprantamus stalo žaidimus, dalomąjį medžiagą, taip pat veiklą, kurioje dalyvaudamas jis galėtų lavinti savo mąstymą ir skaičiavimų gūdžius, formuoti svarbius tolimesniam matematikos mokymuisi vaizdinius. Skatinama vaikų aiškinti kitiems savo mintis, idėjas apie atliekamus skaičiavimus. Kalbėdamas vaikas geriau pajunta skirtumą tarp to, ką jis mano, ir to, ką jis sako (tai labai svarbu vystantis vaiko mąstymui). Moko vaikų kuo vairesnės aplinkose pastebėti vairius sekų sudarymo būdus ir pasiūlyti kuo vairesnės veiklos, kuria vaikas galėtų išbandyti matytus ir paties sugalvotus sekų sudarymo būdus. Skatinama vaikų aplinkoje ieškoti daiktų ir jų dalių, savo forma primenančių pažįstamas, matytas geometrines figūras. Matuojama pdomis, sprindžiais, piršto storium, lazdele ir pan. Pasiūlyti veiklą, formuojančią supratimą apie tvermės dėsnį (pvz., sudaroma su lygias eksperimentuojant atrasti, kad toks pat medžiagos ar produkto kiekis gali būti supakuotas skirtingose formose). Sudaroma su lygias atrasti, kad skirtingos formos daiktai gali būti tos pačios talpos ar masės. Siūlyti žaidimus, veiklą, kurioje dalyvaudamas vaikas gyt supratimą apie ilgio, tūrio, masės matavimo priemones ir būdus. Formuojama ir plėtojama vaiko žodynė, reikalingi dalinantys idėjomis apie daiktų dydžius santykius („šiek tiek didesnis“, „truput mažesnis“, „didžiausias“, „mažiausias“ ir kt.). Pasiūlyti veiklą, kurioje aktyviai dalyvaudamas vaikas galėtų plėsti žodynę, reikalingi judėjimo kryptis, daiktų vietas nusakyti. Žaidžiama žaidimus su smailio laikrodžiu, žadintuvu. Atkreipiama vaiko dėmesys, kad galima nuveikti per minutę, 10 minučių, dieną, savaitę. Skatinama dažniau vartoti savaitės dienų pavadinimus. Kalbėdami apie metų laiką, vairiu metų laiku atliekamus darbus.</p>		

<p>4.2.3. <i>Tyrin jimas</i></p>	<ul style="list-style-type: none"> • Stengiasi pamatyti, išgirsti, paliesti, paimti, paragauti žaislus ir kitus daiktus. • Stengiasi išbandyti žaislus ar daiktus, stebi, kas vyksta aplinkui, rodo kitiems, k pavyko padaryti. • Reaguoja tai, kas vyksta aplinkui, bando dalyvauti (mimika, judesiais, garsais). M gsta žaisti sl pyni . Patikus veiksm prašo pakartoti daug kart . 	<ul style="list-style-type: none"> • Atsargiai elgiasi su nepaž stamais daiktais ir medžiagomis, ta iau rodo susidom jim , bando aiškintis, kas tai yra, kaip ir kod l tai veikia, vyksta. 	<ul style="list-style-type: none"> • Pats pasirenka žaidimui ar kitai veiklai reikalingus daiktus ir medžiagas, paaiškina, kod l pasirinko. • Žaisdamas tyrin ja, išbando daiktus bei medžiagas (pvz., plaukia ar sk sta, rieda ar sukasi ratu, tinka daiktai vienas prie kito ar ne ir pan.). 	<ul style="list-style-type: none"> • Geba suvokti ryš tarp to, kaip daiktas padarytas ir jo paskirties (pvz., ratai yra apval s, nes mašinos paskirtis yra jud ti). • Domisi medžiagomis, iš kuri padaryti daiktai, ir j savyb mis. Suvokia medžiagos, iš kurios padarytas daiktas, pasirinkimo tikslingum (pvz., kod l mašinos korpusas iš metalo, o padangos iš gumos). • Paaiškina, kad su nežinomais daiktais ir medžiagomis reikia elgtis atsargiai, stengiasi taip daryti. • Išskiria akivaizdžius daikt , medžiag , gyv n , augal bruožus, savybes, 	<ul style="list-style-type: none"> • Domisi aplinka, m gsta steb ti, kaip auga augalai, kaip elgiasi gyv nai, noriai atlieka paprastus bandymus, tyrin ja, iš koki medžiag padaryti daiktai, kur jie naudojami. • Samprotauja apie tai, k atrado, sužinojo, kelia tolesnius klausimus, si lo id jas, k dar galima b t tyrin ti. • Domisi, kaip seniau gyveno žmon s, kaip žmon s gyvena kitose šalyse. • Aktyviai tyrin dami aplink demonstruoja vis did jan i k no kontrol , tinkamai pasitelkia visus poj ius, savo galimyb ms išpl sti pasitelkia rankius ir
--------------------------------------	--	---	--	--	---

				<p>kalbami apie tai kartais susieja skirtingus pastebėjimus.</p>	<p>kitas priemonės (pvz., lup, mikroskop).</p> <ul style="list-style-type: none"> • Su suaugusiaisiais ar kitais vaikais aptaria nesudėtingas, bandymus ar konstravimo planus, numato rezultatus, mokosi pavaizduoti juos nesudėtingose lentelėse, diagramose, išradimais, kuriais pristato savo tyrimus ir kitus darbus. Stebimas fotografijas aiškina, kuo yra panašus savo artimuosius, kuo skiriasi nuo jų. • Palygina daiktus, medžiagas, gyvūnus ir augalus, atsižvelgdamas savybes, tiksliai grupuoja ir klasifikuoja.
--	--	--	--	--	---

Vertybinių nuostatų. <i>Smalsus, domisi viskuo, kas vyksta aplinkui, noriai stebi, bando, samprotauja.</i>		
Esminis gebėjimas. <i>Aktyviai tyrinėja save, socialinę, kultūrinę ir gamtinę aplinką, valdo tyrinėjimo būdus (stebėjimą ir bandymą), msto ir samprotauja apie tai, ką pastebėjo, atrado, pajuto, patyrė.</i>		
Vaiko veiksenos	<p>Sudaroma sąlygas patirti skirtingas žaidimo erdves, tokias, kaip lygios grindys, kilimas, žolė, smėlis, minkšti bei kieti paviršiai, erdvės viduje ir lauke; pajusti vairius pojūčius – šviežio oro, vairo paviršių, kvapų, temperatūrų skirtumo, garsų.</p> <p>Vaikams pajusti ir tyrinėti duodama vairo medžiagų, formų, skatinami žaisti su savo kojų pirštais, liesti savo ir pažįstamų žmonių veidus, plaukus, rankų pirštus, kartojant tai kelis kartus.</p> <p>Vaikams sudaroma sąlyga aktyviai tyrinėti aplinką, suaugusieji padeda, bet netrukdo, nepertraukia.</p> <p>Duodama vairo tinkamų žaisti daiktų ir žaislų, kurie skatina atlikti tiek stambiusius, tiek smulkiuosius judesius.</p> <p>Jiems sudaroma sąlyga naudoti ir vystyti vairius gebėjimus, pvz., klausyti, stebėti, prisiminti, kalbėti, aptarti, kas vyko (reflektuoti), priimti sprendimus. Jau nuo mažumės mokoma atpažinti spalvas, simetriją ir formas, atkreipti dėmesį, kurios tinka viena prie kitos, yra giminingos. Skatinama manipuliuoti kiekiais, eiti nuo vientiso prie dalių ir atgal, pvz., padalyti plastilino gabalą ir vėl sulipdyti vieną, išpilstyti vandenį mažus buteliukus ir vėl supilti didelį indą.</p> <p>Sudaroma galimybė surinkti, rėšiuoti ir sudėlioti</p>	<p>Ugdymo programa ir aplinka kuriama taip, kad vaikams būtų prieinamos vairios medžiagos ir priemonės, kuriomis pasinaudodami galėtų inicijuoti kryptingą iškilusios problemos sprendimo veiklą, patys sugalvoti problemą ir su pasitenkinimu ieškoti jos sprendimo būdų.</p> <p>Skatinama nebijoti bandyti ir klysti ieškant savo iškeltą problemą sprendimą, pasinaudoti ankstesniu patyrimu ir juo remiantis bandyti naujus sprendimo kelius.</p> <p>Skatinama stebėti ir apibūdinti daiktus, medžiagas, gyvosios gamtos objektų savybes ir bruožus, piešti ar konstruoti savaizduojamus daiktus. Sudaroma galimybė suskaičiuoti, prognozuoti, pvz., kiek dalių reikės padalyti pyragą, po kiek saldainių imti, kad visi gautų po lygiai.</p> <p>Skatinama pasitelkti simbolius, palyginti, atkartoti, numatyti situacijas, nukreipti savo dėmesį kitą ar atkreipti dėmesį dabar. Skatinami paaiškinti savo pasirinkimus ir logiškai juos pagrįsti.</p> <p>Vaikams pateikiama tinkama knyga, paveikslas, plakatas, žemėlapis, kuriais jie galėtų remtis pagrįsdami savo požiūrį.</p> <p>Sudaroma sąlyga ir skatinti tyrinėti gamtos ir socialinės aplinkos objektus, jų kaitą, savybes.</p> <p>Siūloma atlikti nesudėtingus bandymus, stebėti prietaisų veikimą. Vykdoma projektinė veikla, skirta ilgalaikiams stebėjimams (pvz., stebėti augalo augimą). Mokoma vaikus fiksuoti pastebėjimus, pildyti lenteles ir pan.</p> <p>Mokoma ir skatinama vaikus savarankiškai naudotis mikroskopu, kitais galimais prietaisais, skirtais tyrinėti.</p> <p>Skatinama vaikus, kad jie patys ieškotų atsakymų iškilusius klausimus knygoje, internete, jeigu mato, kad nepavyksta, kreiptis suaugusiųsių, kurie gali padėti.</p>

	<p>daiktus kokia nors tvarka, vairiais b dais žaisti su medžiagomis, stiprinti tvarkos jausm , t. y. grupuoti paprastus daiktus ar pad ti jiems skirt viet . Pateikiama knyga , paveiksl li apie vairius j kasdienio gyvenimo aspektus. Skiriama laiko mokytis apsirengti ir valgyti, pad ti vienas kitam.</p>				
<p>Ugdymo gair s. Sudaroma s lygas grup je vaik sumanymus ir aukl tojo pasi lyt veikl pl toti po kelet dien , neardant vaik susikurtos aplinkos, nebaigt darbeli . Pasi lyti vaikams domios veiklos id j , sumanym vaik grupeli veiklai. Pasteb ti vaiko sumanymus, juos palaikyti, pad ti išpl toti. Skatinama vaikus pabaigti prad tus darbus, pad ti vienas kitam veikti problemas. Si loma vaikams kruopštumo, susikaupimo. Veikl vaikams pasi loma tik kaip motyvuojan i id j , kuri jie gal t sukonkretinti ir savaip gyvendinti. Nesi loma uždar užduo i , kuriose aukl tojas nurodo vaikui visus veiklos atlikimo žingsnius. Pagalb vaikui teikiama ne k nors darant už j , bet keliant m styti skatinan ius klausimus, pateikiant kelet alternatyvi pasi lym , skatinant bandyti daug kart .</p>					
<p>4.2.4. Mok jimas mokyti</p>	<ul style="list-style-type: none"> • Reaguoja kalbinim , mimik , žaislus, daiktus. Stebi ir susitapatina, m gdžioja, siekia išgauti t pat rezultat . Pradedatyrin ti žaislus ir daiktus visais poj iais. • Nori nauj sp dži , tod l aktyviai domisi aplinkos daiktais, juda, nor damas paimti, 	<ul style="list-style-type: none"> • Veikia spontaniškai ir tik damasis tam tikro rezultato. Klausia, kaip kas nors vyksta, kaip veikia, atidžiai stebi, bando. Modeliuoja veiksmus ir siužetinio žaidimo epizodus. • Džiaugiasi tuo, ko išmoko. 	<ul style="list-style-type: none"> • Pasako, parodo, k nori išmokti. M gsta k rybiškai žaisti, veikti, si lo žaidim ir veiklos id jas, imasi iniciatyvos joms gyvendinti, pastebi ir komentuoja padarinius. • Pasako, k veik ir k išmoko. 	<ul style="list-style-type: none"> • Nor damas k nors išmokti, pasako, ko nežino ar d l ko abejoja. Dr siai sp ja, bando, klysta ir taiso klaidas, klauso, k sako kiti, pasitikslina. • Aptaria padarytus darbus, planuoja, k darys toliau, sp lioja, kas atsitiks, jeigu... 	<ul style="list-style-type: none"> • Kalba apie tai, k nor t išmokti, k darys, kad išmokt , numato, k veiks toliau, kai išmoks. Laiko save tikru mokiniu, atrad ju. • Dr siai ieško atsakym klausimus, rodo iniciatyv iškeldamas ir spr sdamas problemas. Išsiaiškina, kokios informacijos reikia, randa reikiam informacij vairiuose

	<p>pasiekti, išbandyti žaislus ar daiktus. Stebi ir m gđžioja, klausia.</p> <ul style="list-style-type: none"> • Patraukia, pastumia, paridena, deda daiktus ir stebi, kas vyksta, bando pakartoti pavykus veiksm . Stebi, m gđžioja, klausia. 				<p>šaltiniuose, pvz., enciklopedijose, žinyuose.</p> <ul style="list-style-type: none"> • Si lo ir jungia id jas bei strategijas joms gyvendinti. • Pasako, k jau išmoko, ko dar mokosi, paaiškina, kaip mok si, kaip mokysis toliau.
<p>Vertybinių nuostatų. <i>Noriai mokosi, džiaugiasi tuo, ko išmoko.</i></p>					
<p>Esminių gebėjimų. <i>Mokosi žaisdami, stebdami kitus vaikus ir suaugusius, klausindami, ieškodami informacijos, išbandydami, spręsdami problemas, kurdami, valdo kai kurias mokymosi strategijas, pradeda suprasti mokymosi procesą.</i></p>					
<p>Vaiko veiksenos</p>	<p>Tyrin ja daiktus ir žaislus. Stengiasi m gđžioti, klauso, reaguoja kalbinimus. Smalsauja, išbando daiktus ir žaislus, m gđžioja gird tus garsus. Bando veiksm atlikti kelis kartus. Žaisdami žaidimus atkartoja suaugusiojo, draug elges . Pagiria draug , leidžiant jam patirti s km s jausm . Žaidžia poj i žaidimus (klausos, regos, lyt jimo, skonio).</p>			<p>Žaidžia kartu su draugais bendrus žaidimus, kuria siužetinio žaidimo epizodus. Ieško temini paveiksl li knygel se. Žaidžia problemin žaidim „Kur rasti...?“ , „Kas atsitiks?“ . Kuria savo pasiekim knygeles; ė gamina plakatus: „Žinau – noriu sužinoti“, „Moku – noriu išmokti“, K daryti, jeigu...?“ Varto savo ir draug menin s veiklos, kit geb jim ir pažangos vertinim segtuvus - apm sto, diskutuoja, vertina savo ir kit veikt bei rezultatus. Taiko vairius informacijos paieškos metodus: knyg „skaitymas“, aplinkos tyrin jimas, klausin jimas, sprendžia galvos kius.</p>	
<p>Ugdymo gairės. Kalbama su vaikais, ko jie nori išmokti, kaip jie gali mokytis, pastebima vaiko nor ir sudaroma s lygas to išmokti. Leidžiama, si loma vaikams naudotis imitaciniais žaidimams tinkamomis priemonimis. Sudaroma s lygas vaikui žaisti sudingus žaidimus ir kartu mokytis tyrinti daiktus, medžiagas, j savybes ir kit dalyk . Supažindinama vaikus su enciklopedijomis, internetu, leidžiama, si loma bei mokoma jais naudotis. Kalbama su vaikais ne tik apie tai, k jie jau išmoko ar mokysis, bet ir apie tai, kaip jie mokosi, kaip dar galima mokytis.</p>					

Veiklos formos. Eksperimentavimas, tyrin jimas, bandymai. Aplinkos steb jimas. Tyrimai. Steb jim , eksperiment bei tyrimo rezultat analiz ir fiksavimas. Raiška menin mis priemon mis. Informacijos ieškojimas knygoose, enciklopedijose. Išvykos atradimai. Kviestiniai asmenys grup je. Problemini situacij k rimas, prognozavimas. Diskusijos. Pranešimai. Interviu. vair s klausimai, sukeliantys min i liet . Loginiai, didaktiniai, k rybiniai, siužetiniai, vaidmeniniai žaidimai. Dalyvavimas staigos projekte „Mes Lietuvos vaikai“.

4.3. Komunikavimo kompetencija

Vaiko ugdymosi pasiekim žingsniai, amžius, ugdymosi pasiekimai, veiksena, veiklos formos

Ugdymosi pasiekim sritis	1-asis/2-asis žingsnis	3-asis žingsnis	4-asis žingsnis	5-asis žingsnis	6-asis žingsnis
	(1-3 metai)		(4-6 metai)		
4.3.1. Sakytin kalba	<p>Klausymas</p> <ul style="list-style-type: none"> Klausosi suaugusiojo. Supranta elementarius klausimus ir prašymus. Skiria griežt ir malon kalban iojo suaugusiojo kalb jimo ton . Džiaugiasi vairiais garsais ir ritmais. Supranta savo ir artim j vardus, artimiausios aplinkos daikt ir reiškini pavadinimus. Supranta veism pavadinimus, geba veismais atsakyti klausimus. Klausosi ir supranta 	<p>Klausymas</p> <ul style="list-style-type: none"> Klausosi skaitom ir pasakojam k rin li . Klausosi nauj žodži ir bando juos suvokti. Išklauso ir reaguoja kelis vienas paskui kita <p>Kalb jimas</p> <ul style="list-style-type: none"> 3-4 žodži sakiniiais kalba ir klausin ja apie save, savo norus, poreikius, išgyvenimus. Pradedam gdžioti suaugusi j kalb sen . Kalba ir klausin ja apie aplinkos objektus, 	<p>Klausymas</p> <ul style="list-style-type: none"> Klausosi aplinkini pokalbi , sekam pasakojim , skaitom , deklamuojam k rini literat rine kalba, tarmiškai. Pradedam išklaudyti, suprasti ir reaguoti tai, k jam sako, aiškina suaugusysis ar vaikas. Stengiasi suprasti kita kalba kalban i vaik norus, pasi lymus <p>Kalb jimas</p> <ul style="list-style-type: none"> Kalba suprantamai, daro daug klaid . M gsta daug kalb ti. Savo sp džius 	<p>Klausymas</p> <ul style="list-style-type: none"> Klausosi vairaus turinio tekst apie aplink , vairius vykius, reiškinius, klausosi gyvai, raš . Išgirsta pirm ir paskutin gars jo paties, t v , draug vardažodžiuose, trumpuose žodžiuose. Klausydamas skaitomo ar pasakojamo teksto, klausin ja. Nat raliai kitiems kalba apie tai, k žino, veikia, ko nori, tikisi, nesuprastas 	<p>Klausymas</p> <ul style="list-style-type: none"> Klausosi draug ir savo kalbos raš , vairi stili tekst , m sli , erzinim , pajuokavim , dviprasmybi , frazeologizm bendrine kalba ir tarme. Išgirsta žodžius, kurie panašiai skamba, bet turi skirting reikšm . Išgirsta pirm , paskutin ir žodžio viduryje esan ius garsus. Seka ir suvokia knygel s, pasakojimo, pokalbio eig , supranta ir interpretuoja.

	<p>nesudingus trumpus tekstus: žaidimus, eil raštus, pasakas, pasakojimus.</p> <ul style="list-style-type: none"> • Supranta su dienvak susijusius paaiškinimus, prašymus, elementarius klausimus. Išklauso ir supranta elementarius vienas po kito išsakomus nurodymus. <p>Kalb jimas</p> <ul style="list-style-type: none"> • Daugiau šauka, kartoja, m gđžioja jam tariamus garsus ir skiemenis. Supranta ir greitai mokosi paprast nauj žodži . • Pradedą kalb ti dviej trij žodži sakiniiais. Kalba apie tai k mato ir girdi, kas atsitiko, ko nori. Noriai • dalyvauja pokalbiuose. 	<p>j savybes, vykius, net jei j dabar ir nemato. Vienu ar keliais žodžiais atsako elementarius klausimus, pats klausia.</p> <ul style="list-style-type: none"> • Kartu su suaugusiuoju dainuoja daineles, deklamuoja eil raštus, užbaigia žinom pasak , eil raštuk frazes. Sako „a i“, „prašau“. Domisi televizijos laidomis vaikams, kalba apie jas. 	<p>reiškia trumpais sakiniiais. Deklamuoja trumpus eil raštus.</p> <ul style="list-style-type: none"> • Vartoja maloninius, maži binius žodžius. Kalba apie save vartodamas vardžius: aš, mane. • Išvardija k mato paveiksl lyje. Kalb damas derina gimini . Pasako k nupieš , sukonstravo. 	<p>paaiškina, pakartoja.</p> <p>Kalb jimas</p> <ul style="list-style-type: none"> • Kalb damas ži ri akis. • Kalba, pasakoja apie tai, kas buvo nutik , vyk , tai siedami su žmon mis, tautos gyvenimu, gamtos reiškiniiais. • Pasakoja, kalbasi apie matytus filmukus, televizijos laidas, žaistus kompiuterinius žaidimus. • Seka gird tas ir savo sukurtas pasakas, kuria vairias istorijas, eil raštus, inscenizuoja. • Deklamuoja, dainuoja skaitom pasak eiliuotus intarpus. 	<p>Kalb jimas</p> <ul style="list-style-type: none"> • Kalba nat raliai, atliepdamas bendravimo situacij , vartodamas vaizdingus žodžius (sinonimus, antonimus ir kt.), technologinius terminus (mikrofonas, pel , klaviat ra ir kt.). • Garsiai svarsto savo planuojamos veiklos eig , praneša apie tai draugui, grupei draug , visai grupei. • Klausin ja apie išgirst , matyt , sugalvot , pajaust . • Pasakoja, kalba apie savo patirt , norus, svajones, problem sprendim , svarstymus, vardindamas vairias detales, savybes, b senas, vartodamas naujai išgirstus
--	--	--	---	--	--

	<p>Kartoja, suaugusiam padedant, girdtus trumpus kūrinius.</p>				<p>sudėtingesnės sandaros žodžius. Komentuoja meno kūrinius, atpasakoja pasakas, padavimus, apsakymus, matyt ir girdėti per vaizdo skaitmenines laikmenas (TV, DVD, CD).</p> <ul style="list-style-type: none"> • Kuria ir pasakoja vaizdo tekstus, mėsas, humoristines istorijas, • Deklamuoja savo sukurtus kūrinius, žaidžia prasmingais ir beprasmingais žodžiais, bando juokauti, kalba „ateivi“, „užsienio“ kalbomis. • Keičia balso stiprumą, kalbėjimo tempą, intonacijas ir kt.
--	--	--	--	--	---

Vertybinių nuostatų. Nusiteikusi išklaudyti kitą ir išreikšti save bei savo patirtą kalbą.

Esminis gebėjimas. Klausosi ir supranta kitą kalbą jimi, kalba su suaugusiais ir vaikais, natūraliai ir laisvai išreiškdamas savo išgyvenimus, patirtą, mintis, intuityviai jūna kalbos grožį.

<p>Vaiko veiksenos</p>	<p>Supranta paprast sakini esm . Žaidžia, bando kalb ti su savimi. Klausosi skaitomo pasakojimo, eiliuot , dainuojam tekst . Kartu su suaugusiuoju žaidžia žaidimus: Atsp k, kas ia?“, „Pirštuk pasak l s“ ir pan. Žaidžia žaidim „Pakartok“. Bando savo kalba išreikšti patirtus sp džius. M gdžioja suaugusi j ir bendraamži kalb , poelgius. Pradedam tis knygel mis, turtina savo žodyn , bando išreikšti savo mintis. Varto knygeles ir klausin ja „Kas ia? Bando vardinti tai, k mato paveiksl lyje. Vartydamas „skaito“ knygeles. Atkartoja ir m gdžioja aukl tojos ir kit suaugusi j pasakytus, žodžius. Komentuoja k nupieš s, k dar s, k žaid s... Pasako savo ir kit vaik vardus. Pradedam vartoti vardžius - aš, tu, mes, man; prieveiksmius - ia, ten; tarti trumpus žodelius - duok, imk ir laiko s vokas diena, naktis ir t.t. Pradedam vartoti veiksmažodžius(lyja, pu ia ir t.t.). Imituoja žodeliais garsus. Pavadina žaislus, daiktus, nusako k galima veikti (veiksenas su daiktais ar žaislais), nusako bent vien j savyb . Dalijasi savo sp džiais, bando pasakyti k mat ir gird jo. Kartu su aukl toja dainuoja daineles, deklamuoja trumpus eil raš ius. Pavadina ar atkartoja žinomiausiu daržovi ir vaisiu pavadinimus, dalijasi sava patirtimi. Domisi gyv n pasauliu, juos atpaž sta, pavadina, m gdžioja balsus. Pavadina k no dalis, nusako svarbiausias j funkcijas. Pavadina žmogaus k no dalis, aprang , klausosi ir</p>	<p>Bendrauja su bendraamžiais ir suaugusiu. M gsta klausin ti, vartoja žodelius padedan ius bendrauti. Mokosi savais žodžiais paaiškinti kur dirba šeimos nariai. Kalbasi ir klausosi kit kur galima keliauti. Prisimena kur su šeimos nariais buvo nukeliav . Padedant aukl tojai atkartoja priežodžius, patarles, mena m sles. Klausosi raš su gamtos garsiais, literat ros k rin li , atsakin ja pateiktus klausimus. Deklamuoja trumpus eil raš ius, ketureilius, klausosi pasak li , eiliuot tekst . Ple ia savo žodyn , bando išreikšti savo mintis. Klausom skaitom grožin s ir pažintines aplinkoje. Bando atskleisti, parodyti ir vardinti kitiems savo emocijas, jausmus, pastebi kvietim ir rodo nor bendrauti. Pratinasi laikytis elementari kalbinio bendravimo etiketo taisykli : pad koti, pasisveikinti, paprašyti. Bando išlaikyti d mesingum , suvokia skaitom tekst . M gdžioja namini ir laukini gyv n garsus, aiškiai taria namini gyv n li ir laukini gyv n pavadinimus. Klausosi lietuvi liaudies pasak , padavim , posaki , legend , priežodži , patarli , m sli . vardija šeimos narius, ieško malonini žodži juos pavadinant. Vardina, apib dina k no dalis, j funkcijas, varto knygas, enciklopedijas ir vardina matomus daiktus. Suvokia darbo svarb ir tai paaiškina. Apib dina darbo rankius, vardina namuose atliekamus darbus, klausom k rin li apie darb . Ieško panaši žodži . Klausosi pasakojim , „skaito“ ir kuria knygeles, atpasakoja iliustracijas, apib dina, daiktus, kopijuoja rašto ženklus. Pradedam pokalb su bendraamžiais ir suaugusiais; pasakoja tai, k suk r . Varto knygeles, ieško, kerpa paveiksl lius, gamina knygeles, klausom vairi k rin li , patikusius bando siminti. Atpaž sta ir bando vardinti elementarius simbolius (raides). Seka pasakas be galo. Ieško gyv n panašum ir skirtum , atpaž sta juos m gdžioja, pasakoja apie j gyvensen , mokosi liaudies posaki , sp jim apie gyv nus. Geba išvardinti kelet</p>
-------------------------------	---	--

<p>kartoja literat rinius k rin lius šia tema.</p> <p>vardina paros, met laik . Išmoksta ketureil , trump eil raštuk , stengiasi, raiškiai j perteikti. M gdžioja išgirstus garsažodžius. Varto knygeles, ieško paveiksl li , atrenka daiktus pagal išvaizd , paskirt , požymius, pavadina daiktus ir vardina j savybes.</p> <p>Pasakoja apie matytas televizijos laidas. Bando apib dinti grup s daiktus ar draug . Suranda tok pat žaisl paveiksl lyje ir aplinkoje, j pavadina, apib dina.</p> <p>Kalbos pagalba reiškia vairias emocijas bei jausmus. Pradeda žodžiais pavadinti išgyvenimus ar poj ius „gražu“, „linksm“, „šalta“ ir t.t. Suaugusi j padedamas atpaž sta ir vardija savo jausmus, mokosi juos išreikšti. Žaidžia žaidimus, garsiai ir aiškiai taria žodžius. M gdžioja suaugusi j balso intonacij . Pratinasi vartoti vardžius savo daikt nurodymui: mano - tavo, man - tau.</p> <p>Kalba 3-4 žodži sakiniiais. Pradeda vartoti daugiskait , reikiam asmen . Bando veiksmožodžiais pavadinti veiksmus, vartoti jungtukus (ir, o), derinti b dvardži ir daiktavardži skai i ir gimin .</p> <p>Klausosi trump lietuvi liaudies pasak li , eil raštuk , Pam gdžiojim , pasak be galo ir t.t. Pasakoja apie savo namus. vardija k mato nuotraukose (asmenin s nuotraukos, gamtos vaizdai) trumpais sakiniiais. Suranda, pavadina, pažymi vairius simbolius grup je.</p>	<p>gyv n , juos apib dinti, palyginti. Žino šia tema vien ar daugiau k rin li , liaudies posaki . Pasakoja pagal paveiksl lius, aptaria pra jusi šven i nuotraukas.</p> <p>Klausosi k rin li apie gimtin , ži ri, komentuoja, nuotraukas, paveiksl lius, varto knygas pastebint gražias vietas. Klausosi pasak , daineli raš apie augalus, bando juos siminti, atkartoti, kuria pasakojimus. Žino liaudies posaki , žaidim , eil raš i apie augalus, gyv nus, met laikus ir t. t. juos apib dina ir papasakoja.</p> <p>vardina darbo sek , kuria knygeles apie darb , pasakoja apie profesijas, prisimena k rin lius, posakius apie darb , kopijuoja užrašus.</p> <p>Pristato save pagal išvaizd , savybes, pom gius, ieško paveiksl li su bendravimo situacijomis, ži ri, lygina savo ir draug nuotraukas.</p> <p>Bando apib dinti šeimos narius; suranda M ir T raidži simbolius, kopijuoja šeimos nari pavadinimus.</p> <p>Suranda ir geba nukopijuoti šeimos nari vardus, j simbolius. Ieško vairi simboli grup je ir juos pavadina.</p> <p>Apib dina žaislus, juos lygina tarpusavyje, kopijuoja j pavadinimus. Ieško žodži pagal pavyzd , juos kopijuoja, kuria naujadarus, kuria siužetus.</p> <p>Užmezga pokalb , j palaiko, atpasakoja gird t k rin l , domisi raid mis, užrašo, kopijuoja savo vard , kitus užrašus.</p> <p>Ži ri enciklopedijas, nuotraukas, paveiksl lius, knygas pastebint gražias vietas. Gamina reklamines knygeles, klausosi, pasakoja istorijas apie pavojus. Diskutuoja, susitaria, sprendžia bendravimo konfliktus. Apib dina met laikus, bando siminti met laik , m nesi , savait s dien sek . Prisimena ir atpasakoja šia tema matytus filmukus, k rin lius. Pavadina paros dalis, met laikus. Skiria s vokas: šiandien, vakar, rytoj, Bando siminti savait s dienas. Beria „min i liet “, pasakoja, diskutuoja vairiomis temomis, kerpa ir d lioja žodžius, kuria link jimus.</p> <p>Laikosi kult ringo bendravimo, geba išklausti kit . Apib dina daiktus, dalijasi savo patirtimi pagal veiksenas su jais, suranda j simbolius. vardina daiktus pagal j</p>
--	---

					požymi sek . Fantazuoja, kuria ir vaidina trumpas istorijas.
<p>Ugdymo gairės. Ugdymo veikloje klausomasi vaizdo stilistikos tekst . Padedant vaikui suvokti pasakojimo turinį, išskiriama ir aptariama pasakojimo eiga. Žaidžiami žaidimai, susiję su pasakojimo tekstu, j iliustruojant, inscenizuojant. Sudaroma kuo daugiau ir vaizdesni bendravimo situacij , kurios inicijuoja turiningus vaik pokalbius apie jiems domius daiktus, poelgius, reiškinius, nutikimus, vartojant jiems mažiau girdimus, sud tingesn s sandaros žodžius. Skatinama klausinti apie tai, kas jiems domu, negird ta, diskutuoti apie tai tarpusavyje ir su aukl toja. Pratinama vaik reikiam informacij perduoti kitiems. Pasakojama vaikams apie jiems nepaž stam patirt , skatinant juos kurti pasakojimus apie nekasdienius, fantastinius nuotykius, personažus, vartojant išgalvotus žodžius, kalb . Žaidžiami vair s gars keitimo žodžiuose žaidimai (pvz., „kur – mur, m –b , z – ž “ ir kt.). Dainuojamos ritmin s dainel , skatinan ios ieškoti aplinkoje daikt , kuri pavadinimai prasideda arba baigiasi nurodytu garsu. Kuriami dialogai, inscenizacijos, vaidinimai. Inicijuojami vair s vaik žodži žaidimai, pasakojim b dai: spontaniški, atkuriamieji, fantastiniai. Žaidžiami klausim -atsakym rimavimo reikalaujantys žaidimai (pvz., „Kas ten triuška? Tindiriuška.“). Skaitant k rin lius, nutylimos fraz s ar žodžiai, skatinant vaik juos pasakyti. Inicijuojamas eil raš i , istorij , pasak k rimas.</p>					
<p>4.3.2. Rašytin kalba</p>	<p>Skaitymas</p> <ul style="list-style-type: none"> Savarankiškai ir padedant suaugusiajam varto knygeles, ži rin ja paveiksl lius. Stebi rašan ius, domisi vairiais rašikliais. Pradedama atpažinti jo m gstamas knygeles, nori, kad jas jam paskaityt . Kartais knygeles laiko taisyklingai. Ži rin jant 	<p>Skaitymas</p> <ul style="list-style-type: none"> Savarankiškai ir padedant suaugusiajam varto knygeles. Pradedama atpažinti m gstamas knygeles, nori, kad jas jam paskaityt . Kartais knygel laiko taisyklingai. Ži rin ja paveiksl lius, piršteliu juos rodo. Reaguoja skaitom tekst rank /koj judesiais, veido raiška, 	<p>Skaitymas</p> <ul style="list-style-type: none"> Domisi skaitymu. Ima suprasti, kad skaityti visada malonu. Vaizduoja, kad „skaito“ knyg , kuri jam buvo skaityta. „Skaito“ knygeli paveiksl lius, vardija vairi objekt ir veik j bruožus, veiksmus. <p>Rašymas</p> <ul style="list-style-type: none"> Domisi ne tik vairiais rašikliais 	<p>Skaitymas</p> <ul style="list-style-type: none"> Domisi ab c l s raid mis. Supranta, kad kažkurios raid s turi savo pavadinim ir specifin grafin raišk . Pastebi žodžius, prasidedan ius ta pa ia raide. Supranta aplinkoje matom spausdint žodži prasm . Sugalvoja pavadinimus 	<p>Skaitymas</p> <ul style="list-style-type: none"> Domisi knygomis, vairiais rašytiniais tekstais. Domisi iliustracijomis, ieško jose teksto pagrindimo. Pradedama suprasti ryš tarp knygos teksto ir asmenin s patirties. Supranta nesud ting tekst siužet . Supranta paprast informacij . Dom damasis spausdintu tekstu klausin ja.

	<p>paveiksl ius, piršteliu juos rodo. Reaguoja skaitom tekst rank /koj judesiais, veido raiška, emocijomis.</p> <p>Rašymas</p> <ul style="list-style-type: none"> vairiomis rašymo priemon mis brauko spontaniškai brauko popieriaus lape. 	<p>emocijomis. Kreipia d mes aplinkoje esan ias raides, žodžius, simbolius.</p> <p>Rašymas</p> <ul style="list-style-type: none"> vairiomis rašymo priemon mis brauko vertikalias ir horizontalias linijas popieriaus lape. 	<p>bet ir kompiuteriu.</p> <ul style="list-style-type: none"> Kevezon se ir piešiniuose pasirodo reali raidži elementai ir raid s. Atkreipia d mes raides, simbolius (grafinius vaizdus), pradeda jais manipuluoti varioje veikloje. 	<p>paveiksl liams, knygel ms.</p> <ul style="list-style-type: none"> vardija specifinius skaitomo teksto veik j bruožus. Kuria ir gamina rank darbo knygeles. Supranta skirting spaudini funkcijas (kalendorius, valgiaraštis, reklama, bukletas ir pan.). „Iliustruoja“ pasakas, pasakojimus, istorijas, filmukus. <p>Rašymas</p> <ul style="list-style-type: none"> Braižo ir aiškina planus, schemas, grafikus. Kopijuoja raides, paprastus žodžius. Bando rašyti raides, prad dami savo vardo raid mis. Kompiuteriu spausdina savo vard , trumpus 	<ul style="list-style-type: none"> Supranta, kad garsas siejasi su raide, o raid s sudaro žod . Žino keliolika ab c l s raidži . Pradeda skirti žodžius sudaran ius garsus, skiemenis. Paž sta parašyt žod kaip atskir raidži jungin . Gali perskaityti užrašus, kuriuos mato gatv se, pvz. parduotuvi , kirpykl , kavini pavadinimus. <p>Rašymas</p> <ul style="list-style-type: none"> Supranta rašymo tikslus. Spausdintomis raid mis rašo savo vard , kopijuoja aplinkoje matomus žodžius. Piešiniuose užrašo atskir objekt pavadinimus. vairiais simboliais bando perteikti
--	--	---	--	---	--

				žodžius.	informacij . • Kompiuteriu rašo raides, žodžius.
Vertybin nuostata. Domisi rašytiniais ženklais, simboliiais, skaitomu tekstu.					
Esminis geb jimas. Atpaž sta ir rašin ja raides, žodžius bei kitokius simbolius, pradeda skaitin ti.					
Vaiko veiksenos	<p>Kiekvien dien klausosi pasak , pasakojim , skaitym k rini apie tai, kas vaikui paž stama, žinoma.</p> <p>Klausosi skaitom k rini apie jam paž stamus gyv nus, daiktus ir pan.</p> <p>Pats „skaito“, stebi kaip skaito suaugusieji. Varto knygas, žurnalus ir t.t.</p> <p>Klausia, atsako nesud tingus klausimus.</p> <p>Vartoja funkcinius žodelius: , pas, prieš, iš, su.</p> <p>Stebi vairius simbolius, keverzoja ant popieriaus lapo.</p> <p>Vaikas keverzoja ant popieriaus lapo vairiomis rašymo ir piešimo priemon mis.</p> <p>Stebi aplinkui esan ius simbolius, raides, savo vard .</p> <p>Užraš sieja su simboliu (suranda savo spintel , lov , rankšluosti) pagal vard ar paveiksl l .</p> <p>Pasako savo ir draug vardus, dalyvauja pokalbiuos, kalbasi žaisdami.</p>	<p>Atpaž sta grafinius simbolius (raides, žodžius, tekstus) vartoja savo kalboje.</p> <p>Patys „, kuria“ rašt , keverzoja, piešia, rašo raides. Pam gdžioja suaugusiojo rašym .</p> <p>Piešia, karmo, lipdo, aplikuoja raides.</p> <p>Knygose ir aplinkoje randa paž stamas raides.</p> <p>Bando kopijuoti paž stamas raides, savo vardo raides ir pat vard .</p> <p>Žino, pavadina kelet jam svarbi raidži . Atpaž sta savo vard aplinkoje.</p> <p>Varto knygas, atpaž sta jas, bando kopijuoti žodžius. Atpaž sta savo vardo raides, bando užrašyti savo vard .</p> <p>Atpaž sta aplinkoje esan ias raides, pavadina jas. Bando raid sieti su jam paž stamu objektu, daiktu, vardu it kt. Stebi, karmo knygas iš žurnal .</p> <p>Paž sta, pavadina jam žinomas raides, bando sud lioti nesud tingus žodžius pagal pavyzd „,Skaito“, „,rašo“ laiškus, knygas ir kt.</p> <p>Savarankiškai užsirašo savo vard . Bando užrašyti draug vardus, žino kokia raide prasideda artim j vardai.</p> <p>Iš žurnal , laikraš i karmo raides, d lioja žodžius.</p> <p>Piešia, lipdo, karmo raides, iš j d lioja sud tingesnius žodžius.</p> <p>Raides atranda artimiausioje aplinkoje, darželyje, namuose, gatv je, parduotuv je.</p> <p>Lengvai kopijuoja žodžius, raides paver ia garsu.</p>			
Ugdymo gair s. Grup je kuriama kuo vairesn raidži aplinka, knyg kampelis pildomas vairi žanr knygomis, žurnalais.. Skaitomi tekstukai, kuriuose žaidžiama su kalbos garsais, kurie atspindi vaiko paž stamas raides. Nuolat atkreipiamas vaiko d mesys aplinkoje esan ius užrašus, simbolius, reklaminius užrašus ir pan. Skatinama vaik pavadinti savo sukurtas knygeles, nupieštus piešinius, atliktus darbelius, nusakyti veik j , daikt , veiksm savybes b dvardžiais, veiksmožodžiais, jaustukais, ištiktukais, dalyviais, prieveiksmiais. Skatinama vaikus kurti rank darbo knygeles su paslaptinomis duresimis, langeliais, uždengtais					

paveiksliais ir kt., sugalvoti rank darbo knygelės pavadinimus, tekstukus. Praturtinant vaiko aplinką skirtingo turinio spaudiniais, skatinama savarankiškai kurti skelbimus, sveikinimus, kvietimus. Skatinama vaikų vienoje veikloje kopijuoti atskiras raides, žodžius. Skatinama rašyti savo vardą vairiais rašikliais, kompiuteriu. Skatinama vaikų savo veikloje skaitytas pasakas atvaizduoti vairiomis schemomis, grafikais, juos komentuoti. Skatinama vaikų pasirašyti savo piešinius, darbelius pirmąja vardo raide, visu vardu.

Veiklos formos. Taisyklinga auklėtojos kalba. Kalbiniu požiūriu turtinga aplinka: knygos, žodynai, užrašai grupėje, žodžių kortelės. Rašytinis kalbos naudojimas kasdieniniame gyvenime. Grožinis literatūros skaitymas ir aptarimas. Loginiai, didaktiniai, kūrybiniai, siužetiniai, vaidmeniniai žaidimai. Kalbiniai žaidimai. Pranešimai. Interviu. Vaikų knygelė leidyba. Garso raštinė studija. Lankymasis darželio – mokyklos bibliotekoje. Grupės laikraščio leidyba. „Minimėlietas“. Knygos, parodos, mugės. Raiškiojo skaitymo konkursai.

4.4. Menin kompetencija

Vaiko ugdymosi pasiekimų žingsniai, amžius, ugdymosi pasiekimai, veiksenos, veiklos formos

Ugdymosi pasiekimų sritis	1-asis/2-asis žingsnis	3-asis žingsnis	4-asis žingsnis	5-asis žingsnis	6-asis žingsnis
	(1-3 metai)		(4-6 metai)		
4.4.1. Menin raiška	<p>Muzika, šokis</p> <ul style="list-style-type: none"> Reaguoja muzikos garsus, melodijas, balso intonacijas suklydama, nutildama, nustodama judėti arba kryžtaudama, judama, žaidama balso intonacijomis, garsais. Dažniau klausosi muzikos ir aplinkos garsų, mąsto, išsako savo suaugusiųjų balso 	<p>Muzika, šokis</p> <ul style="list-style-type: none"> Susidomėjus klausosi dainų, instrumentinių kūrinių, emociškai jas suvokia (šypsosi, džiaugiasi, ploja rankomis, trepsiuoja, sėdama su puoja kojas ar pan.). Vienas ir kartu su kitais dainuoja dviejų-keturių garsų daineles, padeda jas judesiais. Drauge su pedagogu žaidžia 	<p>Muzika, šokis</p> <ul style="list-style-type: none"> Klausydamasis ir tyrindamas gamtos garsus, trumpus vokalius ir instrumentinius kūrinius, judesiais emociškai atliepia jų nuotaiką, tempą bei keliais žodžiais juos apibūdina. Kartu su kitais dainuoja trumpas, aiškias ritmo, siauro diapazono, laipsniškos 	<p>Muzika, šokis</p> <ul style="list-style-type: none"> Balnu, judesiais, pasirinktu muzikos instrumentu spontaniškai improvizuoja, pritaria klausomam vokaliniam, instrumentiniam muzikos rašui ar gyvai skambantioms muzikos kūriniui. Savo žodžiais išsako kilusius spūdžius. Atpažįsta kai kuriuos instrumentus 	<p>Muzika, šokis</p> <ul style="list-style-type: none"> Klausosi vairesnių stiliaus, žanrų muzikos kūrinių ir spalvomis ar piešiniu spontaniškai perteikia kilusius spūdžius. Tyrindamas girdimos muzikos, triukšmo, tylos panašumus ir skirtumus. Vardija kūrinių nuotaiką, tempą, dinamiką, skiria kai kuriuos instrumentus.

	<p>intonacijas, muzikos garsus. Spontaniškai žaidžia balso intonacijomis, rank ir koj judesiais. Skambant muzikai ritmiškai ploja, trepsi, t p ioja, barškina, stuksena koku nors daiktu.</p> <p>Žaidimai, vaidyba</p> <ul style="list-style-type: none"> • Kalbinamas, žaidinamas reiškia emocijas, norus vairiomis balso intonacijomis, veido mimika, lingavimu, plojimu, mojuodamas žaislu, daiktu. <p>Vizualin raiška</p> <ul style="list-style-type: none"> • Storu pieštuku, teptuku, kreidele baksnoja, brauko, tepin ja, spaudin ja palikdamas p dsakus (taškus, vairi kryp i linij br žius, 	<p>muzikinius žaidimus,</p> <ul style="list-style-type: none"> • eina rateli , j tekst imituoja rank , k no judesiais. Juda pagal muzik : žingsniuoja, b ga, apsisuka, k no judesiais imituoja kai kuri gyv n judesius. Apži rin ja, tyrin ja ritminius muzikos instrumentus ir jais ritmiškai groja kartu su pedagogu. • Kuria, dainuoja vieno aukš io tonu savitus žodžius, ritmuoja vaikiškais instrumentais ir daiktais. <p>Žaidimai, vaidyba</p> <ul style="list-style-type: none"> • Žaisdamas su daiktu ar žaislu atlieka matytus veiksmus, judesius. • vairiai intonuodamas kalba apie tai, k daro. M gdžioja šeimos nari kalb , veiksmus. 	<p>melodin s slinkties autorines ir liaudies dainas. Dainavim palydi ritmiškais judesiais. Tyrin ja savo balso galimybes (dainuoja garsiai, tyliai, aukštai, žemai, grei iau, l iau).</p> <ul style="list-style-type: none"> • Žaidžia vairi taut muzikinius žaidimus, atlikdamas kelis nesud tingus judesius: eina, b ga rateliu, trepsi, ploja, mojuoja, sukasi po vien ir už paranki . Tyrin ja garso išgavimo b dus k no, gamtos, vairiais muzikos instrumentais, jais ritmiškai pritaria suaugusiojo grojimui. • Improvizuoja skanduodamas, plodamas, treps damas, stuksendamas, 	<p>(smuiko, b gno, d del s, varpelio) tembrus, gird tus k rinius.</p> <ul style="list-style-type: none"> • Dainuoja vienbalses, dialoginio pob džio dainas, jau ia ritm . Dainuodamas išbando balso skambes , išm gina j vairoje aplinkoje (grup je, kieme ir kt.). Stengiasi tiksliau intonuoti, taisyklingiau artikuluoti (aiškiai tarti balsius, priebalsius, dvibalsius), taisyklingiau stov ti, kv puoti. Ritminiais, melodiniais, gamtos, savo gamybos vaikiškais muzikos instrumentais pritaria dainoms, šokiams, tyrin ja j 	<ul style="list-style-type: none"> • Dainuoja sud tingesnio ritmo, melodijos, platesnio diapazono • vienbalses dainas, jas gana tiksliai intonuoja. Dainuoja trumpas daineles kanonu, siklausydamas savo ir draug dainavim . • Melodiniais vaikiškais muzikos instrumentais groja • 2– 3 gars melodijas. Pritaria suaugusiojo grojimui, atlikdami muzikines pjeses solo ir orkestre, seka dirigento judesius, stengiasi kartu prad ti ir baigti k rin l . • Šoka sud tingesnius ratelius (tilteli , grandin l s), paprast j ir b gam j (paprastasis b gamasis, aukštas b gamasis, liaunas, smulkus
--	--	---	---	--	---

	<p>d mes). Domisi ir džiaugiasi dailis priemonimis, jas apžirina, ragauja, varto.</p> <ul style="list-style-type: none"> • Spontaniškai keverzoja „rank judesi“ piešinius, juos apžirina. Džiaugiasi (škieja, krykštauja, mojuoja rankomis), dailis priemonis paliekamu pdsaku ir patiriamais jutimais (tirštais dažais, minkšta tešla). Tyrindamas dailis medžiagas ir priemones intuityviai atranda skirtingus veikimo sujomis bodus (brauko pirštais, varvina dažus, maigo tešlą). • Geba plšyti popieri, o vliu ir atkirpti žirkliomis. 	<p>Muzikiniuose rateliuose judesiais, veiksmis vaizduoja siužeto elementus, reiškia savaimes kilusias emocijas.</p> <p>Vizualin raiška</p> <ul style="list-style-type: none"> • Spontaniškai reiškia emocijas, sp džiuis dailis priemonimis ir medžiagomis. Bržia vairias linijas, formas vis labiau koordinuodamas rank judesius. Bando knors pavaizduoti (mam, mašin). Savo keverzonse žvelgia daiktus ar vykiaus. • Eksperimentuoja dailis medžiagomis ir priemonimis, tyrin ja vairius veikimo sujomis bodus. Piešdamas, 	<p>spontaniškai kuria ritminius, melodinius motyvus savo vardui, žodžiams. Žaidžia vaizduojamuosius (darbo proceso, augal vegetacijos, gyven) šokamuosius žaidimus, šoka trij – keturi nat rali judesi (bga, sukasi, ritasi ir kt.) šokius.</p> <p>Žaidimai, vaidyba</p> <ul style="list-style-type: none"> • Žaisdamas atkuria matyt situacij fragmentus, panaudoja tikrus daiktus, reikmenis, drabužius. Kuria dialog tarp veikj, išraiškingai intonuoja. Žaisdamas atsipalaiduoja. • Muzikiniuose rateliuose kuria ar savaip perteikia kelis veikj vaizduojamus judesius, veiksmus, 	<p>skamb jimo tembrus.</p> <ul style="list-style-type: none"> • Improvizuodamas balsu, vaikišku muzikos instrumentu kuria ritmus, melodijas ketureiliams, mslms, patarlms. • Šoka sukamuosius (kai sukamasi poroje) ratelius, paprast žingsni (paprastasis, aukštas paprastasis, stangrus, pritupiamasis) autorinius ir penki – šeši nat rali judesi (bga, sukasi, pašoka ir kt.) šokius. • Šoka improvizuotai kurdamas penki – šeši nat rali judesi sek, reaguodamas muzik, išreikšdamas aplinkos vaizdus (gamtos reiškinius, gyvenus). 	<p>b gamasis) žingsni autorinius ir nat rali judesi šokius.</p> <ul style="list-style-type: none"> • Improvizuodamas balsu muzikos instrumentu kuria melodij trumpam tekstui, paveikslui. Žaidžia muzikinius dialogus, kuria judesius kontrastingo pob džio muzikai. • Šoka improvizuotai kurdamas septyni – aštuoni nat rali judesi sek, perteikdamas trump siužet ar pasirinkt nuotaik, išreikšdamas erdv s (aukštai – žemai) ir laiko (greitai – l tai) elementus. <p>Žaidimai, vaidyba</p> <ul style="list-style-type: none"> • Kurdamas lli, dramos vaidinimus pagal gird t pasak ar pasi lyt situacij,
--	---	---	---	---	--

	<ul style="list-style-type: none"> • Geba iš didelio lipdymo medžiagos gabalo atskirti mažesnį, minkyti nedidelį gabalėlį tarp delnų, volioti ant lentelės. • Geba lipdyti iš plastilino, modelino ir molio bei tešlos. 	<p>spauduodamas, tapydamas, lipdydamas, konstruodamas</p> <p>m gaujasi procese, o ne rezultatu.</p>	<p>spontaniškai reiškia emocijas.</p> <p>Vizualin raiška</p> <ul style="list-style-type: none"> • Patirtį išreiškia vairiomis linijomis, jėgais, deriniais, dėmėmis, geometrinėmis ir laisvomis formomis, spalvomis, išgaudamas šiek tiek atpažįstamus vaizdus, objektus, juos vardija. • Kuria spontaniškai, kartais pagal išankstinį sumanymą, kuris darbo eigoje dažnai kinta, „pasimeta“. Kuris procesas palydi pasakojimu, komentavimu, gestikuliacija, mimika. • Eksperimentuoja dailės medžiagomis ir priemonėmis, atradamas spalvų, 	<p>Žaidimai, vaidyba</p> <ul style="list-style-type: none"> • Vaidindamas stalo, lėlių teatre, vaizduoja realistinį ir fantastinį siužetą, išplėtoja veiksmų dialogą, monologą, keisdamas balso intonacijas. • Išreiškia savo norus, jausmus, mintis, baimes. Susikuria ištisą žaidimo aplinką, panaudodamas daiktus, drabužius, reikmenis. • Muzikiniuose žaidimuose ir rateliuose kuria ar savaip perteikia 3–4 veiksmų seką, vaizduojančią augimą, darbą, veiksmą, judėjimą, stengiasi perteikti veiksmo nuotaiką. <p>Vizualin raiška</p> <ul style="list-style-type: none"> • Savo emocijas, 	<p>improvizuoja trumpas žodines veiksmų frazes, fizinius veiksmus, atskleidžiančius norus, emocijas bei senas. Tikslingai naudoja daiktus, teatro reikmenis, drabužius, aplinką.</p> <ul style="list-style-type: none"> • Žaisdamas muzikinius žaidimus ir ratelius, perteikia veiksmo mintis, emocijas. <p>Vizualin raiška</p> <ul style="list-style-type: none"> • Detalesniais, taigiais dailės darbais pasakoja realias ir fantastines istorijas, vykius. • Vaizdus papildo grafiniais ženklais (raidėmis, skaičiais, žodžiais ir kt.). Kuria pagal išankstinį sumanymą, nuosekliai bando jį gyvendinti. • Kartu su kitais kuria
--	---	---	---	--	---

			<p>linij , form , fakt r vairov , turi m gstamas spalvas. Kuria koliažus, spauduoja vairiomis priemon mis, konstruoja, lipdo nesud tingas formas.</p>	<p>patirt , sp džius išreiškia kitiems atpaž stamais vaizdais. Išryškina vaizduojam objekt bruožus, reikšmingas detales.</p> <ul style="list-style-type: none"> • Objektus vaizduoja ne tokius, kokius mato, o tokius, k apie juos žino. Kuria pagal išankstin sumanym , kuris procese gali kisti. • Eksperimentuoja tapybos, grafikos, mišriomis dail s priemon mis kuria sud tingesnius koliažus, trimates formas iš vairi medžiag , asambliažus, fotografuoja, piešia skaitmenin mis priemon mis (piešimo programomis telefone, kompiuteryje). 	<p>bendrus dail s darbus. Skirtingiems sumanymams gyvendinti dažniausiai tikslingai pasirenka dail s priemones ir technikas. Eksperimentuoja sud tingesn mis dail s technikomis, skaitmeninio piešimo ir kitomis kompiuterin mis technologijomis.</p>
--	--	--	---	---	---

Vertybinių nuostatų. <i>Jau ir menininkas raiškiai išreiškia, rodo ir aktyviai dalyvauja meninėje veikloje.</i>		
Esminis gebėjimas. <i>Spontaniškai ir savitai reiškia spalvomis, išgyvenimus, mintis, patirtas emocijas muzikuodamas, šokdamas, vaidindamas, vizualiniais ryšiais.</i>		
Vaiko veiksenos	<p>Vaizduoja vairius ženklus: taškelius, brūkšnelius, apskritimus, linijas ir t.t., eksperimentuoja su piešimo priemonėmis.</p> <p>Uždažo plokštumos dalis, tapo viena, o vėliau ir dviem spalvomis.</p> <p>Piešia pieštukais, flomasteriais, vaško kreidėmis, teptukais, guašo dažais, akvarele, štampuoja vairiomis priemonėmis, piešia ant vairaus dydžio ir spalvų popieriaus.</p> <p>Tepa vieną popieriaus skiautėlį klėjais, uždeda reikiamoje vietoje ir prispaudžia.</p> <p>Didelį paveikslą ant flanelografo, magnetinės lentos, popieriaus.</p> <p>Aplikuoja iš paruoštą formą, atskirą dalį, plėšą popieriui ir klėjuoja, priklijavus nupiešią trūkštamas, smulkesnes dalis. Atplėšia iš didelio popieriaus gabalo mažesnę, popieriaus juostelę plėšą smulkiais gabalėliais, juos didelį popieriaus lapą.</p> <p>Vėliau ima naudotis žirkliu, karpą popieriaus juosteles mažais gabalėliais.</p> <p>Volioja tarp delnų ir ant lentelės didesnę ar mažesnę plastilino ar modelino gabalėlį, išstempia, sulenkia, spaudžia duobutes, griovelius ir t.t.</p> <p>Plastilino gabalėlius klėjuoja ant lentelės, ar nupiešto</p>	<p>Tyrinija vizualines išraiškos priemones: spalvas (pagrindines – papildomas, šiltos – šaltos...), linijas (linija-pūsakas, daiktų kontūras...), faktūras, jų savybes, vaizdavimo būdus, tridimines formas (kubas, rutulys, piramid...), gamtos formas, lankstiniai...), plokštumines formas, figūras (geometrines formas: kvadratas, trikampis, apskritimas, gamtos formas: dūmų, siluetai...).</p> <p>Susipažįsta su dailės darbais ir suvokomis: su pagrindinėmis dailės šakomis, tautinio meno darbais, su pagrindinėmis dailės suvokomis (skulptūra, tapyba, keramika), su pagrindiniais komponavimo būdais (vertikalūs, horizontalūs; simetrija, ritmas).</p> <p>Stebi aplinką, gamtą, žmogų, jo veiklą, kuria ir eksperimentuoja vairiausiomis dailės technikomis: piešia, tapo, dekoruoja, lipdo, konstruoja, lanksto, pina, audžia, siuva, aplikuoja, karpą, spausdina, raižo.</p> <p>Aktyviai dalyvauja kūrinyje: stebi, komentuoja, turtina žodyną, pateikia savo idėjas, sumanymus, patiria teigiamas emocijas, formuoja darbo gėdį, tobulina motorinius gebėjimus.</p> <p>Žaidžia: žaidimus balsui, kvėpavimui lavinti (kalbėjimas, dainavimas, skandavimas), žaidimus ritminiams, melodiniams deriniams, dinamikai, tempui suvokti, atsipalaidavimo žaidimus.</p> <p>Dainuoja: solo ir grupėje, dainėles balsui lavinti bei intonaciniam – ritminiam žodynui turtinti, progines dainėles. Groja: solo ir grupėje, pritardamas dainelei ar skambančiam muzikai.</p> <p>Juda pagal skambančią muziką: reaguojant metro pulsui; reaguojant tempo, aukštesnio, dinamikos pasikeitimams. Improvizuoja instrumentais, balsu, kūno ir aplinkos garsais, judesiu.</p>

<p>paveiksliai, taip pat papuošdamas ar užpildydamas erdvę, lipdo iš plastilino, modelino, molio ir kt. priemonių, dekoruoja vairia gamtine medžiaga.</p> <p>Klausosi linksmų, ramių, maršinių, muzikos kūrinių, instrumentų garsų, dainavimo. Klausosi kontrastingos muzikos kūrinių ir atlieka atitinkamus judesius, nusako muzikos nuotaiką: linksma, liudnia, lėta, greita ir t.t.</p> <p>Atlieka ritmiškus judesius, judesius su priemonėmis (skarelės, kaspiniai, žaisliukai) pagal muziką.</p> <p>Eina ratuku susikibę rankomis, vorele, žaidžia muzikinius ratelius, liaudies žaidimus.</p> <p>Dainuoja paprastas, trumpas daineles, daug kartų kartoja su auklėtoja.</p> <p>Groja barškuoliais, būgneliais, švilpynėmis, akmenukais, lazdelėmis. Ritmiškai eina vietoje, ratu, ploja, trepsi, stuksena pagal muziką.</p>	<p>Kuria: instrumentinius pritarimus dainelei, eilrašius, pasakais, trumpus kūrinius naudodamas instrumentus, balsus, aplinkos bei kūno garsus, grafinius-simbolinius muzikos reikšmių užrašymus.</p> <p>Aptaria: muzikos nuotaiką, atlikimą sudėtį (solo-ansamblis- orkestras), žanrus (vokaliniai-instrumentiniai, lopšiniai, šokis...), garso savybes (aukštumas, ilgumas, stiprumas, tembras), dinamiką, tempą.</p> <p>Naudoja: nelokomotorinius/ašies judesius (vietoje – lėta, gulti ir stotis, suktis, temptis, tūptis ir kt.), lokomotorinius judesius (erdvėje – eiti, bėgti, šuoliuoti, šliaužti, verstis ir kt.).</p> <p>Sugalvoja kūną kiekviena kūno dalis gali daryti: (pvz.: judinti ranką, po to kitą ranką, pečius, galvą, liemenį, klubus, vieną, po to kitą koją, judinti visą kūną ir galop sustingti ir nejudėti). Juda nenaudodamas tam tikrą kūno dalį (ranką, koją, galvos). Vaizduoja raides, skaičius, vairius nejudančius objektus: laikrodį, akmenuką, batą, kėdę ir pan.</p> <p>Perteikia pojūčius: gėlavandenis, saulės šilumą, šaltą vandenį, tirpstantį ledą ir pan. Juda kaip lapas, vėjas, lietus, snaigė, dramblys, tigras, vabalas, viščiukas, gyvatė, kiškis ir kt.</p> <p>Sugalvoja: kaip eiti – lėta, linksmi, pavargusi, bėgti – išsigandusi, dairantis, judėti erdvėje kontrastiškai – eiti, pašokti, nusileisti ant grindų, suktis; aukštyn – žemyn, judėti – sustingti, sitempti – atsipalaiduoti. Juda: pavieniui geometrinių figūrų forma: ratu, aštuoniuke, vingiuota linija, kvadratu ir kt., poromis, stovint priešais kitą – vienas vaikas rodo sugalvotus judesius, o kitas atkartoja juos tarsi veidrodyje, po to pasikeičia vaidmenimis, poromis – suglaudus nugaras, liečiantis tik kaktomis, susikabinus rankomis ir pan.</p> <p>Lenda po tiltais: vienas vaikas formuoja erdves, kitas lenda pro jas, po to pasikeičia vaidmenimis.</p> <p>Juda grupėmis, išsiriavus vienas paskui kitą (gyvatė) – priekyje esantis vaikas</p>
---	---

		<p>kuria ir rodo judesius, kiti stengiasi tiksliai atkartoti, po to pasikeičia vaidmenimis. Susipažsta su lietuvių liaudies tradiciniais žanrais: klauso pasak, padavimų, sakmi, menam sles, minkles, sako skaičiuotes, greitakalbes, erzinius, dainuoja dainas, žaidžia žaidimus, šoka šokius, ratelius, mągdžioja aplinkos, gamtos garsus. Susipažsta su kalendorini švenčių tradicijomis ir papročiais. Švenčia kalendorines šventes.</p> <p>Tyrinija gamtos ciklus (met laikai, mėnesiai, diena, naktis...), gamtos gaivalus (ugnis, vėjai, vanduo...), laukdarbus (jau darbai, rūgijai, kilmis, malimas, gyvulių ganymas, šienai), augalus (medžiai, gėlės), gyvūnus, paukščius, su namdarbus (virimas, kepimas, verpimas, audimas...). Interpretuoja ir pritaiko vairius tautosakos žanrus šiandieninei aplinkai.</p> <p>Susipažsta su kitų kultūrų tradicijomis, papročiais, tautosaka. Žaidžia ir improvizuoja: vairių gyvūnų, gamtos reiškinių pamagdžiojimas, skatinant vaiko interpretaciją, maži etiudai (šeima, gatvė, parodotuvė, mągstam filmukai, pasak situacijos), kuo plastikos žaidimai (pantomima).</p> <p>Vaidina: pasitelkus lėles (lėš - žaislai, pirštinius - pieštukinius lėš, lėš ant pagaliukų, lėš marionetes), su kaukėmis (kaukės spektakliams, kaukės Užgavėnėms), muzikiniame spektaklyje.</p> <p>Kuria: siužetus vaidinimams (pasakos, gyvenimiškos situacijos), scenografija iš aplinkos daiktų (kėdės, stalai...), muzikinį foną, garsus.</p>
<p>Ugdymo gairės. Sudaroma vaikams slygas klausytis vairių epochų, kultūrų ir stiliaus muzikos. Klausytis tylos, triukšmo, lyginti jų skirtumus. Dainuojama su vaikais vairaus turinio dainas ir skatinama juos dainuoti visur, kur manoma: grupėje, lauke, dirbant, bendraujant, žaidžiant. Pamokoma vaikus dvibalsio dainavimo, dainuojant trumputes daineles kanonu. Pasirpinama, kad grupėje vaikai turėtų muzikos instrumentų, spalvotą natų, muzikos rašų, klausymosi aparatūrą, video rašus apie žymius muzikantus ir jų muzikavimą. Grojama kartu ir paskatinama vaikus groti melodiniais vaikiškais muzikos instrumentais muzikines pjeses solo ir orkestre, išsirinkti dirigentą, kuris diriguot orkestrui. Pamokoma vaikus sekti dirigento judesius, kad jie kartu galėtų pradėti ir baigti kūrinius. Žaidžiama su vaikais kompozitorius, skatinant kurti melodijas tekstams, knygų iliustracijoms, paveikslams, trumpoms pasakėms. Mokoma dalį teksto dainuoti, dalį kalbėti, pratinantis dainuoti „kaip operetėje“. Su vaikais žaidžiama muzikinius dialogus, vietoje kalbos</p>		

dainuojant. Improvizuoti, kurti judesius kontrastingo pobūdžio muzikai, dainoms, šokiams. Atliekama, parenkama nesudėtingos struktūros folklorinius žaidimus, ratelius. Naudojama ir kit taut folklorin medžiaga, ypač jei grupėje yra vaikų iš mišrių šeimų. Jei renkama autoriniai (profesionali choreografo ar auklėtojų) sukurti šokiai. Siūlo vaikams stebėti gamtą gyvai, ieškoti idėjų kuriant savo judesius sekas. Skatinama vaikams žaisti – vaidinti trumpas improvizacijas pagal literatūrinius, muzikinius, pačių vaikų išgalvotus siužetus. Reikalui esant, pasiūlyti savo idėjas, tačiau palaikoma vaiko iniciatyva. Pasiūlyti naudoti vairius sukuriant butaforinius daiktus, parodyti, kaip tie patys daiktai gali būti panaudoti vairiems tikslams. Padedama matomoje vietoje. Žaidžiama muzikinius žaidimus ir einama ratelius, sudaroma su lygias vaikams išgyventi pasitenkinimą, reikšti savo norus ir jausmus pagal skirtingas to paties siužeto situacijas. Suteikiama galimybė pamatyti tautodailius, taikomosios dekoratyvinius ir vaizduojamosios dailius, šiuolaikinio meno (instaliacijas, abstrakčią skulptūrą, fotografijas ir kt.) kūrinius, menininkų kūrybos procesą artimoje aplinkoje, parodose, muziejuose, tradiciniuose šventose.

Ugdoma vaiko vaizduotė, skatinant sėkmingai bei apibūdinti, kokia gali būti ir kokią „kalbėti“ linija (ji gali būti rami, aštri, virpanti, gali šokinėti, suktis, gali tyliai ir garsiai skambėti, gali pasakyti apie skirtingus kvapus – rožės ar esnako), spalva gali skleisti šilumą ar šaltumą, ant popieriaus išpildyti šonus daždymu gali priminti skrendantį paukštį ir pan. Palaikoma unikalūs vaiko gebėjimų vaizdu išreikšti jautimą patirtį (garsus, kvapą, skonį ir kt.). Suteikiama galimybė vaikams kurti ornamentus, vaizdus, dekoruoti audinius, daiktus grafiniais ženklais ir simboliais (skaičiais, raidėmis). Paskatinama sukurti savo inicialais išgražinti asmeniną kortelę, atviruką, paveikslėlį. Eksperimentuojama ir atidžiau sėkmingai rima vairi medžiaga ir technika teikiamas galimybės. Padaroma vaikams patikusi fragmentų atspaudus. Sudaroma galimybė netikčiausiais būdais pažinti dailius medžiagų galimybes, atliekant eksperimentus. Drąsinama vaikams vairiapusei kūrybinei raiškai, naudojant kompiuterį, fotoaparatus, multimediją kūrybai skaitmeniniais priemonėmis (programomis *Paint, Paintbrush, Corel, Photoshop* ir kt.). Kaupiama elektroninius arba popierinius vaikų kūrybos albumus (kompiuterinius piešinius, sukurtas kompozicijas nuotraukas ir kt.).

<p>4.4.2. <i>Estetinis suvokimas</i></p>	<ul style="list-style-type: none"> Susidomi, trumpam sutelkia dėmesį bei rodo pasitenkinimą (krykštauja, siekia paliesti rankomis), kai yra emocionali kalbinamas suaugusiojo, kai matomi ryškūs, gražūs formos daiktus, spalvingus 	<ul style="list-style-type: none"> Atpažinti (suklaidinti, rododami) kai kuriuos jau girdėtus muzikos kūrinius, matytus šokius, ratelius, vaidinimo veikėjus, dailius kūrinius objektus. Emocingai reaguoja girdėdamas darnų garsą, 	<ul style="list-style-type: none"> Keliais žodžiais ar sakiniiais pasako savo spūdzius apie klausytą muziką, dainelę, eilėraštį, pasaką, matytą šokį, vaidinimą, dailius kūrinius, knygelę iliustracijas, gamtos ir aplinkos daiktus, 	<ul style="list-style-type: none"> Dalijasi spūdziais po koncertą, spektaklį, parodą, renginį lankymo. Supranta ir pakomentuoja kai kuriuos menininkų kūrybos proceso ypatumus (siužetą, veikėjų bruožus, 	<ul style="list-style-type: none"> Pasakoja spūdzius apie muziką, vaidinimą, šokį, dailius, tautodailius kūrinių siužetą, vaizduojamus veikėjus, nuotaiką, kilusius vaizdinius. Plačiau papasakoja, kaip sukūrė, kaip pat
--	--	--	--	---	---

	<p>paveiksl ius, žaislus, girdi ritmiškus muzikos ir kitus garsus, mato šokio judesius.</p> <ul style="list-style-type: none"> • Skirtingai reaguoja girdamas besikeičiančias intonacijas suaugusiojo kalbinim, muzikos garsus, matydamas gražius gamtos bei aplinkos vaizdus, dailės kūrinius, šokančius ir vaidinančius vaikus ar suaugusiuosius. Intuityviai mąsto, kas jam patinka. 	<p>intonacijas, žodžius skambantis, žinomas savo ir kitais piešiniais, spalvingas knygelės iliustracijas, žaislus, džiaugdamasis savo puošnia apranga.</p> <ul style="list-style-type: none"> • Paklaustas pasako, ar patiko muzikos kūrinius, dainelę, šokis, vaidinimas, dailės darbelis. 	<p>reiškinius, pastebi ir apibūdina kai kurias jų detales.</p> <ul style="list-style-type: none"> • Skirtingai reaguoja (ramiai ar emociškai) klausydami ir stebdami skirtingo pobūdžio, kontrastingus meno kūrinius, aplink. • Džiaugiasi menine veikla, nori dainuoti, šokti, vaidinti, pasipuošti. Paklaustas pasako savo nuomonę kuris muzikos kūrinius, dainelę, šokis, vaidinimas, dailės darbelis, drabužis, žaislas gražesnis. Reaguoja kitu vertinimu. 	<p>nuotaiką, spalvas, veiksmus).</p> <ul style="list-style-type: none"> • Pasako, kaip jautėsi ir ką patyrė dainuodamas, šokdamas, vaidindamas, vaizduodamas dailės darbėliu, ką vaizduoja savo kūriniuose. • Mėgaujasi meninės veiklos eigą, muzikavimu, šokiu, vaidyba, dailės veikla. Rodo pasitenkinimą bendra veikla ir kūrėba, geria savo ir kitu menine veikla, geru elgesiu, darbais. • Grožiasi gamtos spalvomis, formomis, garsais. Pasako savo nuomonę apie muzikos kūrinius, dainelę, šokį, 	<p>bei kiti dainavo, grojo, šoko vaidino, piešė. Stengiasi kuo gražiau šokti, vaidinti, deklamuoti, dainuoti, groti, piešti, konstruoti.</p> <ul style="list-style-type: none"> • Geria ir grožiasi savo menine kūryba. Pastebi papuoštą aplinką, meno kūrinius ir pasako, kas jam gražu. Palankiai vertina savo ir kitu kūrybinę veiklą, pasako vien kitu mintį, kodėl gražu.
--	--	--	---	--	---

				vaidinim , dail s darbel , aplink , drabuž , tautodail s ornamentais papuoštus daiktus.
Vertybin nuostata. <i>Domisi meno k riniiais, aplinka, menin mis veiklomis, jais g risi, grožisi.</i>				
Esminis geb jimas. <i>Jau ia ir suvokia muzikos, šokio, vaidybos, vizualaus meno savitum , grožisi meno k riniiais, džiaugiasi savo k ryba, žavisi aplinkos grožiu, dalijasi Išgyvenimais, sp džiais, pasteb jimais, vertinimais.</i>				
Vaiko veiksenos	<p>Emocin b sen pradeda reikšti kreidel mis, spalvotais pieštukais, tapymo priemon mis, savarankiškai pasirinkdamas spalvas, taip pat kurdamas vairias formas. Stebi ir aptaria savo ir kit darbus, randa paž stamus daiktus, personažus, orientuojasi erdv je („saulut danguje“, „namelis stovi ant žem s“ ir pan.).</p> <p>Klauso specialii daineli vaikams, pasakojim su dainel mis bei klasikin muzik . Klausosi žinomos melodijos atliekamos vairiais instrumentais. simena ir atpaž sta gird t muzik . Pasitik damas savo muzikin mis galiomis vaikas individualiai muzikuoja, pakartoja, tiksliai atkuria melodij balsu arba ritmingais judesiais. Pamokytas, geba elgtis pagal sceninio elgesio taisykles: išeina „scen“, nusilenkia, palaukia kol baigsis plojimai, pad koja „publikai“.</p> <p>„Groja“ koku nors instrumentu, improvizuoja, aiškina, k reiškia jo „muzika“. Vaikas kvie ia ir kitus (suaugusiuosius ir vaikus), kad dainuot ,</p>	<p>Klausosi grožin s literat ros, poezijos k rin li , atkreipdami d mes teksto turin ir form , pasteb dami menin s išraiškos priemones: palyginimus, epitetus ir kt., vartoja juos savo kalboje, m gdžioja vairias intonacijas.</p> <p>Lankosi meno parodose, galerijose, muziejuose, koncertuose, kine, teatre, renginiuose, dalijasi sp džiais.</p> <p>Dalyvauja susitikimuose su menininkais, susipaž sta su j k ryba.</p> <p>Kuria meninius darbelius, dainuoja, šoka, vaidina, klausosi muzikos k rini .</p> <p>Rengia k rybini darb parodas, aptaria savo ir draug k ryb , grožisi ja.</p> <p>Stebi gamtos, aplinkos grož , klausosi gamtos gars .</p> <p>Sudaroma s lygas vaikams dalyvauti ar steb ti kuo daugiau ir vairesni muzikini , vaidybini rengini , koncert , lankyti parodose, muziejuose, teatre, miesto švent se, mug se, cirke ir kitur.</p> <p>Pasikalbama apie patirtus sp džius, pasidalijama savo mintimis, emocijomis, pasidžiaugiama pasteb tu grožiu.</p> <p>Užduodama atvir klausim .</p> <p>Ži rima l li ir dramos vaidinim , klausomasi j raš , ži rima animacini filmuk .</p> <p>Skatinama pasteb ti subtilesnes veik j kalbos intonacij , poelgi , veiksm , kostium , lydin ios muzikos, dekoracij detales.</p>		

<p>šokt , grot kartu su juo. Pritaria suaugusiajam. Paprastas, aiškaus teksto, domaus turinio, lengvas atlikti dainas dainuoja individualiai ir grup mis. simena dain žodžius (nekreipiant dėmesio netiksliai tarti). Laiku pradeda ir baigia dainuoti, išklauso pauzes. Rodant pedagogui vaikas atlieka naujus judesius ir judesi pagalba atskiria muzikos kontrastus: tyliai-garsiai, lėtai-greitai. Laisvai juda pagal muzik (taip pat ir liaudišk). Žaidžia siužetinius- improvizacinius žaidimus. Žaidžia teatrinius žaidimus individualaus pamėgdžiojimo forma (pamėgdžioja suaugusį, gyvūną). Žaidžia: lyg būt mama, tėtis, vairuotojas, gydytojas; apsimeta katyte, šuniuku ir pan. Žaidžia didaktinius žaidimus – dramatizacijas su daiktais (maudo ir rengia lėliu, maitina šuniuk ir pan.), bet ir atlieka tariamus veiksmus (lyg valgo, miega, verda ir pan.). Naudoja siužetinius žaisl rinkinius: gyvūnus, vairių form figūras.</p> <p>Savarankiškai ir atsakingai pasiruošia darbo vietai, o baigus veiklą susitvarko. Saugiai ir tvarkingai naudojami daiktai reikmenimis. Mato, suvokia, palygina klasikinius daiktus kūrinius. Geranoriškai vertina draugų, kitų žmonių kūrybinius bandymus, vaikai nuosekliai dirba grupėje, tariai dėl bendro darbo rezultato, vertina savo pasiekimus.</p>	<p>Sudaroma galimybė vaikui, kitiems girdint ir matant, pasidžiaugti savo ir kitų kūryba bei kasdiene veikla.</p> <p>Išklausa vaikų ir pačių pasakojama apie savo kūrybinius sumanymus. Diskutuojama, kaip dailininkas nori jo pasakyti.</p> <p>Gamta yra pats stipriausias estetinio ugdymo šaltinis, todėl skatinama vaikų vairiausiais būdais pamatyti, pajusti kasdien atsiveriant vis naują grožį. Nuolat ugdoma vaikų estetinį skonį, atkreipiant dėmesį kasdien vaiko aplinkoje esantiems daiktams, drabužiams puošybai, kitų bei pačių vaikų sukurtam tvarkingam ir gražiam aplinkumui.</p> <p>Sugalvojama vairių būdų, kaip padėti vaikui suvokti ir papasakoti matyto kūrybinio siužetą: žiūrėti pasakojimo video rašalą, klausyti ausimis audio rašo, pasakoti draugui „telefonu“ ir kt.</p> <p>Kartu su vaikais žiūrimi lėliu ir dramos vaidinimai, klausomasi vaidinimų rašalų, žiūrimi animacinius filmukus. Sudaroma sąlyga vaikams dalyvauti ar stebėti vairius muzikinius, vaidybinius renginius.</p> <p>Sudaroma galimybė vaikams stebėti vaizduojamosios (tapybos, grafikos, skulptūros) ir taikomosios – dekoratyvinis dailės kūrinius, reprodukcijas ir kt. Ugdymo staigoje, parodose, šventėse, tradiciniuose renginiuose. Paskatinama kiekvienas išsakyti savo nuomonę. Paklausama, kaip dar kitaip galėtų apie muziką, šokį, vaidinimą pasakyti, kaip dar tai galėtų reikšti ir pan. Kasdienėje veikloje suteikiama galimybė suprasti ir pajusti, kad tiesa, geris ir grožis visada teikia džiaugsmą ir pasitenkinimą.</p> <p>Prašoma papasakoti apie savo dailės kūrinius, priimtus sprendimus.</p>
--	--

Ugdymo gairės. Sudaroma s lygas vaikams dalyvauti ar stebėti kuo daugiau ir vairesni muzikini, vaidybini rengini, koncert, lankyti parodose, muziejuose, teatre, miesto šventėse, mugėse, cirkė ir kitur. Pasikalbama apie patirtus spėjimus, pasidalijama savo mintimis, emocijomis, pasidžiaugiama pastebtu grožiu. Užduodama atvir klausimai. Žiūrėti rima iliustracijas ir dramos vaidinimus, klausomasi įrašų, žiūrėti animacinių filmukų. Skatinama pastebėti subtilesnes veiksnių kalbos intonacijas, poelgius, veiksmus, kostiumus, lydinčios muzikos, dekoracijų detales. Sudaroma galimybė vaikui, kitiems girdint ir matant, pasidžiaugti savo ir kitų ryšiais bei kasdienia veikla. Demonstruojama jo kūrinius, ruošiami visiškai arba autorines parodiles, sudaroma individualūs albumus. Palaikoma ir skatinama vaiko nori siekti grožio, pagiriama už jo pastangas, parodoma kitiems, užrašoma vaiko pasakojimai ir prisegama prie demonstruojamo darbėlio, kad pamatytų, kad jo noras siekti grožio yra pastebimas ir vertinamas. Pratinama pastebėti ir atskirti kūrinio tikrojo meno. Skatinama geranoriškai vertinti kitų saviraiškos ir kūrybos bandymus, išsakyti savo ir gerbti kitų nuomonę. Palaikomas džiaugsmas. Sudaroma s lygas suprasti aplinkos grožio svarbą ir jį vertinti, patiems dalyvauti jį puoselėjant. Gerasi gerai atliktu darbu, išsakoma nuomonė apie prastą. Pratinama gražiai elgtis viešose vietose. Skatinama suprasti ir atskirti, kokia išvaizda gali būti pavadinta gražia, akcentuojant tai, ką patys gali padaryti, kad atrodyt gražiai. Siekiant, jog vaikas ugdytisi gebėjimą pamatyti bei tinkamai vertinti savo ir kitų išorinį grožį, ieškoti tinkamiausių būdų. Skatinama aptarti stebėtą šokį, šokėjų judesius, kostiumus.

<p>4.4.3. K rybiškumas</p>	<ul style="list-style-type: none"> • Pastebėti ir smalsiai, gyvai reaguojant naujus daiktus, žmones, aplinkos pasikeitimus. Domisi naujais daiktais, vaizdais, garsais, judesiais. • Atranda naujus veiksmus (tapyti ant veidrodžio, ridinti, nardinti vanden ir kt.) ir taikyti juos daiktams tyrinti. 	<ul style="list-style-type: none"> • Atranda vis naujus dalykus artimiausioje prastoje aplinkoje. • sivaizduoja gyvūnus, augalus, daiktus, apie kuriuos jam pasakojama, skaitoma. • Žaisdamas atlieka sivaizduojamus simbolinius veiksmus. 	<ul style="list-style-type: none"> • žvelgia naujas prast daiktus bei reiškini savybes. • Pasitelkia vaizduotiką nors veikdamas: žaisdamas, pasakodamas, judamas, kurdamas. • Sugalvoja domėjimąsi, skirtingą veikimo būdą. 	<ul style="list-style-type: none"> • Klausinėjant, aiškindamasis jam naujus, nežinomus dalykus. • Savitai suvokia ir vaizduoja pasaulį. • Išradingai, neprastai naudoja vairias medžiagas, priemones. • Lengvai sugalvoja, keičia, pertvarko savitais idėjais, siūlo kelis variantus. • Džiaugiasi savitu 	<ul style="list-style-type: none"> • Nori atlikti ir suprasti vis daugiau naujų, nežinomų dalykų. • Kelia probleminius klausimus, diskutuoja, svarsto, sivaizduoja, fantazuoja. • Ieško atsakymų, naujų idėjų, netikėtų sprendimų, neprastų medžiagų, priemonių, atlikimo variantų, lengvai, greitai keičia,
--	---	---	--	--	---

				veiksmo procesu ir rezultatu.	<p>pertvarko, pritaiko, siekia savito rezultato.</p> <ul style="list-style-type: none"> • Dr siai, savitai eksperimentuoja, nebijo suklysti, daryti kitaip.
Vertybin nuostata. <i>Jau ia k rybin s laisv s, spontaniškos improvizacijos bei k rybos džiaugsm .</i>					
Esminis geb jimas. <i>Savitai reiškia savo sumanymus vairioje veikloje, ieško nežinomos informacijos, si lo naujas, netik tas id jas ir jas savitai gyvendina.</i>					
Vaiko veiksenos	<p>Par pinama vairi , atkreipian i d mes , naujus potyrius žadinan i žaisl , medžiag (skirting form , tekst ros, spalv), objekt , skleidžian i garsus.</p> <p>Medžiag ir žaisl nuolatinis atnaujinimas, kaitaliojimas yra vaikams prastas reiškinys. Aplinka ir joje esantys žaislai, priemon s, naudojami veiklos metu – lavinantys visus poj ius.</p> <p>Naudojama žaislus, kuriuos galima išardyti, išbandyti j formas, pritaikant tinkamiausi , taip pat garsus skleidžian ius žaislus.</p> <p>Par pinama priemoni ir skatinama veikl , grindžiam vis 5 poj i panaudojimu aplinkai tyrin ti.</p> <p>Pasi loma žaisti dail s priemon mis ir medžiagomis, kad eksperimentavimo metu gyta patirtis tapt pirmuoju žingsniu k rybos link.</p> <p>Kuriama saugi , džiaugsming , laisv aplink ,</p>	<p>Skatinama išbandyti vairi veikl , vairius daikt panaudojimo b dus, siekiant, kad vaikai pasteb t , jog t pat daikt , priemon , dalyk galima panaudoti vairioms reikm ms ir tikslams, kaip galima pakeisti jo funkcijas, išvaizd , skirtingai j pritaikius ar panaudojus. Suteikiama laisv s, erdv s, laiko, pasi lant naudoti vairius suneštus butaforinius daiktus, kuriuos vaikai gali panaudoti kurdami vaidinimus, rinkdamiesi jiems patinkan i veikl , režisuodami savo pa i sugalvotas istorijas.</p> <p>Lavinama k rybin m stym – lankstum , gausum , detalum , originalum .</p> <p>Klausiamo: „Kaip dar kitaip gal tum pasakyti, padaryti, k dar tai gal t reikšti?“ (m stymo lankstum).</p> <p>Prašoma kuo tiksliau apib dinti k rin , išdailinti piešin ir pan. Užduodant netik tus, fantastinius klausimus, skatinama vaik išsakyti originalias mintis.</p> <p>Vaiko prašoma dr siai išsakyti visas galv at jusias id jas: nupiešti, išvaidinti, atlikti kuo vairesnius judesius, sukurti melodijas ir t. t. (m stymo ribos, id j gausumas). Skatinama džiaugtis savo k riniais, aptariama, kokias sugalvotas id jas, originalius sprendimus galima pritaikyti ar išbandyti realiame gyvenime.</p> <p>Aptariama, k naujo, originalaus pavyko sukurti, svarstyti, kaip gal t patobulinti panaš k rin kit kart .</p> <p>Skatinama <i>k rybiškum</i> , laisvai reikšti id jas, užduodama daug atvirojo tipo</p>			

<p>kurioje vaikas gali eksperimentuoti su vaira saugia medžiaga.</p> <p>Si loma žaidim su vandeniu. Vaikai j gali pilstyti, sverti, semti, laistyti (priži rimi suaugusi j).</p> <p>Lauke nesmarkiai lyjant ir nesant šaltam orui, tinkamai aprengus vaikus leidžiama braidyti po balas, taškyti vanden , semti j kibir liais.</p> <p>Skatinama klausti, dom tis, klausimus atsakyti trumpai, bet aiškiai, siekiant sudominti ir skatinti toliau tyrin ti.</p> <p>Vaikus skatinama daryti taip, kaip iki šiol nedar , pasirenkant kuo vairesni sprendim . Veikl organizuojama ir patalpose ir lauke.</p> <p>Skatinama vaikus savarankiškai, be suaugusi j pagalbos, statyti sm lio pilis, joms dekoruoti naudoti gamtos dovanas.</p>	<p>klausim , kad id j b t kuo daugiau, kuo vairesn s.</p> <p>Ugdoma <i>originalum</i> – prašoma išsakyti id jas taip, kad niekas kitas taip nesugeb t , dr sinama fantazuoti, kurti, nebijoti savo id j , sakyti visa, kas tik ateina galv .</p> <p>Ugdoma fantazij , žaidžiant ir kuriant nerealias, bet prasmingas situacijas.</p> <p>Prašoma sugalvoti, kaip b t galima detaliai ištobulinti savo „objekt “, sivaizduojant, papasakojant, išreiškiant judesiu, piešiant, kad jis b t kuo labiau išbaigtas, dar tobulesnis. Skatinama atrasti skirtumus tarp fantazijos ir realyb s.</p> <p>Pasi loma domios veiklos ir patirties, skatinant patirti nauj išgyvenim . Skatinama dalytis praeityje išgyventa domia patirtimi, veikla, kelioni sp džiais ir nuotykiiais su kitais vaikais.</p> <p>Vengiama vertinti, „r šiuoti“ vaikus pagal pasiekimus. Priimami ir palankiai vertinami visokie atsakymai, bet kokio lygio veiklos rezultatai, visais atvejais surandant, pastebint ir išsakant tai, už k b t galima juos pagirti. Pateikiama vairi medžiag , žaisl priemoni , skatinant vaik kurti iš j naujus produktus po vien ar grupel se.</p> <p>Skatinami dalytis id jomis, dirbant porose, grupel se, kartu priimti sprendimus. Organizuojama projektus, grupin veikl . Mokoma mokytis ir dirbti grup je, kalb tis apie tai, kaip jau iasi kiti vaikai, jei vienas neleidžia kitiems nieko pasakyti. Mokoma dalytis id jomis. Tokie pokalbiai vyksta nedidel se grupel s. Skatinama pamatyti naujus, iki tol nepasteb tus vairius gamtos reiškinius, augal , paukš i gyvenim .</p> <p>Nuolat atkreipiama d mes visus žmogaus poj ius. Mokomasi pasteb ti, siklausyti, užuosti, paliesti ir pajusti. Taikoma metodus ir b dus: <i>smegen audrinimas</i> , fantastiniai <i>klausimai</i>, prašoma išvardyti kuo daugiau daikto naudojimo b d , k rybiniai vaidinimai, pasakos k rimas s dint ratu, fantastinio gyv no piešimas. Prieš tai vaikams paaiškinama, kad galimi patys vairiausi atsakymai, ir kuo jie domesni ir labiau netik ti, tuo geriau.</p>
---	--

Ugdymo gairės. Skatinama *krybiškumas*, laisvai reikšti idėjas, užduodama daug atvirojo tipo klausimų, kad idėjų būtų kuo daugiau, kuo vairesnės. Ugdoma *originalumas* – prašoma išsakyti idėjas taip, kad niekas kitas taip nesugebėtų, drąsina fantazuoti, kurti, nebijoti savo idėjų, sakyti visa, kas tik ateina į galvą. Skatinamas *divergentinis* mąstymas. Užduodama klausimus: „Kas būtų, jeigu?..“ Ugdoma fantazija, žaidžiant ir kuriant nerealias, bet prasmingas situacijas. Prašoma sugalvoti, kaip būtų galima detaliai išstobulinti savo „objektą“, sivaizduojant, papasakojant, išreiškiant jūdėsiu, piešiant, kad jis būtų kuo labiau išbaigtas, dar tobulesnis. Skatinama atrasti skirtumus tarp fantazijos ir realybės. Pasieloma domios veiklos ir patirties, skatinant patirti naują išgyvenimą. Skatinama dalytis praeityje išgyventa domia patirtimi, veikla, kelionių spėdžiais ir nuotykiomis su kitais vaikais. Vengiama vertinti, „rėšiuoti“ vaikus „pagal pasiekimus“. Priimami ir palankiai vertinami visokie atsakymai, bet kokio lygio veiklos rezultatai, visais atvejais surandant, pastebint ir išsakant tai, už ką būtų galima juos pagirti. Pateikiama vairių medžiagų, žaislų priemonių, skatinant vaikų kurti iš jų naujus produktus po vieną ar grupelėse. Skatinami dalytis idėjomis, dirbant porose, grupelėse, kartu priimti sprendimus. Organizuojama projektus, grupinį veiklą. Mokoma mokytis ir dirbti grupėje, kalbėtis apie tai, kaip jau išsiaiškinti kiti vaikai, jei vienas neleidžia kitiems nieko pasakyti. Mokoma dalytis idėjomis. Tokie pokalbiai vyksta nedidelėse grupelėse.

Veiklos formos. Aplinkos daiktų ir reiškiniai stebėjimas ir tyrinėjimas. Profesionalio meno kūrinių, spektaklių stebėjimas. Žodinis kėrybos klausymas. Dainavimas. Grojimas. Improvizavimas ir kėryba. Muzikos klausymas. Šokiai, muzikiniai žaidimai, rateliai. Vaidmeniniai žaidimai. Improvizaciniai žaidimai. Liaudies rateliai, šokiai, žaidimai, kalendoriniai žaidimai. Tradiciniai etniniai šokiai. Socialiniai žaidimai. Lėli ir dramos vaidybinės improvizacijos. Pokalbiai, diskusijos. Probleminiai kėrybiniai pokalbiai. vairiomis technikomis atliekami dailės darbai. Naujų technikų paieška. Vaidyba. Darbų eksponavimas. Autorinių vaikų darbų parodos. Pramogos su tėvais.

4.5. Sveikatos saugojimo kompetencija

Vaiko ugdymosi pasiekimų žingsniai, amžius, ugdymosi pasiekimai, veiksenos, veiklos formos

Ugdymosi pasiekimų sritis	1-asis/2-asis žingsnis	3-asis žingsnis	4-asis žingsnis	5-asis žingsnis	6-asis žingsnis
	(1-3 metai)		(4-6 metai)		
4.5.1. Kasdieniniai gyvenimo gėdžiai	<ul style="list-style-type: none"> Valgo ir geria padedamas arba savarankiškai. Jaučia, kada nori tuštintis ir šlapintis, kartais tai parodo mimika, ženklais arba pasako. 	<ul style="list-style-type: none"> Valgo ir geria savarankiškai. Pradedama naudoti stalo rankius. Pasako, ko nori ir ko nenori valgyti. Pats eina tualetą, suaugusiojo padedamas 	<ul style="list-style-type: none"> Valgo gana tvarkingai. Primenamas po valgio skalauja burną. Pasako, kodėl reikia plauti vaisius, uogas, daržoves. Padeda suaugusiajam 	<ul style="list-style-type: none"> Valgo tvarkingai, dažniausiai taisyklingai. Naudojasi stalo rankiais. Domisi, kuris maistas sveikas ir naudingas. Serviruoja ir tvarko 	<ul style="list-style-type: none"> Valgo tvarkingai. Pasako, jog maistas reikalingas, kad augtume, būtume sveiki. Vardija vieną kitą maisto produktą, kur valgyti sveika, vieną kitą – kurio vartojim

	<ul style="list-style-type: none"> • Suaugusiojo rengiamas vaikas „jam padeda“. • Suaugusiojo padedamas plaunasi, šluostosi rankas, išpuia nos . • Paprašytas padeda žaisl nurodyt viet . 	<p>susitvarko.</p> <ul style="list-style-type: none"> • Suaugusiojo padedamas nusirengia ir apsirengia. • Padedamas bando praustis, nusišluostyti veid , rankas. • Padeda vien kit daikt viet . • Atsiranda pirmieji elgesio su žirkli mis g džiai. 	<p>serviruoti ir po valgio sutvarkyti stal .</p> <ul style="list-style-type: none"> • Dažniausiai savarankiškai naudojami tualetu ir susitvarko juo pasinaudoj s. • Šiek tiek padedamas apsirengia ir nusirengia, apsiauna ir nusiauna batus. • Šiek tiek padedamas plaunasi rankas, prausiasi, nusišluosto rankas ir veid . • Priminus iaudamas ar kosdamas prisidengia burn ir nos . • Pasako, kad negalima imti degtuk , vaist , aštri ir kit pavojing daikt . • Gali sutvarkyti dal žaisl , su kuriais žaid . 	<p>stal vadovaujamas suaugusiojo.</p> <ul style="list-style-type: none"> • Savarankiškai apsirengia ir nusirengia, apsiauna ir nusiauna batus. • Priminus plaunasi rankas, prausiasi, nusišluosto rankas ir veid . • Priminus stengiasi s d ti, stov ti, vaikš ioti taisyklingai. • Priminus tvarkosi žaislus ir veiklos viet . • Stengiasi saugoti save ir kitus. 	<p>reik t riboti.</p> <ul style="list-style-type: none"> • Savarankiškai serviuoja ir tvarko stal . • Savarankiškai apsirengia ir nusirengia, apsiauna ir nusiauna batus. • Suaugusi j padedamas pasirenka drabužius ir avalyn pagal orus. • Priminus ar savarankiškai plaunasi rankas, prausiasi, nusišluosto rankas ir veid . • Priminus stengiasi vaikš ioti, stov ti, s d ti taisyklingai. • Dažniausiai savarankiškai tvarkosi žaislus ir veiklos viet . • Savarankiškai ar priminus laikosi susitart saugaus elgesio taisykli . • Stebint suaugusiajam
--	--	---	---	---	--

					saugiai naudojami veiklai skirtais aštriais rankiais.
Vertybinių nuostatų. Noriai valdo sveikam kasdieniniam gyvenimui reikalingus g džiūsius.					
Esminis gebėjimas. Tvarkingai valgo, savarankiškai atlieka savitvarkos veiksmus: apsirengia ir nusirengia, naudojami tualetu. Prižiūri savo išorę: prausiasi, šukuojasi. Saugo savo sveikatą ir saugiai elgiasi aplinkoje.					
Vaiko veiksenos	<p>Žaidžiant susipažįsta su higienos reikmenimis: muilu, rankšluostu, nosine, šukomis ir kt. Atlieka veiksmus su higienos priemonėmis, viliu jas naudoja žaisdami.</p> <p>Klausosi pasakojimų, skaitom knygi apie švarą, dienos ritmą, saugumą elgesio namuose, gamtoje.</p> <p>Žaidimų metu skatinami savarankiškumo g džiūsi: maitinimas, jas rengia, guldo, globoja, bando tvarkingai sudėti drabužėlius.</p> <p>Dengia stalą, imituoja maitinimosi judesius, elgesį prie stalo, bendrauja su šalia esančiais.</p> <p>Stalo žaidimų, knygi, korteli, plakatų pagalba susipažįsta su vaisiais, daržovėmis, sveiku maistu, turimas žinias tvirtina žaisdami.</p> <p>Klausydamiesi pasakojimų, skaitom knygi sužino apie daiktus, kurie yra pavojingi vaikams sveikatai ir saugumui, kas atsitinka, kai vaikai su jais žaidžia.</p> <p>Žaidimų metu formuojasi saugaus elgesio g džiūsi. Kūrybos metu (piešdami) išreiškia savo emocijas ir pojūčius. Bando papasakoti, kaip pavaizdavo savo darbelyje.</p>	<p>Diskutuodami apie sveikatą sužino kaip atrodo ir jaučiasi sergantis žmogus, ieško negalavimo priežasčių ir jų pašalinimo būdų bei priemonių, sužino apie sveiką gyvenimo būdą, higieninius reikalavimus.</p> <p>Stebėdami sergančius ir sveikus žmones nuotraukose, paveikslėliuose, girdėdami vaivias istorijas apie ligonius, ieško ligos požymių, išveido ar kuo išraišką nustato, kas yra sergantis žmogus.</p> <p>Žinias tvirtina individuali užsiėmimų metu, per žaidimus, diskusijų metu.</p> <p>Naudojasi asmeniniais higienos reikmenimis (šukomis, burnos skalavimo stiklinaitėmis, vienkartinėmis nosinaitėmis ir kt.). Susipažįsta su maisto reikšme žmogaus sveikatai, sveikos mitybos reikalavimais, žino, kad vaisiai ir daržovės – vitaminų šaltiniai, aiškinasi mitybos piramidą su dėtimi.</p> <p>Gamina, valgo ir kitus vaišina šviežiais vaisiais ir daržovėmis bei kt. Prieš valgį gaminimui nusiplauna rankas, užsirišę skarelį ar užsideda kepuraitę, po darbo sutvarko savo darbo vietą. Praktiniais veiklos metu susipažįsta su stalo dengimo reikalavimais.</p> <p>Kasdienio maitinimosi metu, naudodamiesi stalo rankiais, gyja praktini gebėjimų teisingai naudotis stalo rankiais. Ugdomosios veiklos metu aptaria vaivias pavojingas situacijas, diskutuodami vienas su kitu aiškinasi jų atsiradimo priežastis, ieško sprendimų, kaip jų išvengti. Dalyvauja saugaus elgesio, sveikatos saugojimo programose, projektiniuose veiklose. Taisyklingai naudojami stalo rankiais, supranta kas yra sveikas maistas, kuo jis naudingas sveikatai, kuria</p>			

		<p>„Sveikuoli receptus“. Skiria kaip atrodo sveikas ir sergantis žmogus. Rengia, šukuoja, prausia l les, žaidžia didaktin mis priemon mis (segiojimas, rišimas, varstymas). D lioja paveiksl lius „Kada kaip rengiam s?“; Dalyvauja probleminiuose pokalbiuose (pvz., „Kod l reikia plauti rankas?“ „Kaip elgtis gatv je?“ ir t.t.). Kuria plakatus „Sveikas maistas“, „Blogi pro iai“, „Kur kreiptis pagalbos?“ ir pan. Laikosi taisykli , susitarim , susitvarko savo žaislus ar veiklos viet padeda draugui, kai reikia pagalbos.</p> <p>Žino kaip reikia elgtis su aštriais daiktais, veiklos metu elgiasi atsargiai.</p>			
<p>Ugdymo gair s. Kartu su vaikais aptariama, kod l žmogus valgo. Prašoma vaik pasakoti, k jie dažniausiai valgo pusry iams, pietums ir vakarienei, diskutuojama, kurie iš j vartojam produkt yra naudingiausi j augimui ir gerai savijautai. Naudojama vaizdin medžiaga, žaidžiant mokomasi atskirti nauding ir bevert maist . Organizuojami vairi k rybini darbeli (piešini , inscenizacij ir t. t.) k rimai, jais skatinama pasirinkti sveikus produktus ir patiekalus. Klausomasi skaitom knygelė , vaidinama, žaidžiami loto, ži rimi filmukai apie žmogui naudingus maisto produktus (duon , obuolius, pien , vanden). Žaidžiant su l l mis ar kitus žaidimus r šiuojami maisto produktai (j paveiksl lius) naudingus ir vengtinus. Pasi loma vaikams apsirengti lengvesniais ar šiltesniais drabuž liais. Sušlapusius r bus, avalyn mokoma pasidžiauti. Prausykloje apr pinama skystu muilu su dozatoriumi, parodoma, kaip ir kiek dozuoti, kad rankos b t švarios. Primenama, kad reikia taupyti vanden , paaiškinama, kod l, pasi loma vandens iaup atsukti tiek, kiek reikia, kad muilas nusiplaut . Žaidžiami rank plovimo žaidimai. Par pinama priemoni kalimo, siuvimo, dygsniavimo žaidimams. Apsilankoma su vaikais gaisrin je, policijoje, ligonin je, autoservise ir t. t. Vaikai skatinami steb ti savo ir kit taisykling laikysen , pasakyti, kai pasteb s vaikštant ar s dint susik prinus.</p>					
<p>4.5.2. Fizinis aktyvumas</p>	<ul style="list-style-type: none"> Savarankiškai atsistoja, stovi, atsitupia, pasilenkia, eina priek , šon ir atgal, eina stumdamas ar tempdamas daikt , b ga tiesiom kojom, atsis d s ant riedan io žaislo stumiasi kojomis, 	<ul style="list-style-type: none"> Pastovi ant vienos kojos (3-4 sekundes). Tikslingai, skirtingu ritmu eina ten, kur nori, vaikš iodamas apeina arba peržengia kli tis, eina pla ia (25 – 30 cm.) linija. B ga keisdamas krypt , greit . Lipa ir nulipa 	<ul style="list-style-type: none"> Stov damas pasistiebia, atsistoja ant kuln , stov damas ir s d damas atlieka vairius judesius kojomis bei rankomis. Eina ant piršt gal , eina siaura (5 cm) linija, gimnastikos suoleliu, lipa laiptais 	<ul style="list-style-type: none"> Eina pristatant p d prie p dos, pakaitiniu ir pristatomuoju žingsniu, aukštai keliant kelius, atliekant judesius rankomis, judant vingiais. B gioja vingiais, greit damas ir l t damas, 	<ul style="list-style-type: none"> Eina ratu, poroje, prasilenkiant, gyvat le, atbulomis, šonu. B ga pristatomu ar pakaitiniu žingsniu, aukštai keldamas kelius, b ga suoleliu, kaln n, nuokaln n. Šokin ja ant vienos kojos judant pirmyn,

	<p>pralenda per kli tis keturp s ia, padedamas lipa laiptais aukštyn pristatomuoju žingsniu.</p> <ul style="list-style-type: none"> • Pasuka rieš , apver ia plaštak delnu žemyn, pasuka delnu aukštyn, mosteli plaštaka, paima daikt iš viršaus apimdamas j pirštais, išmeta daiktus iš rankos atleisdamas pirštus, ploja rankomis. • Ridena, meta, gaudo, spiria kamuol . 	<p>laiptais pakaitiniu žingsniu laikydamasis suaugusiojo rankos ar tur kl .</p> <ul style="list-style-type: none"> • Atsispirdamas abiem kojomis pašoka nuo žem s, nušoka nuo laiptelio, peršoka linij . • Geriau derina akies-rankos, abiej rank , rank ir koj judesius, tod l tiksliau konstruoja, veria ant virvut s sagas, ridena, m to, gaudo, spiria kamuol , kerpa popieriaus krašt . 	<p>aukštyn – žemyn nesilaikant už tur kl , šokin ja abiem ir ant vienos kojos, nušoka nuo paaukštavimo. Mina ir vairuoja triratuk .</p> <ul style="list-style-type: none"> • Pieštuk laiko tarp nykš io ir kit piršt , tiksliau atlieka judesius plaštaka ir pirštais (ima, atgnybia, suspaudžia dviem pirštais, ko ioja tarp deln) bei ranka (mojuoja, plasnoja). • Ištiestomis rankomis pagauna didel kamuol . Judesius tiksliau atlieka kaire arba dešine ranka, koja. 	<p>išsisukin damas, b ga ant piršt gal .</p> <ul style="list-style-type: none"> • Šokin ja abiem kojom vietoje ir judant pirmyn, ant vienos kojos, šokin ja per virvut , peršoka žemas kli tis, pašoka siekdamas daikto. • Pieštuk ir žirkles laiko beveik taisyklingai. Tiksliai atlieka sud tingesnius judesius pirštais ir ranka (veria ant virvel s smulkius daiktus, užsega ir atsega sagas). • Meta, spiria kamuol iš vairi pad i , taikin , tiksliau gaudo, mušin ja. sisupa ir supasi s pyn mis. 	<p>šoka tol , aukšt .</p> <ul style="list-style-type: none"> • Važiuoja dvira iu. Rankos ir piršt judesius atlieka vikriau, grei iau, tiksliau, kruopš iau. • Tiksliau valdo pieštuk bei žirkles k nors piešdamas, kirpdamas. Su kamuoliu atlieka sporto žaidim elementus, žaidžia komandomis, derindami veiksmus.
--	---	--	--	---	--

Vertybinių nuostatų. Noriai, džiaugsmingai juda.

Esminių gebėjimų. Eina, b ga, šliaužia, ropoja, lipa, šokin ja koordinuotai, išlaikydamos pusiausvyr , spontaniškai ir tiksliai, atlieka veiksmus, kuriems b tina aki -rankos koordinacija bei išlav jusi smulkioji motorika.

<p>Vaiko veiksenos</p>	<p>Laikosi dienos r žimo, laiku keliasi, atlieka rytin mankšt . Kasdien, išskyrus prast or , eina pasivaikš ioti lauk . Eina dienos poilsio. Du kartus per savait dalyvauja k no kult ros užsi mimuose. Dalyvauja staigos organizuojamuose rudens, žiemos ir pavasario sveikatingumo savait se, sporto švent se. Vasar , esant palankiom s lygom, atlieka oro ir vandens proced ras, maudosi baseine. Žaidžia su vairaus dydžio kamuoliais. Rideną kamuol vienas kitam iš vairi pad i viena ir abiem rankomis. Meta didel kamuol žem ir sugauna j . Meta didel kamuol virš ir sugauna, atšokus sugauna. Einant ridena kamuol suoleliu. Meta kamuol aukl tojai ir sugauna jos mest kamuol . M to, gauda, ridena, spiria pastatytus vartus, surenka juos krepš . Eina, šliaužia, ropoja per gimnastikos suoliuk , pro tunel , pro pastatytas vairias kli tis. Pašoka siekiant daikto. Nušoka nuo suolelio. Peršoka per nedidel kli t (virvut , lank). Šokin ja ant batuto, nušoka ant gimnastikos paloto. Šokin ja ant šokin jimo kamuoli . Eina per tiltel , perlipa pro pastatytas kli tis. Žaidžia žaidimus: „Pavykite mane“, „Pavyk sviedin “, „Paridenk sviedin “, „Traukinukas“, „Pataikyk vartelius“, „B kite pas mane“, „Nuropok iki žaisliuko“, „Kamuoliuk ridenimas“, „Tvarka- netvarka” ir t.t.</p>	<p>Laikosi dienos r žimo, laiku keliasi, atlieka rytin mankšt . Kasdien, išskyrus prast or , eina pasivaikš ioti lauk . Eina dienos poilsio. Du kartus per savait dalyvauja k no kult ros užsi mimuose. Dalyvauja staigos organizuojamuose rudens, žiemos ir pavasario sveikatingumo savait se, sporto švent se. Vasar , esant palankiom s lygom, atlieka oro ir vandens proced ras, maudosi baseine. Juda tarp išd styt daikt . Juda vairiais b dais (piršt galais, kulnėmis, aukštai keliant kelius, pristatomu žingsniu). Eina suoleliu, stora virve pristatomuoju žingsniu. Išsisklaidžius po signalo suranda savo viet voroje. Gauda vienas kit ir išsisukin ja. Eina suoliuku su sm lio maišeliu ant galvos. Eina nuožulnia lenta, suoleliu. Pagal signal kaitalioja jim su b gimu. Eina ir b ga su papras iausiais rank ir liemens judesiais. Eina, b ga dviese, trise vairiai susikabinus rankomis. Vorele po vien ir poromis, kei iant temp , darant pos kius. Spiria kamuol vartus, taiko vairius daiktus. Iš už galvos abiem rankomis meta sviedin tol . Meta kamuol žem , virš kelet kart iš eil s ir sugauna. Meta sm lio maišel horizontal taikin (d ž , krepš , lank) dešini ja ir kairi ja ranka. M to kamuol viena ranka aukštyn grindis ir gauda abiem rankomis. M to kamuol vienas kitam ir gauda (2 m nuotoliu). Einant ir b gant ridena, varo kamuol vingiais tarp daikt . Šokin ja vietoje viena ir abiem kojomis judant priek nurodyta kryptimi. Šoka iš vietos aukšt , peršokant 5-10 cm kli t . Šoka nuo suolelio gilum , nurodyt viet . Pašoka ir siekia pakabinto daikto. Šokin ja ant batuto, atlikdami vairius judesius rankomis, kojomis. Pralenda, ropoja, perlipa pro kelias vairaus aukš io kli tis. Prašliaužia pro suolel pilvu, prisitraukiant rankomis. Žaidžia lauko, sportinius bei judriuosius žaidimus, dalyvauja estafet se, mokosi varžytis, laim ti ir garbingai pralaim ti. Žaidžia žaidimus: „Medžiotojai ir kiškiai“, „Pataikyk lank ”, „Surask por “, „Kamuolio perdavimas“, „Pagauk savo por ”, „Gyvas taikinyš”, „Saulut ir lietus“, „Tvarka - netvarka”, „Diena, naktis“, „Žuvys ir tinklas“, ir t.t.</p>
-------------------------------	---	---

Ugdymo gairės. Organizuojamos veiklos, kuri metu atliekami ritminiai judesiai peiais, galva, mušini, m. tomi kamuoliai, jimas keičiamas b. gimis, vaikas turėtų eiti, b. giti, perlipti suolą, pralsti po k. de. ir t. t. Organizuojamos b. gimimo estafetės, vairi šuoli žaidimai, panaudojant varias priemones: kaspinus, kamuolius, lankus, lazdas. Žaidžiami žaidimai su išsisukinėjimais, kuri tikslas – ilgiau likti nepagautam. Sieloma vaikams šokinėti per šokdyną, lanką. Sieloma piešti vairi linij, pieštuku apvesti daiktus: stiklinę, apverstą l. kšt. Sudaromos s. lygos vaikui žaisti su pipete. Grupėje parpinama vairi priemoni (sag, rutuliukas, karoli), kad vaikas galėtų vertinti antsielą; skalbini segtuk, kuriuos vaikas stengtųsi paimti segtuk trimis pirštais ir prisiegti.

<p>4.5.3. Savireguliacija ir savikontrolė</p>	<ul style="list-style-type: none"> • Trumpam susitelkęs apžiūrėjęs, klausosi, iupinėjęs. • Trumpam atitraukus dėmesį vėl sugrįžta prie ankstesnės veiklos. • Gerai jaučiasi prastoje aplinkoje. • Nusiramina kalbinamas, nešiojamas, supamas. Išsigandęs, užsigavęs, išalkęs nusiramina suaugusiojo kalbinamas, glaudžiamas, maitinamas. 	<ul style="list-style-type: none"> • Atkakliai laikosi savo norų. Yra ramus ir rodo pasitenkinimą kasdienine tvarka bei ritualais. • Žaisdamas kalba su savimi, nes kalba padeda sutelkti dėmesį, kontroliuoti savo elgesį. • Bando laikytis suaugusiojo prašymų ir draudimų. Nueina šalin, jeigu kas nepatinka, atsisako bendros veiklos, nekalba. Išbando vairius konfliktų sprendimo ar savo interesų gynimo būdus. 	<ul style="list-style-type: none"> • Primenant, sekdamas suaugusiojo bei kitų vaikų pavyzdžiu laikosi grupėje numatytos tvarkos, susitarimų ir taisyklių. • Žaisdamas stengiasi laikytis žaidimo taisyklių. Nusiramina, kalbėdamas apie tai, kas jį skaudina, ir girdėdamas suaugusiojo komentarus. • Ramioje situacijoje vardina savo ar kito netinkamo elgesio galimas pasekmes, bando laikytis tinkamo elgesio taisyklių. 	<ul style="list-style-type: none"> • Primenant laikosi grupėje numatytos tvarkos, susitarimų ir taisyklių. Lengviau priima dienos ritmo pasikeitimus. • Ramioje situacijoje sugalvoja kelis konflikto sprendimo būdus, numato jų taikymo pasekmes. • Primenant kitiems tinkamo elgesio taisyklės ir bando jį laikytis be suaugusiųjų kontrolės. 	<ul style="list-style-type: none"> • Dažniausiai savarankiškai laikosi grupėje numatytos tvarkos, susitarimų ir taisyklių. • Bando susilaikyti nuo netinkamo elgesio, jį provokuojančiose situacijose, ieško taikios išeities. • Stengiasi suvaldyti savo pyktį, nirusį.
--	--	---	---	--	---

Vertybinių nuostatų. Nusiteikiu sutelkti dėmesį, būti kantrus, valdyti emocijas, raiškiai ir elgesį.

Esminis gebėjimas. Ilgesnį laiką sutelkia dėmesį klausymui, stebėjimui, veiklai, siaudrinęs geba nusiraminti, bendraudamas su kitais bando kontroliuoti savo žodžius ir veiksmus.

<p>Vaiko veiksenos</p>	<p>Ima daiktus, žaislus, knygas, klausosi dainelių, eilraščių. Pripranta prie ritualų ir jų laikosi. Ieško emocinio supratimo, bėga prie suaugusiojo, auklėtojos (lipa ant kelių, prašosi paimamas ant rankų, apsikabina žaisliukus). Reiškia savo emocijas, pasitenkinimą, palankumą kitam: šypsosi, juokiasi, glosto, apkabina, bučiuoja, vadina vardu, reaguoja suaugusiojo veido išraišką, balsu, intonacijomis, pasakoja apie save, savo aprangą, šeimą. Domisi patrauklia veikla, gerai jaučiasi grupės aplinkoje. Žaidžia emocijus (klykavimo, mylavimo) žaidimus. Gina save protestuodamas: garsiai verkia, bėga šalin, prieštarauja („ne, nenoriu“). Grupėje laikosi susitarimų ir prašymų. Ieško būdų nusiraminti „Nusiramavimo kampelyje“.</p>	<p>Kasdieninėse situacijose metu aiškinasi kultūringo bendravimo, elgesio įvairiose situacijose taisykles. Tyrinėja savo ir kitų elgesį, atlieka kai kuriuos pareigojimus, nurodymus. Kuria, aptaria grupės elgesio taisykles. Klausosi kolegų, diskutuodami apie vaikų ir gyvūnų tinkamą ir netinkamą elgesį bei jo pasekmes, samprotaudami, kaip patys pasielgti panašioje situacijoje. Žaisdami, bendraudami mokosi elementarią savikontrolę (nusiraminti, nepykėti, atsiprašyti, užjausti, padėti). Atlikdami tą patį darbą netrukdo dirbančiam šalia, tariasi dėl bendrų veiksmų, derina savo interesus. Diskutuoja, aiškinasi apie tai, kad būtina valdyti savo poreikius, jausmus, kad netinkamas elgesys, žodžiai žeidžia kitus, apie bendravimą, kilusius ginčus su draugais, kaip juos taikiai spręsti. Žaidybiniuose situacijose metu ieško konfliktų sprendimo būdų. Vaizduoja tinkamus ir netinkamus poelgius, sijausdami „draugo“, „svečio“, „brolio“ ar kt. vaidmenimis. Užsidėję „kalbančius akinius“ komentuoja tinkamą ir netinkamą draugų elgesį. Žaidžia bendrus žaidimus, laikosi žaidimo taisyklių, veikia šalia kitų atsargiai, netrukdydami, gerbdami jų privatumą. Bendraudami su vaikais vartoja mandagumo žodžius (pasisveikina, atsisveikina, prašo, atsiprašo, paguodžia, nuramina). Žaidžia žaidimus užsidėję „emocijų karūnas“. Kaupia gerą darbą, gerą poelgį kraitelį, kuria „gerą darbą medelį“. Dovanoja vienas kitam pasigamintus „švelnukus“, konstruoja „gerumo traukinį“, kuria „gražius žodžius knygelę“ rašo mandagumo, gerumo, padėkos, linkėjimų žodžius. Suranda būdus kaip galima sumažinti pyktį, nyrš, piešia, ieško iš žurnalų nuotraukų, paveikslėlių, su žmonėmis emocijomis, pritaiko žaidybines situacijas. Kuria mini spektaklius: „Pikčiurnas Mikis“, „Lindas katinėlis“, „Pasipatusi pelytė“. Gamina „pykčio maišelius“, kuria pasakojimą „Katulis ir pykčio maišeliai“. Klausydami pasakojimų, išsivina emocijų reiškimo būdus.</p>
-------------------------------	---	---

Ugdymo gairės. Grupėje rengiama ramybės erdvė. Vaikai supažindinami su būdais emocijoms išlieti ir suteikiama galimybė jais pasinaudoti. Skatinamos vaiko pastangos patariam spręsti problemas ir nesutarimus, ieškoti taikių išeičių, keliant problemų sprendimų skatinančius klausimus: „Kaip galima išspręsti šią problemą?; Kas atsitiks, jeigu padarysime taip?“, skatinant patariam spręsti problemas, neskubant patarinti, nurodinti. Pasakojamos istorijos arba žaidžiami žaidimai, kurių veikėjai pozityviai sprendžia konfliktus. Pastebimos vaiko pastangos laikytis tvarkos ir susitarimų, juos pagiriant, padėsinant.

Veiklos formos. Saugi estetiška aplinka. Kūno kultūros valandėlės. Kasdieninis ryto mankšta. Dienotvarkos laikymasis. Kasdieninis praktikavimasis. Sveikatos valandėlė. Gėdinimas. Sporto savaitės. Laisvas judėjimas lauke ir grupėje. Tradiciniai žaidimai. Žaidimai su taisyklėmis. Judrus žaidimai. Siužetiniai žaidimai. Rankų pirštų žaidimai. Sportinės pramogos. Saugaus eisimo savaitės. Iškylos. Pokalbiai, grožinės literatūros skaitymas ir aptarimas. Pokalbiai diskusijos. Probleminiai klausimai. Knygų, enciklopedijų vartymas. Muzikos kūriniai klausymas. Meninė saviraiška. Atsipalaidavimo valandėlės. Laisvas judėjimas pagal muziką. Kūrybinė improvizacija judesiu. Arbatos popietės. Vakarienės kartu su tėvais. Dalyvavimas staigos sveikatingumo programos ir projekto gyvendinime „Sveiki vaduvėliai“.

V. UGDYMO SI PASIEKIMAI IR JŲ VERTINIMAS

Ugdymosi pasiekimai - tai ugdymosi procese gyti individualūs vaikų gebėjimai, žinios ir supratimas, nuostatos, apie kuriuos sprendžiame iš vaikų veiklos ir jos rezultatų atskirais amžiaus tarpsniais.

Ikimokyklinio amžiaus vaiko pasiekimų vertinimas – informacijos apie vaiko ugdymosi ypatumus bei daromą pažangą kaupimas, interpretavimas, apibendrinimas bei tolesnis ugdymo gairių numatymas atsižvelgiant į vaiko individualias savybes. Ugdymosi pasiekimų vertinimas visuminis. Vertinami atskiri ugdymo sričių pasiekimai pagal kompetencijas (socialinė, pažinimo, komunikavimo, sveikatos saugojimo, meninė). Vertinimas pasižymi objektyvumu ir visapusiškumu, nežeidžia vaiko orumo, suteikia pasitikėjimo savimi, skatina sąklausą ir grindžiamas pedagogo, vaiko ir jo tėvų bendradarbiavimu.

Vertinimo paskirtis - pažinti vaiką, jo individualumą, gebėjimų lygį, patirtį bei pažangą (kaip kinta vaiko gebėjimai per tam tikrą laiko tarpą). Numatyti ir pritaikyti vaiko ugdymosi procesą ir perspektyvas planuojant grupės mokslo metų veiklą, sudarant individualias programas vaikui ar vaikų grupei numatyti paramos būdus. Darželio - mokyklos ikimokyklinio ugdymo programa siekiama atliepti pagrindinius ugdytinių ir jų šeimų poreikius: siekti nuoširdaus bendravimo su ugdytiniais (nuolat teigiamai vertinti, skatinti intelektualio, emocinio ir valios potencialo plėtrą); - padėti ugdytiniui suvokti save (problemas, saviraidos tikslus transformuoti veiklos motyvus); - bendradarbiauti su ugdytiniais planuojant ugdymo veiklą (atsakomybės pajautimas už veiklą, jos rezultatus); - optimizuoti ugdymo procesą, grindžiamą ugdytinių poreikiais.

Vertinimo metodai - informacija fiksuojama ir kaupiama vaiko pasiekimų aplankale taikant šiuos vertinimo metodus: vaikų gebėjimų aprašus, darbėlių analizę, vaikų veiklos stebėjimų analizę, individualias programas, laisvuosius interviu su vaikais, tėvais ir kt. Skatinama bei vertinama saviraiška, kūrybiškumas, kuriamos vaikų kūrybos knygelės, foto, video rašai. Vaiko ugdymosi pažanga ir pasiekimai atsispindi, vaiko pasiekimų diagramose (*1 priedas*), grupių žurnaluose, individualiose programose, projektuose, susistemintoje tyrimo medžiagoje, posėdžių protokoluose. Informacija apie vaiko individualius pasiekimus neviešinama.

Vertinimo dažnumas - bendradarbiaujant su tėvais ikimokyklinio amžiaus vaiko pasiekimai vertinami du kartus metuose - mokslo metų pradžioje ir pasibaigus mokslo metams (spalio ir gegužės mėnesiais), siekiant ugdymosi tęstinumo. Vaikui pradėjus lankyti staigą ne nuo mokslo metų pradžios, tėvams pageidaujant, atliekamas individualus vaiko vertinimas. Du kartus metuose vertinimo rezultatai aptariami individualiai pokalbiuose su tėvais, su Mokyklos administracija, ikimokyklinio ir priešmokyklinio ugdymo pedagogais, metodinės grupės susirinkimuose, Vaiko gerovės komisijos posėdiuose. Ugdymosi pasiekimų vertinimo medžiaga: vertinimo ir stebėjimo lapai, vaiko darbai dokumentuojami ir kaupiami *Vaiko pasiekimų aplanke*.

Gabi vaikų atpažinimas – vertinus vaiko pasiekimus, esant aukštesnio lygio gebėjimams, pedagogas individualizuoja ir diferencijuoja ugdymosi procesą, pateigdamas jiems sudėtingesnį ugdymo turinį.

Sunkumų ugdymosi procese turinti vaikų pažinimas – vertinant ir stebint vaiko ugdymosi procesą, pastebėjus iškilančius ugdymosi sunkumus, bendradarbiaujama su švietimo pagalbos specialistais, kreipiamasi vaiko gerovės komisijai išsamesniam vaiko ugdymosi poreikių vertinimo.

VI. NAUDOTA LITERATŪRA IR ŠALTINIAI

1. Lietuvos Respublikos švietimo ir mokslo ministro 2005 04 18 sakymas Nr. ISAK – „D 1 ikimokyklinio ugdymo program kriterij aprašo“ (Žin., 2005, Nr. 52 –1752).
2. Ikimokyklinio amžiaus vaik pasiekim aprašas. Projekto „Ikimokyklinio ir priešmokyklinio ugdymo pl tra“
3. Lietuvos Respublikos švietimo ir mokslo ministerijos Švietimo apr pinimo centras. Ikimokyklinio ugdymo metodin s rekomendacijos, 2015.
4. Ikimokyklinio ugdymo gair s. Programa pedagogams ir t vams. – V.: Leidybos centras, 1993.
5. Adaškevi en E. Maž j sporto ab c l . Kaunas. 1990.
6. Ankstyvojo ugdymo vadovas / Monkevi en O. (sud.). – V.: Minkl s leidyba, 2001.
7. Becker-Textor Ingeborg. K rybiškumas vaik darželyje.-V.: Presvika,2001.
8. Caughlin P. A. vaik orientuot grupi k rimas. Vilnius.1997.
9. Einon D. Ankstyvasis ugdymas.-V.:UAB“Egmont Lietuva“,1998.
10. Erik Staerfeldt, Ch.R.Mathiasen. Pedagogika ir demokratija.-V.:Aidai,1999.
11. Gražien V., Rimkien R. Ikimokyklinio ugdymo gair s. Vilnius. 1993.
12. Hille, K., Evanschitzky, P., Bauer, A. 3-6 met vaiko raida. Psichologijos pagrindai ikimokyklinio amžiaus vaik ugdytojams. Vilnius: Tyto alba, 2015.
13. vaik orientuot grupi k rimas, Cauglin P.I, 2001.
14. Katinien A. Vaiko muzikin s kult ros ugdymas darželyje.:V.:Kronta,1998.
15. Monkevi en O., Tarasovien A., Bartkevi en V., Matlašaitien R., Gražien V., Glebuvi en V., Katinien A., Rimkien R., Juraitien I., Aukštakalnyt D. Ankstyvojo ugdymo vadovas. Vilnius. 2001.
16. Piaget J. Vaiko kalba ir m stymas. – Vilnius, 2002.
17. Tautin mokykla. Kaunas. 1989.
18. Vaiko teisi konvencija. Lietuvos nacionalinis UNICEF komitetas. 2000.
19. Vaik brandumas mokyklai. Vilnius. 2001.
20. Žukauskien , R. Raidos psichologija: integruotas poži ris. Vilnius: Margi raštai,2012.
21. Žukauskien R. Raidos psichologija. Vilnius. 1996.

PASIEKIM VERTINIMO DIAGRAMA

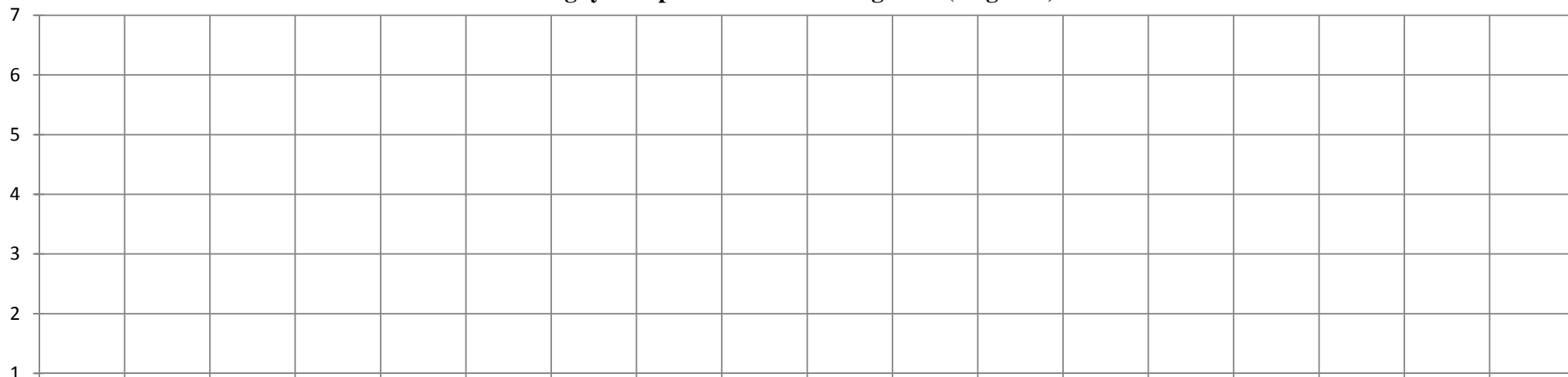
Ugdytinio vardas, pavard

Gimimo data

Papildoma informacija

Žingsniai
 (metai)

Ugdymosi pasiekim sri i diagrama (žingsniai)

Kasdieninio gyvenimo g džiai

Fizinis aktyvumas

Emocij suvokimas ir raiška

Savireguliacija ir savikontrol

Savivoka ir savigarba

Santykiai su suaugusiais

Santykiai su bendraamžiais

Sakytin kalba

Rašytin kalba

Aplinkos pažinimas

Skai iavimas ir matavimas

Menin raiška

Estetinis suvokimas

Iniciatyvumas ir atkaklumas

Tyrin jimas

Problem sprendimas

K rybiškumas

Mok jimas mokytis

201__ met ruduo

201__ met ruduo

201__ met

ruduo

201__ met pavasaris

201__ met pavasaris

201__ met

pavasaris

Vilniaus Vaduvos darželis – mokykla Data _____

Trumpalaikis ugdomosios veiklos planas

Pavadinimas:		
Ugdymosi uždaviniai:		
Aplinka, priemonės:		
<i>Veiklos formos ir id jos veik veiklai</i>	<i>Vaik id jos ir sumanymai</i>	<i>Vaik pasiekim žingsniai, kuriuos orientuojamasi</i>
Individuali veikla:		
Ugdymo proceso dalyvi id jos (t vai, glob jai, seneliai, specialistai):		
Vaik pasiekim refleksija, id jos d l tolimesnio ugdymo:		